

**"Jumalaisen kaunis vai säkenöivän sukkela vai
enkelimäisen hyvä?"**

Ihanneihmisyyden rakentuminen L. M. Montgomeryn kirjoissa *Annan
nuoruusvuodet* ja *Anna ystävämme*

Ella Ahlberg
Yleisen kirkkohistorian pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2017

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion		Laitos – Institution	
Teologinen tiedekunta		Kirkkohistorian osasto	
Tekijä – Författare			
Ella Ahlberg			
Työn nimi – Arbetets titel			
"Jumalaisen kaunis vai säkenöivän sukkela vai enkelimäisen hyvä?" Ihanneihmisyyden rakentuminen L. M. Montgomeryn kirjoissa <i>Annan nuoruusvuodet</i> ja <i>Anna ystävämme</i>			
Oppiaine – Läroämne			
Yleinen kirkkohistoria			
Työn laji – Arbetets art		Aika – Datum	Sivumäärä – Sidoantal
Pro gradu -tutkielma		Huhtikuu 2017	83
Tiivistelmä – Referat			
<p>Tutkin tässä pro gradu -tutkielmassa, miten 1800- ja 1900-lukujen vaihteen brittiläisen imperiumin yleiset ihanteet näkyvät L. M. Montgomeryn kirjoissa <i>Annan nuoruusvuodet</i> (1908) ja <i>Anna ystävämme</i> (1909) ja millaista ihmiskuvaa Montgomery rakentaa ihanteista. Oletukseni on, että Annan hahmo haastaa perinteisiä käsityksiä uskonnosta, naiseudesta ja lasten kasvatuksesta. Selvitän, millaisista tekijöistä kasvatusta koostuu Anna-kirjoissa, millaista ihannetta kirjoissa luodaan, mihin kasvatuksella lopulta päästään sekä millainen rooli uskonnolla on kasvatuksessa. Tutkin myös, millaiset taustatekijät vaikuttavat tarinan kasvatuksen päämäärien muodostumiseen eli miksi juuri tietynlaista ihmisyyden mallia tavoitellaan.</p> <p>Lähestyn tutkimuskysymyksiäni uskontokasvatuksen, toimijuuden ja sosiaalisen sukupuolen käsitteiden avulla. Tutkin Annaa kasvatettavan ja kasvattajan rooleissa eri kasvatustilanteissa, kasvatettavana kodin, kirkon ja koulun piirissä ja kasvattajana kodin ja koulun piirissä. Kuljetan mukana historiallista kontekstia selvittäessäni sen vaikutuksia tekstiin, mutta tutkin tekstiä kaunokirjallisena tekstinä selvittäessäni tekstin sisäisiä asioita.</p> <p>Osoitan tutkimuksellani, että Montgomery haastoi Annan hahmon avulla aikansa kirjallisia, vaatimattoman ja varjoissa pysyttelevän tyttöahmon ihanteita. Annasta kasvaa omaa toimijuuttaan itse hyvin paljon määrittävä nuori nainen, joka sosiaalistuu yhteisöön luoden omannäköisensä tilan itselleen. Samalla kun yhteisö kasvattaa Annaa, Anna kasvattaa yhteisöä ja vaikuttaa yhteisön käsityksiin uskonnosta, naiseudesta ja lasten kasvattamisesta.</p>			
Avainsanat – Nyckelord			
Uskontokasvatus, kasvatus, kaunokirjallisuus, nuortenkirjallisuus, presbyteriset kirkot, Prinssi Edwardin saari, toimijuus, yleinen kirkkohistoria.			
Säilytyspaikka – Förvaringställe			
Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia			
Muita tietoja			

Sisällys

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimustehtävä.....	1
1.2 Lucy Maud Montgomery.....	6
2. Anna kasvatettavana	11
2.1 Koti.....	11
2.1.1 Paikka, jonne kuulua	11
2.1.2 Iltarukous kodin uskontokasvatuksen kivijalkana.....	15
2.1.3 Hyveitä opettelemassa.....	17
2.1.4 Naapuruston naisten yhteinen kasvatusvastuu	22
2.1.5 Sanottavaa kasvatettavasta ja kodista	25
2.2 Kirkko.....	30
2.2.1 Pyhäkoulu ja jumalanpalvelus	30
2.2.2 Pappilan väki yhteisön keskiössä	32
2.2.3 Sanottavaa kasvatettavasta ja kirkosta	35
2.3 Koulu.....	38
2.3.1 Kyläkoulu ja sen mallioppilas	38
2.3.2 Tulevaisuudensuunnitelmia	41
2.3.3 Sanottavaa kasvatettavasta ja koulusta	46
3. Anna kasvattajana	50
3.1 Koti.....	50
3.1.1 Kaksosten kotikasvatus.....	50
3.1.2 Uskontokasvatus	54
3.1.3 Sanottavaa kasvattajasta ja kodista.....	57
3.2 Koulu.....	59
3.2.1 Opetuksen ihanteet	59

3.2.2 Opettajanpöydän takana.....	62
3.2.3 Opettajan rooli vapaa-ajalla.....	65
3.2.4 Anna arvioi mennyttä ja tulevaa	68
3.2.5 Sanottavaa kasvattajasta ja koulusta	70
4. Loppupäätelmät	75
5. Lähteet ja kirjallisuus	80
5.1 Lähteet	80
5.1.1 Painetut lähteet	80
5.1.2 Internet-lähteet	80
5.2 Kirjallisuus	80

1. Johdanto

1.1 Tutkimustehtävä

Uudet lasten- ja nuortenkirjat herättävät aika ajoin ilmestyessään keskustelua. Kirjojen sisältämät aiheet, teemat ja ihanteet kertovat aikansa arvoista, ja eri aikoina halutaan kertoa erilaisista asioista lapsille ja nuorille suunnatussa kaunokirjallisuudessa. Samaan aikaan kirjallisuuden klassikot vaikuttavat kestävästi muu-
tosta, ja niitä luetaan vuodesta toiseen.¹ Tällaisia klassikkokirjoja ovat esimerkiksi kanadalaisen kirjailijan, Lucy Maud Montgomeryn tyttökirjat, joita on luettu ja käännetty runsaasti vuodesta 1908 lähtien, jolloin Kanadassa julkaistiin *Anne of Green Gables* ensimmäisenä Montgomeryn kustannuskelpoiseksi asti viimeistelemänä kirjana. Kirjaa on myyty yli 50 miljoonaa kappaletta ja se on käännetty yli 30 kielelle.² *Anne of Green Gables* sai jatkoa, kun jatko-osa *Anne of Avonlea* julkaistiin vuotta myöhemmin ja sen jälkeen vähitellen vielä kuusi osaa lisää.³ Suomenkieliset lukijat pääsivät tutustumaan Anna-kirjoihin vuonna 1920, kun *Annan nuoruusvuodet* ilmestyi Hilja Vesalan suomentamana. Suomennos oli hieman lyhennetty käännös alkuperäisestä tekstistä, eikä se saanut lisää pituutta silloinkaan, kun se uudistettiin ja tarkistettiin 1960-luvulla. Suomennoksesta on otettu yhteensä 25 painosta, joista viimeisen WSOY kustansi vuonna 2010.

Annan nuoruusvuosissa kuvataan elämää nuoreksi naiseksi kasvavan tytön näkökulmasta pienessä maalaiskylässä 1800-luvun lopun Kanadassa, Prinssi Edwardin saarella. Keskeistä tarinassa on Annan kasvattaminen kristityksi, yhteisön jäseneksi ja aikuiseksi naiseksi.⁴ Kilteistä tytöistä pyrittiin kasvattamaan nöyriä ja hiljaisia naisia, jotka palvelivat parhaiten kristillistä seurakuntaansa ja aviomiestään pitämällä huolta kodista ja perheestä, mikä heijastui ajan englanninkieliseen kaunokirjallisuuteen, jota luettiin koko brittiläisessä imperiumissa. Tyttöhahmot kuvattiin usein melko värittöminä ja vaatimattomina ja heidät jätettiin marginaaliin samalla, kun lukijan huomiota suunnattiin johonkin mielenkiintoisempaan.⁵ Heti *Annan nuoruusvuosien* alussa mainitaan tällainen kiltin tytön ihanne, johon Annaa verrataan erään päähenkilön, Matthew Cuthbertin silmin:

¹ Tervola 2015.

² Ledwell & Mitchell 2013, 13.

³ Ylimartimo 2008, 22.

⁴ *Anne of Green Gables*. Jatkossa käytän lyhennettä AOGG.

⁵ Pearce 2009, 235; Salah 2009, 193–195.

Naisista oli riittävästi harmia, mutta pienet tytöt olivat pahempia. Hän inhosi tapaa, jolla he hivuttautuivat arasti hänen ohitseensa vilkuillen häntä epäluuloisesti ikään kuin hän hotkaisisi heidät yhtenä suupalana, jos he uskaltautuisivat sanomaan hänelle sanankin. Sellainen oli hyvinkasvatettu avonlealainen tyttö. Mutta tämä pisamainen noita oli hyvin erilainen, ja vaikka hidasylyisen Matthew'n oli melko vaikea pysyä perässä tytön nopeasti etenevässä ajattelussa, hän "melkein kuin piti tytön rupattelusta".⁶

Tutkin tässä pro gradu -tutkielmassa, miten 1800- ja 1900-lukujen vaihteen brittiläisen imperiumin yleiset ihanteet näkyvät L. M. Montgomeryn kahdessa ensimmäisessä Anna-kirjassa ja millaista ihmiskuvaa Montgomery rakentaa ihanteista. Kirjat ovat vuonna 1908 ilmestynyt *Anne of Green Gables (Annan nuoruusvuodet)* ja 1909 ilmestynyt *Anne of Avonlea (Anna ystävämmen)*. Oletukseni on, että Annan hahmo haastaa perinteisiä käsityksiä uskonnosta, naiseudesta ja lasten kasvatuksesta. Selvitän, millaisista tekijöistä kasvatus koostuu Anna-kirjoissa, millaista ihannetta kirjoissa luodaan, mihin kasvatuksella lopulta päästään sekä millainen rooli uskonnolla on kasvatuksessa. Tutkin myös, millaiset taustatekijät vaikuttavat tarinan kasvatuksen päämäärien muodostumiseen eli miksi juuri tietynlaista ihmisyyden mallia tavoitellaan.

Lähestyn aihetta kasvatuksen lisäksi uskontokasvatuksen näkökulmasta. Määrittelen uskontokasvatuksen Itä-Suomen yliopiston uskonnonpedagogiikan professori Martin Ubanin tavoin yläkäsitteeksi, jolla kuvataan eri instituutioiden, kuten kodin, koulun ja kirkon antamaa erilaista uskontoaiheista opetusta.⁷ Toinen tutkimusnäkökulmani keskeinen käsite on toimijuus. Toimijuudella tarkoitan kolmen tutkijan, Hanna Ojalan, Tarja Palmun ja Jaana Salmisen tavoin sitä suhdetta, joka on yksilölle mahdollisen, häneltä odotetun ja lopulta toteutuneen toiminnan välillä. Toimijuus ei ole yksilön ominaisuus, vaan se koostuu tilannekohtaisista odotuksista, mahdollisuuksista ja rajoituksista, joita yksilön toimintaan kohdistuu. Näihin toiminnallisiin ulottuvuuksiin vaikuttaa moni tekijä, kuten yksilön sukupuoli, hänen yhteiskunnallinen asemansa, tilanne, paikka ja aika.⁸ Naiseudesta puhuessani viittaan tässä tutkielmassa erityisesti ruumiillisen sukupuolen lisäksi ilmenevään sosiaaliseen sukupuoleen, joka muodostuu yksilön sosiaalistu-

⁶ AOGG, 21. "Women were bad enough in all conscience, but little girls were worse. He detested the way they had of sidling past him timidly, with sidewise glances, as if they expected him to gobble them up at a mouthful if they ventured to say a word. This was the Avonlea type of well-bred little girl. But this freckled witch was very different, and although he found it rather difficult for his slower intelligence to keep up with her brisk mental processes he thought that he 'kind of liked her chatter'." Suom. Ella Ahlberg.

⁷ Ubani 2013, 18–19.

⁸ Ojala, palma & Salminen 2009, 22, 27.

essa kulttuuriinsa ja yhteiskuntaansa.⁹ Olen kiinnostunut lisäksi siitä, miten todellinen aika ja paikka, Montgomeryn lapsuuden ja nuoruuden elinympäristö, selittävät tarinan ihanteiden rakentumista. Kun puhun viktoriaanisesta ja sitä seuranneesta edvardiaanisesta ajasta, tarkoitan 1800-luvun jälkipuoliskoa ja 1900-luvun alkua vuoteen 1910 asti.

Lähestyn tutkimuskysymyksiä jakamalla käsittelemieni kirjojen kasvatuskuvaukset sen mukaan, onko Anna niissä kasvatettavana (*Annan nuoruusvuodet*) vai kasvattajana (*Anna ystävämme*). Sen jälkeen ryhmittelen kuvaukset temaattisesti eri instituutioiden eli kodin, koulun ja kirkon alle. Koska kasvatus, sen enempää kuin uskontokasvatuskaan, ei tapahdu tyhjiössä, pidän tärkeänä esitellä kunkin kasvatusinstituution taustoja ja verrata niitä siihen vuosisadan vaihteen Kanadan ja Prinssi Edwardin saaren tilanteeseen, jossa Montgomery kirjoitti. Tarkoitukseni ei ole kuitenkaan koetella Montgomeryn kaunokirjallisuuden tarkkuutta todellisten tapahtumien ajoittamisessa ja kuvaamisessa, vaan tutkia kaunokirjallista tekstiä, tekstin pohjalla olleita vaikutteita sekä tekstin omia keinoja rakentaa kuvauksia.

Käytän tutkimukseni päälähteinä alkuperäiskielellä kirjoitettuja Annakirjoja, sillä ne ovat lyhentämättömiä ja siten luotettavia sisältöä analysoidessa. Käyttämäni painokset ovat englantilaisen Puffin Booksin vuonna 2015 painattamia. Painoksissa ei mainita, että tekstin sisältöä olisi muokattu, joten oletan tekstin vastaavan ensimmäisten painosten tekstiä. Käyttämäni suorat lainaukset ovat peräisin suomenkielisistä käännöksistä, mikäli käännös vastaa mielestäni riittävän hyvin alkuperäistä tekstiä tai mikäli valitsemaani katkelmaa ei ole poistettu käännösvaiheessa. Muussa tapauksessa olen kääntänyt tekstin itse ja mainitsen siitä alaviitteessä. Noudatan suomenkielisen käännöksen luomaa perinnettä käyttämällä päähenkilön nimestä suomenkieleen vakiintunutta kirjoitusmuotoa Anna alkuperäisen Annen sijaan sekä esimerkiksi nimeä Lavendel alkuperäisen Lavendarin sijaan. Käännöksinä käytän Hilja Vesalan uudistettuja ja tarkistettuja suomennoksia, joista *Annan nuoruusvuodet* on vuonna 1973 otettu, 11. suomenkielinen painos ja *Anna ystävämme* vuonna 1964 otettu, 8. painos.

Annan nuoruusvuodet kertoo orvoksi jääneestä Anna Shirleystä, joka saapuu 11-vuotiaana Prinssi Edwardin saarelle kuvitteelliseen Avonlean kylään Vihervaa-

⁹ Ojala, Palmu & Salminen 2009, 17.

ra-nimiselle maatilalle, jonka omistajat, naimattomat sisarukset Marilla ja Matthew Cuthbert, ottavat hänet kasvatettavakseen. Cuthbertit ovat toivoneet poikaa, joka auttaisi heitä maatoissa ja jolle he voisivat tarjota vastineeksi kodin ja koulutuksen, mutta heille toimitetaan vahingossa Anna. He päättävät lopulta pitää Annan, sillä he kokevat, että ehkä heistä voisi olla jotakin hyötyä tälle. He voisivat ainakin yrittää kasvattaa Annasta kiltin tytön ja järkevän aikuisen. Kirja kertoo Annan tyttövuosista, joihin kuuluvat koulunkäynti, kotityöt, hauskanpito ja erilaiset, toinen toistaan värikkäämmät tilanteet, joihin Anna ajautuu.¹⁰

Kirjassa *Anna ystävämme* 16-vuotias Anna toimii opettajana Avonlean koulussa ja elää nuoren naisen elämää. Marilla ottaa kasvatettavakseen lisää orvoksi jääneitä lapsia. Tällä kertaa kyseessä ovat kuusivuotiaat kaksoset Davy ja Dora, joiden kasvattamiseen Anna pääsee osallistumaan. Kirja kertoo Annan elämästä kahden vuoden ajalta.¹¹

Kaksi ensimmäistä Anna-kirjaa kertovat 11–18-vuotiaan Annan elämästä. Viimeisen Anna-kirjan, *Kotikunnaan Rillan*, tapahtumat sijoittuvat ensimmäisen maailmansodan aikaan. Kirjojen tapahtumista voi laskea, että vuonna 1918 Annalla on ikää 53 vuotta. Näin ollen Anna Shirley olisi syntynyt vuonna 1865, ja hänen tullessaan Vihervaaraan eletäisiin vuotta 1876. Erilaiset *Annan nuoruusvuosien* tapahtumat viittaavat kuitenkin 1880-luvun loppuun tai 1890-luvun alkuun. Esimerkiksi vuonna 1892 paikallisissa sanomalehdissä etsittiin koteja englantilaisille orpolapsille. Lisäksi esimerkiksi Annan ihailemat puhvihihat olivat muodissa 1880-luvun lopussa ja poistuivat muodista 1890-luvun lopulla.¹²

Montgomerya ja Anna-kirjoja on tutkittu runsaasti. Tutkimukset käsittelevät Montgomeryn elämää, Anna-kirjojen vastaanottoa eri maissa sekä Anna-kirjojen suhdetta aikansa kirjallisuuteen, Montgomeryn muuhun tuotantoon ja todelliseen aikaan ja paikkaan, josta kirjat kertovat. Etenkin *Annan nuoruusvuosista* on tehty useita tutkimuksia. Niiden lähteinä on käytetty Montgomeryn kaunokirjallisuuden lisäksi Montgomeryn päiväkirjoja, hänen kirjeenvaihtoaan Ephraim Weberin ja George Boyd MacMillanin kanssa sekä hänen itse kirjoittamaansa kirjaa *The Alpine Path*, jossa kirjailija kertoi urastaan. Montgomeryn päiväkirjat on toimitettu kaksi kertaa: ensin 1970-luvulta alkaen, jolloin kustantajat pyysivät toimittajia

¹⁰ AOGG.

¹¹ Anne of Avonlea. Jatkossa käytän lyhennettä AOA.

¹² Ylimartimo 2008, 15–16, 23.

poistamaan päiväkirjoista kaiken turhan, ja seuraavaksi 2010-luvulla, jolloin päiväkirjoista julkaistiin lyhentämättömiä versioita. Ensimmäiset kulkevat nimellä *The Selected Journals of L.M. Montgomery*. Jälkimmäiset, *The Complete Journals of L.M. Montgomery*, käsittävät vasta lyhyemmän jakson kuin lyhennetyt editiot, eikä niitä ole vielä ehditty käyttää niin paljon tutkimuksessa.

Vaikka tutkimusta on paljon, uskontoa ei ole vielä käsitelty Montgomery- ja Anna-tutkimuksessa yhtä systemaattisesti kuin monia muita näkökulmia. Sama koskee osittain myös kasvatustutkimuksia. Suomessa Anna-kirjojen uskonnollisuutta ovat käsitelleet viime vuosina taidehistorian ja lastenkirjallisuuden asiantuntemuksellaan Sisko Ylimartimo vuonna 2008 ilmestyneessä kirjassaan "*Anna ja muut ystävämmme. L.M. Montgomeryn elämä ja sankarittaret*", jonka loppuosassa on Montgomeryn suhdetta uskoon ja uskontoon käsittelevä luku, sekä vuonna 2011 Sinikka Tuori Helsingin yliopiston yleisen kirkkohistorian pro gradu -tutkielmassaan "*Helvetti on kiistaton, mutta taivas on suhteellinen*" Uskonnollisten ihanteiden ja kokemusten välinen ristiriita L. M. Montgomeryn elämässä vuosina 1921–1927". Lisäksi *Anna ystävämmme* -kirjan uskontoa käsittelevät kohdat on nostettu yhdeksi näkökulmaksi vuonna 2007 Taru Karosen Tampereen yliopiston käännöstieteiden pro gradu -tutkielmassa "*Vihervaaran Anna ajan hampaissa. Anne of Avonlea* -romaanin alkuperäinen ja uudistettu suomennos". Tällä tutkielmalla vastaan osaltani siihen uskontoaiheisen tutkimuksen tarpeeseen, joka Montgomery- ja Anna-tutkimuksessa on.

Käytän tutkimukseni tukena 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun Kanadan presbyterikirkosta ja ajan ihanteista sekä L. M. Montgomerysta ja Anna-kirjoista kertovaa kirjallisuutta. Rajaan kirjallisuuden suuren määrän vuoksi Anna-tutkimusta käsittelevästä kirjallisuudesta ulkopuolelle pääosin ennen 2000-lukua julkaistut tutkimukset. Tästä poikkeuksena ovat Mollie Gillenin klassikkoteos "*The Wheel of Things*" vuodelta 1976 sekä Margaret Anne Doodyn kirjoittama erityisen informatiivinen johdanto kirjassa "*Annotated Anne of Green Gables*" vuodelta 1997. Lisäksi rajaan ulkopuolelle tutkimukset, joiden näkökulmat ovat selvästi kaukana omasta näkökulmastani. Tällaisia ovat esimerkiksi Annan hahmoa lääketieteellisestä näkökulmasta arvioivat tutkimukset.

1.2 Lucy Maud Montgomery

Lucy Maud Montgomery syntyi marraskuussa 1874 Cliftonissa, nykyisessä New Londonissa, Prinssi Edwardin saarella. Hänen vanhempansa, Hugh Montgomery ja Clara Macneill Montgomery, polveutuivat ensimmäisistä, noin 100 vuotta aiemmin saarelle muuttaneista skotlantilaisista siirtolaisista.¹³ Montgomeryn äiti sairastui tuberkuloosiin ja menehtyi tyttärensä lähestyessä vasta toista syntymäpäiväänsä. Montgomeryn isä lähti länteen etsimään toimeentuloa ja jätti lapsen tämän äidinpuoleisille isovanhemmille Cavendish-nimiseen pieneen maalaiskylään.¹⁴ Montgomery kävi koulua yksiluokkaisessa kyläkoulussa, jossa hän tapasi muita lapsia, mutta hänen parhaat ystävänsä muuttivat pian kylästä pois. Hänen isovanhempiensa maalaistalo toimi samalla Cavendishin postitalona, joten ihmisiä tuli ja meni hänen ympärillään. Leikkিতovereita ei kuitenkaan ollut, ja Montgomery viihdytti itseään lukemalla kirjoja ja käyttämällä mielikuvitustaan. Hän luki esimerkiksi paljon runoja, kuten muutkin hänen aikansa lapset.¹⁵

Montgomeryn isä meni naimisiin vuonna 1890. Avioitumisen seurauksena isällä oli taas koti, jonne hän saattoi kutsua tyttärensä. Montgomery muuttikin isänsä luokse Saskatchewaniin syksyllä 1890. Isän ja tyttären väliin oli kuitenkin tullut isän uusi elämä ja uusi perhe, eikä Montgomery nauttinut olostaan isänsä kodissa. Lisäksi hänen odotettiin hoitavan perheen lapsia, mikä vaikeutti hänen koulunkäyntiään ja kirjoittamispyrkimyksiään, joihin hän olisi mielellään käyttänyt aikaansa. Keväällä 1901 Montgomery muutti takaisin Cavendishiin isovanhempiensa luokse.¹⁶

Koulun loputtua Montgomery pääsi sisään saaren pääkaupungissa, Charlottetownissa sijaitsevaan Prince of Wales Colleegeen, jossa hän suoritti vuoden aikana kaksivuotisen opettajantutkinnon. Hän valmistui kesällä 1894 ja muutti Bidefordiin, jossa hän toimi opettajana lukuvuoden 1894–1895.¹⁷ Koulut olivat usein vaatimattomia, joten kauempaa muuttaneet opettajat yöpyivät täysihoitolaisina kyläläisten kodeissa. Niin teki myös Montgomery, joka asui monta kertaa myös sellaisissa perheissä, joiden lapset olivat hänen omia oppilaitaan.¹⁸

¹³ Gillen 1976, 2; Doody 1997, 12; Blackford 2009, XVII.

¹⁴ Gillen 1976, 3–4; Doody 1997, 12; Ledwell & Mitchell 2013, 3.

¹⁵ Doody 1997, 14; Ylimartimo 2008, 119; Blackford 2009, XVIII; Waterston 2013, 27.

¹⁶ Doody 1997, 13; Blackford 2009, XVIII.

¹⁷ Doody 1997, 14; Ylimartimo 2008, 191–192.

¹⁸ Ylimartimo 2008, 193.

Opettamalla Montgomery ansaitsi rahaa elääkseen ja voidakseen kirjoittaa. Hän käytti ensimmäisestä, 175 dollarin suuruisesta vuosipalkastaan 100 dollaria Nova Scotiassa sijaitsevan Dalhousien yliopiston kirjallisuusopintoihin lukuvuonna 1895–1896. Lisäksi isoäiti tuki Montgomeryn opiskelua 80 dollarilla. Enempään opiskeluun Montgomerylla ei ollut varaa, eivätkä vuoden korkeakouluopinnot kasvattaneet hänen pätevyyttään opettajana. Sen sijaan ne tarjosivat hänelle kokemuksen Charlottetownia suuremmasta kaupungista ja yhteyksiä erilaisiin ihmisiin vahvistaen hänen valmiuksiaan kirjailijana.¹⁹

Korkeakouluopintojensa jälkeen Montgomery toimi vielä kaksi vuotta opettajana Prinssi Edwardin saarella, lukuvuoden 1896–1897 Belmontissa ja 1897–1898 Bedequessa.²⁰ Hän pohti tulevaisuuttaan ja pelkäsi mahdollista elämää yksinäisenä ja naimattomana naisena ilman varmuutta toimeentulosta ja ilman omaa kotia. Turvatakseen tulevaisuutensa hän kihlautui vuonna 1897 Edwin Simpson -nimisen miehen kanssa. Montgomery luuli, että Simpsonista oli tulossa lakimies, mutta kun paljastui, että Simpson opiskeli teologiaa, Montgomerya alkoi kaduttaa. Simpson oli baptisti, eikä presbyteerisen kotikasvatuksen saaneen Montgomeryn mielestä esimerkiksi upotuskaste tuntunut ajatuksena hyvältä. Lisäksi Montgomery tunsu intohimoa Herman Leard -nimistä maanviljelijää kohtaan, mutta hän piti tämän yhteiskunnallista asemaa liian matalana voidakseen avioitua tämän kanssa. Kun sitten Simpson alkoi tuntua hankalassa tilanteessa vastenmieliseltä, Montgomery purki kihlauksen vuonna 1898.²¹

Montgomeryn isoisän kuoltua 1898 Montgomery muutti takaisin Cavendishiin isoäitinsä luokse. Isoisä ei jättänyt Montgomerylle mitään perinnöksi, ja isoäitikin peri vain oikeuden asua kotitalossaan lopun elinaikansa. Montgomery auttoi isoäitiä kotitöissä ja postitoimiston pitämisessä mahdollistaen isoäidin elämisen tutussa ympäristössä. Ilman hänen apuaan sukulaismiehet olisivat voineet helpommin vaatia taloa käyttöönsä ja tilan isännöytystä itselleen.²² Muutto tarkoitti Montgomerylle opetustyön lopettamista, mutta samalla se helpotti kihlauksen purkamista ja epämiellyttävästä tilanteesta pakenemista.²³

¹⁹ Doody 1997, 14–15; Ylimartimo 2008, 191–192; Pike 2009, 25–26.

²⁰ Ylimartimo 2008, 192–193.

²¹ Doody 1997, 16; Ylimartimo 2008, 77, 80–81.

²² Gillen 1976, 41–42; Blackford 2009, XVIII.

²³ Ylimartimo 2008, 77, 81.

Seuraavat vuodet Montgomery asui isoäitinsä luona lukuun ottamatta vuoden mittaista työtä Halifaxissa Daily Echo -lehden iltapainoksessa 1901–1902.²⁴ Hänen työtehtävänsä sisälsivät kopioimista, tekstien editoimista ja kirjoittamista. Hän oli tarkka työntekijä, jolta virheet eivät jääneet kiireessä huomaamatta. Hän ei kuitenkaan pitänyt kaikista työtehtävistään, kuten esimerkiksi seuraelämää koskevien raporttien väärentämisestä. Hän joutui tekemään sitä, jos kaupungin ulkopuolella työskentelevien kirjeenvaihtajien kirjeet eivät ehtineet ajoissa perille.²⁵

Cavendishissa Montgomerylla oli aikaa keskittyä kirjoittamiseen kotitöiden lomassa. Hän kirjoitti erilaisiin lehtiin runoja ja kertomuksia, joista hänelle maksettiin vaihtelevan suuruisia palkkioita.²⁶ Vuonna 1899 Montgomery oli ansainnut kirjoituksillaan 96,88 dollaria, kun taas vuonna 1903 kirjoituksilla ansaitut vuositulot olivat jo noin 500 dollaria. Lehdet, joihin Montgomery lähetti kirjoituksiaan, olivat tyyleiltään erilaisia. Kirjoituksia julkaistiin esimerkiksi sanomalehdissä, aikakauslehdissä, lastenlehdissä, naistenlehdissä, pyhäkoululehdissä ja maatalouslehdissä. Montgomery julkaisi vuonna 1906 yhteensä 44 kertomusta 27 eri lehdes- sä, mikä osoitti laajojen kohdeyleisöjen tuntemista ja kykyä tuottaa erilaisia tekstejä erilaisiin tarpeisiin. Hän piti kirjoittamisesta, mutta toivoi, että kertomuksiin ei tarvitsisi aina liittää opetusta.²⁷

Montgomery tunsu markkinat ja tiesi, että tarinat orpolapsista menivät kaupaksi. Lähipiirissä sattunut erehdys, jonka seurauksena pojan sijaan adoptoitiin sittenkin tyttö, innoitti häntä koettamaan onneaan.²⁸ *Annan nuoruusvuosien* ensimmäiset rivit kirjoitettiin kesällä 1904 tai 1905.²⁹ Montgomery luonnosteli tekstinsä käsin ja kirjoitti sen puhtaaksi vanhalla, käytettynä ostetulla kirjoituskoneella, joka ei kirjoittanut isoja kirjaimia selvästi ja jossa W-kirjain ei toiminut ollenkaan.³⁰ Hän nautti kirjan kirjoittamisesta, eikä tehnyt sitä varsinaisesti rahan vuoksi. Kirjan kirjoittaminen ei ollut varmaa varainhankintaa, joten hänen oli kirjoitettava kirjaansa päivittäin varsinaisen työnsä eli lehtikirjoittelun jälkeen.³¹ Hän lähetti käsikirjoituksen usealle eri kustantajalle, jotka eivät kuitenkaan halunneet

²⁴ Gillen 1976, 41–42; Doody 1997, 15; Blackford 2009, XVIII.

²⁵ Gillen 1976, 43.

²⁶ Ylimartimo 2008, 13; Pike 2009, 26–27; Waterston 2013, 27.

²⁷ Pike 2009, 26–27, 31.

²⁸ Ylimartimo 2008, 13; Waterston 2013, 27–28.

²⁹ Gillen 1976, 70; Doody 1997, 9; Ylimartimo 2008, 13, Epperly 2014, 5.

³⁰ Doody 1997, 9; Ylimartimo 2008, 192.

³¹ Gillen 1976, 71; Pike 2009, 31–32.

julkaista sitä. Lopulta Montgomery piilotti käsikirjoituksen vaatekomeroonsa haturasiaan ja ajatteli sopivan tilaisuuden tullen leikata tekstin osiin, jotka voisi lähettää johonkin lehteen jatkokertomuksena julkaistavaksi. Myöhemmin hän löysi käsikirjoituksen, luki sen ja ajatteli antaa sille vielä mahdollisuuden. Hän muokkasi käsikirjoitusta, kirjoitti sen puhtaaksi uudelleen ja lähetti sen eteenpäin. Bostonilainen kustantamo L. C. Page & Co. hyväksyi vuonna 1907 käsikirjoituksen julkaisuohjelmaansa ja ehdotti, että Montgomery kirjoittaisi kirjalle jatkoa.³² Montgomery ei ajatellut, että hänen kirjastaan tulisi menestys. Hän tiesi, että kohdeyleisönä nuoret tytöt olisi suuri, mutta hän ei uskonut, että kukaan muu lukisi hänen kirjaansa.³³ *Anne of Green Gables* painettiin kesällä 1908, ja vastoin Montgomeryn odotuksia kirja kiinnosti muitakin kuin tyttöjä ja siitä tuli nopeasti menestys. Vuoden lopussa sitä oli myyty yli 19 000 kappaletta ja siitä otettiin yhdeksäs painos.³⁴ Ensimmäisten viiden vuoden aikana painoksia otettiin 32.³⁵

Cavendish on tunnistettavissa Anna-kirjojen Avonleassa. Montgomery nimesi lähialueen paikkoja uudelleen, kuten esimerkiksi Cavendishin lähellä olevan Stanley-nimisen kylän, joka on nimetty Carmodyksi, jossa avonlealaiset käyvät ostoksilla. Sen sijaan kauempana olevat, suuremmat paikat, kuten saaren pääkaupunki Charlottetown, saivat pitää nimensä. Montgomery muokkasi kuitenkin vapaasti lähiympäristöä mielikuvituksessaan lisäten siihen esimerkiksi teitä, omenapuita ja kokonaisia puutarhoja tarpeen mukaan.³⁶

Prinssi Edwardin saaresta tuli Kanadan provinssi vuonna 1873. Saarelle oli ruvettu rakentamaan rautatietä vuonna 1871, mitä vastustettiin, sillä hankkeen katsottiin uhkaavan saaren asukkaiden elämäntapaa. Päärata valmistui 1875, minkä jälkeen siihen liitettiin sivuratoja. Junaliikenteen aikataulut rytmittivät koko saaren elämää uudella tavalla. Maailma oli muuttumassa moderniksi, mutta muutos tapahtui vähitellen. Esimerkiksi vuonna 1890 koko saarella ainoastaan Charlottetownissa oli sähköt. Anna-kirjoissa kuvataan modernisoituvaa maailmaa, jonka keskellä Avonlea kuuluu vanhaan aikaan.³⁷ Jos aika ei ole aivan pysähtynyt Avonleassa, se on vähintään hidastunut.

³² Gillen 1976, 70; Doody 1997, 9; Ylimartimo 2008, 13–14; Pike 2009, 36–37; Waterston 2013, 27.

³³ Gillen 1976, 71.

³⁴ Ylimartimo 2008, 14.

³⁵ Doody 1997, 10.

³⁶ Ylimartimo 2008, 41–43.

³⁷ Alexander 2009, 41–43, 50.

Prinssi Edwardin saarelle muuttaneet siirtolaiset olivat tuoneet mukanaan uskonnollisia tapoja ja käsityksiä Englannista, Skotlannista, Irlannista, Ranskasta ja Yhdysvalloista. Englannista ja Yhdysvalloista oli tullut saarelle metodisteja, Ranskasta ja Irlannista katolilaisia. Anna-kirjoissa kuvataan enimmäkseen skotti-taustaisia presbyteerejä, joihin Montgomerykin kuului. Macneillien kotikirkko oli Cavendishin presbyteerikirkko, jonka pyhäkoulussa Montgomery kävi ja myöhemmin opetti ja jonka toiminnassa hän oli muutenkin tiiviisti mukana.³⁸ Kirkolliset liikkeet muistuttivat paljon sisarkirkkojaan Euroopassa. Kanadassa eurooppalainen vaikutus oli suurempaa kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa.³⁹ Uskonto liittyi läheisesti saaren muuhunkin sivistystoimintaan. Koulutusta haluttiin vahvistaa osana lähetystyötä edistämään luku- ja kirjoitustaitoa, jotta jokainen voisi lukea Raamattua.⁴⁰

Ensimmäinen Anna-kirja sai vuosien kuluessa jatkoa vielä seitsemän kirjan verran. Montgomery kirjoitti Anna-kirjojen lisäksi lukuisia muitakin kirjoja, joista toiseksi suursuosion saavuttaneeksi sarjaksi on noussut Runotyttö-sarja. Hän avioitui vuonna 1911 Ewan Macdonald -nimisen pastorin kanssa. Montgomerysta tuli rouva Macdonald, pappilan emäntä sekä äiti kolmelle pojalle, joista yksi syntyi kuolleena.⁴¹ Perhe asui Ontariossa, jossa Montgomery piti pyhäkouluu, huolehti pappilan emännän sosiaalisista velvollisuuksista ja piti huolta masennukseen taipuvaisesta aviomiehestään, jonka sairauden Montgomery pyrki salaamaan seurakuntalaisilta.⁴² Kaiken keskellä Montgomery kykeni etenemään omalla kirjailijanurallaan.⁴³ Hän kirjoitti tyttönimellään, mikä antoi hänelle suurempia vapauksia kuin mitä hänellä olisi papin rouvana kirjoittaessaan ollut.⁴⁴ Montgomeryn mielenterveys oli kulissien takana koetuksella, ja vaikeudet lisääntyivät hänen elämänsä lähestyessä loppuaan. Lucy Maud Montgomery Macdonald kuoli keväällä 1942. Hänet haudattiin Prinssi Edwardin saarelle, Cavendishin hautausmaalle.⁴⁵

³⁸ Ylimartimo 2008, 217, 221, 223.

³⁹ Noll 2001, 373, 377.

⁴⁰ Mitchell 2013, 154.

⁴¹ Ylimartimo 2008, 9, 87, 197, 207.

⁴² Gillen 1976, 100, 103; Doody 1997, 16; Ylimartimo 2008, 197, 200, 224.

⁴³ Gillen 1976, 102.

⁴⁴ Ylimartimo 2008, 223.

⁴⁵ Ylimartimo 2008, 199–200, 235–236.

2. Anna kasvatettavana

2.1 Koti

2.1.1 Paikka, jonne kuulua

Annan nuoruusvuosien alussa esitellään kolme tarinan kannalta keskeistä henkilöä: rouva Rachel Lynde sekä naimattomat sisarukset, Marilla Cuthbert ja Matthew Cuthbert. Rouva Lynde on toimelias nainen, joka on aktiivisesti mukana kirkon toiminnassa ja juoruaa mielellään kyläläisten kuulumisia eteenpäin. Marilla ja Matthew asuvat keskenään Vihervaara-nimisellä maatilallaan, jonne he haluavat adoptoida 10–11-vuotiaan pojan, joka auttaisi 60-vuotiasta Matthew'ta peltotöissä ja jolle voisi tarjota hyvän kodin ja koulutuksen.⁴⁶

Toivottu poika osoittautuu Anna Shirley -nimiseksi tytöksi, joka odottaa juna-asemalla liian pienissä vaatteissaan rikkinäisen matkalaukun kanssa. Matthew ei keksi muuta keinoa kuin viedä tyttö yöksi Vihervaaraan, jossa Marilla saisi selvittää asian.⁴⁷ Seuraavana päivänä selviää, että eräs kyläläinen, rouva Spencer, joka on tuonut Annan orpokodista, on luullut, että Cuthbertit haluavat orpokodista tytön. Siksi hän on tuonut mukanaan saarelle Annan, eikä Cuthbertien toivomaa poikaa.⁴⁸

Samalla kun väärinkäsitystä selvitetään, Matthew ja Marilla tutustuvat Annaan. Matthew rupeaa pitämään Annasta jo matkalla juna-asemalta kotiin, sillä hiljaisen Matthew'n on helppo olla puheliaan Annan seurassa, jossa hän saa olla rauhassa kuuntelijan roolissa ilman, että häneltä vaaditaan puhetta. Marilla puolestaan tutustuu Annaan seuraavana päivänä matkalla rouva Spencerille, jolloin hän pyytää Annaa kertomaan perheestään ja elämästään. Anna kertoo vanhemmistaan, jotka toimivat opettajina ja kuolivat kuumeeseen Annan ollessa vasta vauva. Sen jälkeen hän kertoo vaiheistaan kahdessa eri perheessä sekä muutamasta orpokodissa viettämästään kuukaudesta. Lisäksi hän mainitsee, että hän on käynyt koulua orpokodissa ja sitä ennen vuoden verran ensimmäisessä kasvattiperheessään, josta hän siirtyi seuraavaan perheeseen kahdeksanvuotiaana lopettaen koulunkäynnin lähes kokonaan. Marilla kuuntelee Annan kertomusta ja ajattelee, että

⁴⁶ AOGG, 1–2, 7–9.

⁴⁷ AOGG, 14–17.

⁴⁸ AOGG, 61–62.

Annan vanhemmat kuulostavat olleen kunnollisia ihmisiä, eikä Annankaan puhe kuulosta karkealta tai alatyyliseltä. Marilla alkaa tuntea sääliä, ja kun tarjoutuu tilaisuus, että Annasta voisi päästä eroon luovuttamalla tämän lapsenhoitajaksi eräälle rouva Spencerin naapurille, tunne vain vahvistuu. Kun samana iltana käy ilmi, että Anna ei ole tottunut rukoilemaan iltaisin, Marilla alkaa kokea velvollisuudekseen aloittaa tytön uskonnollisen kasvatuksen.⁴⁹ Siinä missä Matthew tykää Annaan itseensä tämän olemuksen takia, Marilla lähestyy asiaa säälin ja velvollisuuden kautta. Ensin hän näkee Annassa lähinnä väärän sukupuolen ja sen takia kyvyttömyyden vastata niihin tarpeisiin, joita täyttämään lastenkodista haluttiin poika. Sääli Annan kurjaa kohtaloa kohtaan ja ajatus velvollisuudesta toteuttaa Jumalan tahtoa saavat hänet ajattelemaan, ja hän tulee lopulta siihen tulokseen, että on parasta pitää Anna.

Montgomery kirjoitti siitä, mikä oli hänelle tuttua. Yhdessä elävät naimattomat sisarukset eivät olleet harvinaisuus Prinssi Edwardin saarella 1800-luvun lopussa tai 1900-luvun alussa. Vuonna 1881 saaren yli 35-vuotiaista naisista 18 % ja miehistä 17 % ei ollut ollut kertaakaan naimisissa, ja luku oli vielä suurempi skottitaustaisten saarelaisten keskuudessa. Mutta harva heistä eli yksin. Tavallisempaa oli, että he elivät perheensä kanssa. Samana vuonna kotitalouksista 15 % sisälsi vähintään yhden 35-vuotiaan tai sitä vanhemman naimattoman aikuisen. Noin viidesosa kaikista saaren vähintään 35-vuotiaista naimattomista aikuisista asui samassa tilanteessa olevan sisaruksensa kanssa, ja noin joka kolmas sisaruspari otti kasvatettavakseen lapsen. Osa lapsista oli englantilaisia orpolapsia, jotka tulivat maatöihin ja saivat vastineeksi kodin, osa oli orvoiksi jääneitä sukulaisten lapsia ja osa oli virallisesti adoptoitu. Sen lisäksi, että lapset auttoivat kodin töissä, heistä oli muutakin hyötyä. Heistä saattoi saada turvaa vanhuuden päivinä, heistä sai yksinkertaisesti seuraa maaseudulla ja heille saattoi lopulta testamentata omaisuutensa.⁵⁰

Englantilaisia katupoikia adoptoitiin runsaasti Kanadaan 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa. Lapsia tuli maahan yhteensä yli 100 000, kunnes työvoimapula saatiin paikattua 1930-luvulle tultaessa. Prinssi Edwardin saaren sanomalehdissä oli vuonna 1892 ilmoituksia, joissa englantilaisille orpolapsille etsittiin

⁴⁹ AOGG, 21, 53–54, 56–58, 69–70, 73.

⁵⁰ Stairs 2004, 247–248, 251, 254–255; Ylimartimo 2008, 15–16.

koteja.⁵¹ Marilla ja Matthew näyttävät olevan tarinassa tietoisia tästä liikehdinnästä. Marilla kertoo rouva Lyndelle, että hän ei halua adoptoida lontoolaista katu-poikaa, vaan toivoo, että poika olisi syntynyt Kanadassa.⁵² Orpolapsen kanadalaisen syntyperän tärkeyden on huomannut myös tutkija Joy Alexander. Kanadalaisuus vaikuttaa positiivisesti Annan mahdollisuuksiin kelvata Cuthbertien kasvatiksi.⁵³ Lisäksi päätökseen pitää Anna vaikuttaa se, että Annan vanhemmat ovat olleet kunnollisia.⁵⁴ He eivät ole eläneet liian erilaista elämää verrattuna siihen, mihin Prinssi Edwardin saarella on totuttu. Vieraus pelottaa, ja nationalistisessa hengessä omaa kansaa pidetään hieman muita kansoja parempana.

Annalle koti on tarinan alusta asti tärkeä asia. Ennen kuin hän saa tietää edustavansa väärää sukupuolta, hän iloitsee Matthew'lle matkalla juna-asemalta Vihervaaraan sitä, että hän saa vihdoinkin olla matkalla kotiin ja että hän saa kuulua jollekulle.⁵⁵ Marillalle ja Matthew'lle kuulumisen vaikuttaa olevan automaattisesti jotakin paljon parempaa ja merkityksellisempää kuin aiemmissa perheissä eläminen, vaikka Anna ei ole edes vielä tavannut molempia heistä. Kun Anna sitten kuulee saavansa jäädä Vihervaaraan, hän alkaa itkeä ilosta. Hän pyytää, saisiko kutsua Marillaa Marilla-tädiksi, jotta voisi tuntea vielä paremmin kuuluvansa tälle. Marilla kehottaa Annaa kuitenkin käyttämään vain etunimeä Marilla.⁵⁶ Lisäksi Anna, joka kuvittelee mielellään olevansa aivan toisenlainen kuin todellisuudessa on, juttelee hieman myöhemmin peilikuvalleen:

– Sinä olet vain Vihervaaran Anna, hän sanoi vakavasti, [-] ja sinut minä näen juuri sellaisena kuin nyt olet, koetanpa kuinka hyvänsä kuvitella olevani lady Cordelia. Mutta on miljoona kertaa hauskeempaa olla Vihervaaran Anna kuin Ei-mikään Anna – vai mitä arvelet?⁵⁷

Onnea tuottaa paitsi se, että joku on pitämässä huolta, myös se, että voi määrittellä itseään jonkin paikan mukaan ja johonkin kuuluvaksi. Näyttää siltä, että kuulumisen Vihervaaraan antaa Annalle mahdollisuuden juurtua johonkin. Vihervaara on mukana Annan minäkuvan määrittelyssä myös silloin, kun hän esittelee itsensä

⁵¹ Ylimartimo 2008, 15–16.

⁵² AOGG, 8–9.

⁵³ Alexander 2009, 49.

⁵⁴ AOGG, 58.

⁵⁵ AOGG, 18.

⁵⁶ AOGG, 76.

⁵⁷ Annan nuoruusvuodet, 62. Jatkossa käytän lyhennettä AN.

myöhemmin tarinan aikana Vihervaaran Annana.⁵⁸ Samoin hän määrittelee itseään puhuessaan Marillalle käsityöstään:

– Minä en pidä ruutupeitteestä, sanoi Anna nyrpeänä hakiessaan esille työkorinsa ja istuutuessaan huohtaen punaisten ja valkoisten vinoneliöiden ääreen. – Jokin ompelutyö voisi kyllä olla hauskaa, mutta tämä on hirmuisen yksitoikkoista. Ruutu liitetään ruutuun, mutta tuntuu siltä kuin ei koskaan päästäisi mihinkään. Mutta tietenkin olen mieluummin Vihervaaran Anna, joka tekee ruutupeitettä, kuin joku muu Anna, joka vain leikkii.⁵⁹

Samaan johtopäätökseen Anna tulee myöhemmin. Hän on 15-vuotias ja päässyt näkemään eräässä illanvietossa rikkaampia ihmisiä timanttikoruineen. Hänen ystävänsä puhuvat jälkeenpäin ihailien timanteista, mutta Anna sanoo olevansa mieluiten oma itsensä ja iloinen saadessaan kantaa Matthew'n rakkaudella antamaa helminauhaa.⁶⁰

Tutkija Holly Blackfordin mukaan Anna edustaa tarinassa samaan aikaan yhtäältä vierautta ja ulkopuolisuutta ja toisaalta tuttuutta ja osallisuutta. Anna on Prinssi Edwardin saarelle muuttava muukalainen, joka lumooa kaikki olemuksellaan. Toisaalta hän tuntee vahvasti kuuluvansa saarelle ja Vihervaaraan, jopa vahvemmin kuin moni kauemmin yhteisöön kuulunut jäsen. Blackford rinnasti jopa Annan hiusten punaisen värin saaren punaisiin maanteihin.⁶¹ Toisaalta tutkija Jean Mitchell korosti nimenomaan Annan vierautta, sillä Anna tulee kylään ilman vanhempia, kotipaikkaa ja uskontoa.⁶²

Annan kuulumiseen Marillalle liittyy halu kunnioittaa Marillan tahtoa ja ihanteita. Kun Anna havaitsee ensimmäistä kertaa mahdollisuuden, että Marilla haluaisi ehkä sittenkin pitää hänet, hän sanoo Marillalle, että hän haluaa tehdä kaikessa Marillan mielen mukaan, jos hän vain saa jäädä. Hän toistaa lupauksensa illalla harjoitellessaan iltarukousta Marillan kanssa sekä seuraavana päivänä kuullessaan saavansa jäädä Vihervaaraan. Lupaus ohjaa myös Annan toiminnasta seuraavia tunteita. Mennessään ensimmäistä kertaa kirkkoon ja pyhäkouluun hän koristaa hiuksensa kukilla. Kun kotiin jäänyt Marilla kuulee myöhemmin tapauksesta, Anna saa kuulla, että Marilla joutuu tuntemaan häpeää, sillä muut seurakuntalaiset luulevat, että Marilla on antanut Annan pukea kukat ylleen. Anna ei varsinaisesti ymmärrä, miksi kukkia ei saisi pitää hiuksissa kirkossa, mutta hän on to-

⁵⁸ AOGG, 218.

⁵⁹ AN, 91.

⁶⁰ AOGG, 380.

⁶¹ Blackford 2009, XIII–XIV.

⁶² Mitchell 2013, 150.

della pahoillaan, että tuottaa kärsimystä Marillalle, jota kohtaan hän haluaisi olla hyvä ja jolle hän haluaisi osoittaa kiitollisuutta.⁶³

2.1.2 Iltarukous kodin uskontokasvatuksen kivijalkana

Annan uskonnollinen kasvatus alkaa jo ennen kuin tämä tietää saavansa jäädä Vihervaaraan. Marilla tekee päätöksensä pitää Anna tämän tuloillan jälkeisenä päivänä eli Annan ensimmäisenä kokonaisena päivänä Avonleassa, mutta hän päättää antaa Annan nukkua vielä yön yli ennen kuin kertoo päätöksestään.⁶⁴ Kun Marilla vie Annaa nukkumaan, hänelle selviää, että Annalla ei ole ollut tapana lausua minkäänlaista iltarukousta. Marilla kauhistuu ja ilmaisee huolensa siitä, että Anna ei olekaan kiltti tyttö, koska tämä laiminlyö iltarukouksen. Anna vetoaa hiustensa punaiseen väriin ja jokailtaiseen väsymykseen, joita ilman olisi hänen mukaansa helpompaa olla kiltti. Marilla korostaa, että iltarukouksen lausumatta jättäminen on erittäin paha asia, joten Anna saisi rukoilla ainakin niin kauan kuin olisi Vihervaarassa. Anna pyytää innoissaan neuvoja Marillalta, joka kehottaa häntä polvistumaan. Anna kyseenalaistaa polvistumisen perinteen. Hän perustelee, että rukoilisi kaikkein mieluiten yksin aukealla niityllä tai metsässä ja kohottaisi katseensa ylös taivaaseen. Marilla ei antaudu mukaan tällaiseen pohdintaan. Ensin hän aikoo opettaa Annalle vanhan lasten iltarukouksen, "Now I lay me down to sleep", joka on käännetty *Annan nuoruusvuosissa* suomeksi muotoon "Jumala lasten ystävä".⁶⁵ Oikeampi suomenkielinen muoto lienee ollut "Levolle laskeun, Luojani". Marilla luopuu kuitenkin ajatuksesta, sillä hän ei pidä rukousta sopivana juuri Annan tilanteeseen. Hän kehottaa Annaa keksimään itse rukouksen. Hän neuvoo Annaa kiittämään saamastaan siunauksesta ja pyytämään jotakin, mitä tämä haluaa itselleen.⁶⁶ Anna miettii päivällä näkemiään paikkoja, jotka hän on nimennyt uudelleen omaksi ilokseen, ja lausuu erikoisen iltarukouksensa:

Rakas taivaallinen isä, kiitän sinua Suloisuuden valkeasta tiestä ja Tummasta päilyvästä aallokosta ja Silmien ilosta ja Lumikuningattaresta. Olen sinulle niistä äärettömän kiitollinen. Niin, siinä on kaikki siunaus, josta tällä hetkellä voin keksiä olevani velvollinen kiittämään. Mitä tulee toivomuksiini, niitä on niin monta, että luettelemisen veisi liiaksi aikaa. Mainitsen sen vuoksi vain kaksi tärkeintä. Ole niin kiltti, hyvä Jumala: anna minun jäädä Vihervaaraan ja tee minut suurena kauniiksi. Suurella kunnioituksella Anna Shirley.⁶⁷

⁶³ AOGG, 66, 71, 75, 109–110, 116–117.

⁶⁴ AOGG, 67–68.

⁶⁵ AN, 52–53; AOGG, 69–72.

⁶⁶ AOGG, 70–72.

⁶⁷ AN, 53.

Hämmentynyt Marilla peittelee Annan nukkumaan ja miettii mielessään, että erikoinen rukous johtui vain uskonnollisesta tietämättömyydestä, johon tulisi muutos. Kun hän on jo poistumassa huoneesta, Anna vielä muistaa, että rukouksen olisi voinut lopettaa myös aameneen. Epävarma Marilla rauhoittelee, että erehdys ei haittaa. Alakerrassa hän kauhistelee Matthew'lle, että Anna on lähes pakana, jota jonkun on kasvatettava. Hän aikoo mennä seuraavana päivänä lainaamaan pappilasta *Peep of Day series* -vihkoja ja ruveta tekemään Annalle sopivia vaatteita, jotta tämä pääsisi pyhäkouluun.⁶⁸ *Peep of Day* oli Favell Lee Mortimerin kirjoittama teos, jonka tavoite oli opastaa lapsia uskonnollisessa kasvussa. Sitä myytiin yli miljoona kopiota, yhteensä 38 kielellä. Mortimer oli kokenut 25-vuotiaana uskonnollisen herätyksen, joka innoitti häntä kirjoittamaan elämänsä aikana lukuisia uskonnollisia ja kasvatuksellisia tekstejä, jotka olivat suosittuja englanninkielisissä kulttuureissa.⁶⁹ Nykylukijan silmin monet hänen teksteistään sisältävät suorasanaista rotuerottelua.

Uskonnollinen sivistystyö oli Prinssi Edwardin saarella suuri puheenaihe 1800-luvun loppupuolella. Cavendishin ja nykyisen New Londonin alueella toiminut pastori, John Geddie, lähti 1846 vaimonsa kanssa lähetystyöhön kauas Melanesiaan, Uusille-Hebrideille, nykyiseen Vanuatuun. Lähtiessään hän kehotti seurakuntalaisiaan muistamaan lähetystyön myös omalla saarella. Tutkija Jean Mitchell näki yhteyden Montgomeryn tarinalla ja Geddien perinnöllä.⁷⁰ Matthew ajattelee, että Marillasta ja hänestä voisi olla jotakin hyötyä Annalle. Marilla ajattelee, että hänen tehtävänsä on johtaa tietämätön Anna oikealle tielle.⁷¹ Toivottu poika olisi ollut avuksi Vihervaaran peltotöissä, mutta kun lastenkodista lähetetään tyttö, on keksittävä järkeviä perusteluja, jos tämä aiotaan pitää. Pojan hyötytehtävää tyttö ei pysty täyttämään, joten perusteluja haetaan velvollisuuden kautta. Annassa nähdään lopulta hyvä kohde lähetystyölle, jota puolestaan pidetään jokaisen kristityn velvollisuutena Avonlean presbyteryhteisössä. Tämän huomasi myös Mitchell, jonka mukaan Marilla haluaa pelastaa Annan, joka ei tiedä, miten olla presbyteeri ja miten rukoilla oikein.⁷²

⁶⁸ AOGG, 72–73.

⁶⁹ Norcia 2010, 70.

⁷⁰ Mitchell 2013, 148–149.

⁷¹ AOGG, 40, 58, 73.

⁷² Mitchell 2013, 157.

Seuraavana päivänä Anna kuulee saavansa jäädä Vihervaaraan. Ensi töikseen hänen on opeteltava Isä meidän -rukous, jotta edellisiltaisen kaltainen rukoukseen ei toistuisi.⁷³ Rukouksen pitää selvästi noudattaa tiettyä kaavaa, jotta se kuulostaisi oikeaoppiselta ja turvalliselta. Isä meidän -rukous kuulostaa Annan mielestä kauniilta, ja hän opettelee sen mielellään.⁷⁴ Eri asia on, kuinka paljon hän ymmärtää sen juhlallisenkuuloisista sanoista, jotka tuottavat hänelle nautintoa.

Rukous on oleellinen osa Vihervaaran kotikasvatusta. Marilla opettaa, että jos Anna pyrkii olemaan kiltti, tämän ei ole vaikea lausua rukouksiaan iltaisin. Anna tarttuu jälleen pohdinnassaan koko perinteen koettelemiseen sanoessaan, että itse asiassa koko rukousten lausuminen ei tunnu samalta kuin oikein kunnan rukoileminen.⁷⁵ Jälkimmäisellä hän tarkoittaa omasta tahdosta ja omista tarpeista nousevaa rukoilemista, jota hän näyttää pitävän aidompana rukoilemisen tapana kuin valmiiden rukousten lausumista. Hän ei tälläkään kerralla kyseenalaista koko ajatusrakennelmaa, vaan koettelee siihen liittyviä tapoja toimia.

Tarinassa näyttää toistuvan ajatus siitä, että kiltteydestä seuraa onni ja onnesta rukoilemisen helppous. Ajatukselle voi lukea rivien välistä vastakohtaparin: sopimattomasta käytöksestä seuraa pahuutta ja haluttomuutta rukoilla. Moni teoksen sisäinen tarina päättyy mainintaan siitä, että Anna on niin onnellinen, että hänen on helppo rukoilla. Kun hän sovittaa parhaan ystävänsä Dianan juottamisen humalaan pelastamalla tämän sisaren menehtymästä kuristustautiin ja saa luvan leikkiä jälleen Dianan kanssa, hän aikoo keksiä erityisen hienon iltarukouksen. Samoin hän lupaa silloin, kun hän saa tietää päässeensä opiskelemaan Queen's Collegen. Rukouksissa pyydetään myös hyvin arkisia ja maallisia asioita, kuten että uusiin vaatteisiin voisi saada puhvihihat.⁷⁶

2.1.3 Hyveitä opettelemassa

Tutkija Macleodin mukaan Annan ja Matthew'n matka juna-asemalta Vihervaaraan on erittäin tärkeä kohta, sillä matkalla tapahtuu monta tarinan kannalta merkittävää asiaa. Matkan aikana esitellään Annan mielikuvitus, runsas sanavarasto ja vilkas keskustelutapa sekä tehdään selväksi, että Annalla on suuri tarve

⁷³ AOGG, 77.

⁷⁴ AOGG, 79–80.

⁷⁵ AOGG, 105.

⁷⁶ AOGG, 109, 204, 337.

tulla hyväksytyksi ja kuulua jollekulle.⁷⁷ Matkan aikana Anna ja Matthew käyvät myös Annan aloittaman keskustelun, jossa pohjustetaan keskeisiä tarinan kasvatusteeman taustalla vaikuttavia arvoja:

- No, mutta jos saisitte valita, niin millainen olisitte mieluummin – jumalaisen kaunis vai säkenöivän sukkela vai enkelimäisen hyvä?
- No, sepä olisi todella vaikea ratkaista.
- Juuri niin minustakin. Olen aina kahden vaiheilla. Mutta sehän on oikeastaan samantekevää, sillä minulla ei tule koskaan olemaan ainoatakaan noista ominaisuuksista. Kaikkein vähimmin enkelimäistä hyvyttä.⁷⁸

Kauneus, hyvyys ja älykkyys ovat puheenvuorojen perusteella Annan arvostamia hyveitä – tai vähintäänkin hyveitä, joita hänen kuuluisi arvostaa. Kahden vaiheilla oleminen viittaa siihen, että erityisesti kahta näistä kolmesta hyveestä Anna arvostaa mahdollisesti enemmän kuin yhtä, jos hyveet laitettaisiin arvojärjestykseen. Annan esittämästä ajatusleikistä voi myös päätellä, että mainitut kolme hyvettä ovat yleisesti arvostettuja, eikä kysymyksen ole tarkoituskaan olla helppo. Lisäksi Annan vastaus osoittaa, että Anna tuntee riittämättömyyttä hyveiden vaatimusten täyttämässä, kaikkein eniten hyvyyden kohdalla.

Vihervaaran kotikasvatukseen kuuluu keskusteleminen erilaisista asioista. Anna kertoo Marillalle ja Matthew'lle päivittäisistä kokemuksistaan ja ajatuksistaan. Koska Marilla on kasvatustavustuksessa, hänen puheenvuoronsa sisältävät usein erilaisia opetuksia, joita Anna pohtii omalla tavallaan. Erään opetuksen mukaan ei ole väliä, millainen nimi ihmisellä on, kunhan tämä käyttäytyy arvokkaasti. Anna soveltaa ajatusta ruusuihin ja kyseenalaistaa sen. Hän tulee siihen tulokseen, että ehkä ihminen voisi olla hyvä, vaikka nimi ei olisi kaunis, mutta se olisi vaikeaa. Kuvitteluun taipuvaiselle Annalle Marilla puolestaan ilmaisee mielipiteensä, että jos Jumala on päättänyt jonkin asian yhdellä tavalla, tämä ei halua, että sen kuvittellaan olevan toisella tavalla. Sama ajatus pätee mielikuvituksen lisäksi kauneuteen, jonka tavoittelua Marilla pitää turhamaisuutena. Hiusten värjäminen on ehdottomasti väärin. Vihreäksi vahingossa tukkansa värjännyt Anna lupaa keskittyä vastedes ainoastaan hyväksi tulemiseen. Ja kun hän ihmettelee Dianan kauneutta, Marilla sanoo, että paljon tärkeämpää on Dianan hyvä käytös.⁷⁹ Hyvyys näyttää Marillan ajattelussa arvokkaampana hyveenä kuin kauneus.

⁷⁷ Macleod 2010, 141.

⁷⁸ AN, 21.

⁷⁹ AOGG, 54, 76, 81, 299.

Kaikesta ei ole soveliaista puhua. Vihervaaran olohuoneessa on taulu, jossa Jeesus siunaa lapsia. Anna kuvittelee ääneen olevansa maalauksen nurkassa seisova lapsi, joka ei uskalla tulla lähemmäs. Marilla ei pidä oikeana puhua niin arkisesti, avoimesti ja luontevasti uskonnollisista aiheista.⁸⁰ Toisaalta kun vilpitiön Anna arvostelee avoimesti pyhäkoulun johtajan pitkää rukousta, jonka seuraamista hän ei pidä miellyttävänä, Marilla ei pysty torumaan. Marilla huomaa ajattelevansa, että Anna on vain rehellinen ja oikeassa sanoessaan, ettei johtaja vaikuta kovin kiinnostuneelta rukoustilanteissa.⁸¹ Nöyryys, kunnioitus auktoriteetteja kohtaan ja rehellisyys ovat Marillan ajatuksen taustalla vaikuttavia arvoja, joiden samanaikainen arvostaminen aiheuttaa tilanteessa logiikan ristiriidan.

Marillan kasvatustavoitteita ohjaa hiljaisen, nöyrän, hyväkäyttöksisen ja työtä pelkäämättömän tytön ihanne. Hän pitää Annaa liian puheliaana, mihin hän ajattelee voivansa vaikuttaa oikeanlaisella kasvattamisella. Hän ilmaiseekin monta kertaa tyytymättömyytensä Annan jatkuvaan puhumiseen. Kun Annalla riittää asiaa hänen opetellessaan *Isä meidän* -rukousta, Marilla käskee häntä pitämään kielensä kurissa. Kun Anna selittää innoissaan tulevasta pyhäkoululuokan huviretkestä, Marilla ehdottaa, että Anna kokeilisi seuraavaksi olla yhtä pitkään hiljaa kuin on juuri ollut äänessä. Annan on vähintäänkin muistettava, että ensin on tehtävä työt ja vasta sen jälkeen on lupa jutella. Marilla ei ole ainoa, joka moittii Annaa paljosta puhumisesta. Anna kysyy Matthew'lta ensimmäisen kotimatkan aikana lupaa jutella, sillä rouva Spencer on sanonut hänelle, että hänen ei pitäisi olla niin paljon äänessä. Hän on oppinut rouva Spenceriltä, että lasta kelpaa katsella, mutta ei kuunnella.⁸²

Marilla pitää Annaa yhtäältä kilttinä ja tottelevaisena ja toisaalta hieman tyhmänä ja unohtelevaisena tyttönä. Anna itse pitää itseään luonnostaan pahana. Hän jaottelee ihmiset luonnostaan hyviin ja luonnostaan pahoihin ja ilmoittaa itse kuuluvansa jälkimmäiseen ryhmään. On selvää, että Anna vähintäänkin ajattelee myös esimerkiksi rouva Lynden luokittelevan hänet samoin kuin hän itse. Todellisuudessa Annan puheenvuoroista voi päätellä ainoastaan sen, että rouva Lynde on sanonut Annalle, että tämä on täynnä perisyntiä, eikä siksi kykene olemaan täysin hyvä, vaikka kuinka yrittäisi. Luonnostaan hyvät mainitaan, mutta ei käy ilmi,

⁸⁰ AOGG, 79.

⁸¹ AOGG, 111–112.

⁸² AOGG, 20–22, 40, 58, 80, 127–129, 294.

tarkoittaako rouva Lynde luonnostaan hyvillä olemassa olevia ihmisiä vai jonkinlaista vertauskuvallista ihannetta, mistä Anna sitten tekee omat päätelmänsä.⁸³ Niin sanottu luonnollinen pahuus ei kuitenkaan vapauta Annaa ponnisteluista. Marilla yrittää pitää Annan todellisuudessa niin ajatusten kuin tunteidenkin osalta. Hän yrittää kasvattaa Annasta tyynen ja rauhallisen nuoren naisen, joka osaisi hillitä kiivautensa ja innostuksensa, eikä vaipuisi työtä tehdessään kuvitelmiinsa ja unohtaisi aina käsillä olevaa asiaa.⁸⁴

Annaa kasvatetaan siis arvostamaan hyvyyttä, rehellisyyttä, työteliäisyyttä, hillittyä käytöstä ja todellisessa hetkessä pysymistä. Lisäksi häntä keuhataan koulussa älykkääksi. Häntä itseään näyttää kiinnostavan kuitenkin erityisesti kauneus. Hän uskoo olevansa punaisen tukkansa takia ikuisesti onneton, sillä hän ei pidä punaista väriä kauniina. Tarinan alussa hän kysyy Marillalta, haluaisiko tämä pitää hänet, jos hän olisi kaunis. Käytännöllinen Marilla vastaa kieltävästi. Ja kun Diana kertoo Annalle, että Annaa on sanottu älykkääksi, Anna vastaa, että haluaisi olla mieluummin kaunis kuin älykäs.⁸⁵ Toisaalta Annan tuntema rakkaus lähimmäisiään kohtaan sekä tarve kehittää luonnetta hyvyyttä ja kiltteyttä kohti kilpailevat kauneuden tavoittelun kanssa ja estävät Annaa kadehtimasta rikkaita, mikä ikään kuin korottaa hänet monessa kohdassa ystäviensä yläpuolelle.

Marillan kasvatuseriaatteisiin kuuluu alusta asti anteeksipyyttämisen harjoittelu. Anna loukkaantuu, kun rouva Lynde ei säästele sanojaan nähdessään ensimmäistä kertaa Annan ja arvostellessaan tämän ulkonäköä. Suuttuessaan Anna vastaa samalla mitalla, ilmoittaa vihaavansa rouva Lyndeä ja arvostelee tätä lihavaksi ja kömpelöksi. Myöhemmin Marilla käy läpi tilanteen Annan kanssa ja vaatii tätä pyytämään anteeksi rouva Lyndeltä. Tytön on pysyttävä huoneessaan, kunnes on valmis tekemään sen. Matthew puuttuu tilanteeseen. Hän ehdottaa Annalle, että tämän kannattaisi pyytää anteeksi, jotta elämä voisi taas jatkua tavalliseen tapaan. Anna päättääkin kääntää tilanteen edukseen ja valmistelee kaunopuheisen anteeksipyyntönsä, jonka hän esittää rouva Lyndelle. Tämä ei huomaa Annan nauttivan tilanteesta, vaan esittää vastineeksi omat pahoittelunsa.⁸⁶

Anteeksipyyntötilanteisiin liittyy myös tunnustaminen. Marilla epäilee Annaa valehtelusta, kun hänen tärkeä ametistirintaneulansa, jota hän käyttää seura-

⁸³ AOGG, 74, 250–251, 293.

⁸⁴ AOGG, 54, 74, 104, 248.

⁸⁵ AOGG, 23, 35–36, 151.

⁸⁶ AOGG, 89–90, 93–95, 97–99, 101–102.

kunnan järjestämissä tilaisuuksissa, on kadonnut. Hän uskoo Annan ottaneen rintaneulan, vaikka Anna kieltää ottaneensa. Jälleen Anna saa mennä huoneeseensa, kunnes hän on valmis tunnustamaan. Pyhäkoulun retki on kuitenkin lähestymässä, eikä Anna saa lähteä retkelle ennen tunnustusta. Nurkkaan ajettu Anna keksii tunnustuksen. Hän kuvailee, miten hän on pudottanut vahingossa rintaneulan lampeen. Järkyttynyt Marilla rankaisee Annaa eväämällä tältä pääsyn pyhäkoulun retkelle. Anna tuntee olonsa petetyksi. Myöhemmin päivällä Marilla löytää rintaneulan ja kiiruhtaa pyytämään selitystä Annalta. Anna kertoo puhuneensa ensin totta ja sitten keksineensä valheellisen tunnustuksen päästäkseen pyhäkoulun retkelle. Marilla korostaa, että valehteleminen on ehdottomasti väärin, mutta hän myöntää itse aiheuttaneensa tilanteen.⁸⁷ Annan moraalitaju on vielä kehittymässä. Hän pyrkii käyttämään tunnustusta ja anteeksipyyntöä välineenä oman edun tavoitteluun, huviretkelle pääsemiseen. Marilla on sanonut, että huviretkelle ei saa mennä ennen tunnustusta, joten Annan on tunnustettava, vaikka hän joutuu olemaan epärehellinen, sillä hän todella haluaa osallistua huviretkelle. Tulos ei kuitenkaan ole toivottu, ja tapauksen molemmat osapuolet pettyvät toisiinsa. Kun rintaneula löytyy, Marilla saa suuremman opetuksen kuin Anna. Anna on valehdellut, mutta Marilla tuntee olevansa syyllinen siihen epäiltyään turhaan Annaa.

Anna rientää tunnustamaan ja pyytämään anteeksi myös silloin, kun Dianan täti, neiti Josephine Barry, on vihainen. Tytöt ovat hypänneet tädin päälle vahingossa keskellä yötä luultuaan, että vierashuoneen vuode on sijattu neiti Barryn sijaan heille. Josephine-täti aikoo lähteä suunniteltua aiemmin vierailultaan Dianan kotoa Mäntymäestä ja peruuttaa Dianalle lupaamansa pianotunnit. Anna tulee myöntämään neiti Barrylle, että syy oli hänen, ja pyytämään tätä jatkamaan sitenkin vierailuaan suunnitellusti. Hän huomaa pitävänsä Josephine-tädistä, ja heidän välilleen muodostuu nuoren tytön ja vanhan neidin välinen ystävyys.⁸⁸ Varattuun vierashuoneen vuoteeseen hyppääminen pahaa aavistamatta oli tarina, johon Montgomery sai innoitusta todellisuudesta. Hänen itsensä sijaan vastaavanlaiseen tilanteeseen oli joutunut hänen isänsä. Montgomery oli käyttänyt tapausta jo aiemminkin kirjoituksissaan.⁸⁹

⁸⁷ AOGG, 133–134, 136–142.

⁸⁸ AOGG, 213–220.

⁸⁹ Pike 2009, 32–33.

Marilla onnistuu ehkä opettamaan Annalle anteeksipyyttämistä, mutta anteeksiantaminen ei ole yhtä helppoa. Gilbert Blythe, Annan luokkatoveri, kiusoittelee koulussa Annaa tämän punaisista hiuksista. Vihastunut Anna lyö kivitalunsa Gilbertin päähän, eikä suostu puhumaan Gilbertistä tai Gilbertille moneen vuoteen. Gilbert yrittää pyytää anteeksi samana päivänä, pian tapauksen jälkeen sekä vielä pari vuotta myöhemmin pelastettuaan ensin Annan hukkumasta jokeen. Anna ei lepy ennen kuin viiden vuoden kuluttua, jolloin Gilbert luovuttaa juuri saamansa opettajanpaikan Annalle, jotta Anna saisi jäädä Vihervaaraan auttamaan Marillaa.⁹⁰

2.1.4 Naapuruston naisten yhteinen kasvatusvastuu

Annan kasvatuksen päävastuu on Marillalla. Marilla on pitkä, laiha ja ankarannäköinen nainen, jonka huumorintaju odottaa tarinan alussa vielä kehittymistään. Naapurit eivät voisi ensimmäisenä kuvitella, että hän haluaisi kasvattaa vieraan lapsen. Alussa Marilla on itsekin hämillään. Hän puhuttelee Annaa hieman epäystävällisesti, sillä hän ei tiedä, miten lapselle kuuluu puhua.⁹¹ Siinä asiassa hän kuitenkin kehittyy hahmona tarinan aikana.

Marilla tekee hyvää ruokaa ja pitää talonsa ja pihansa siistinä. Vaikka hän pitää maatilaa, hän kannattaa naisten kouluttautumista ja sen kautta avautuvia mahdollisuuksia muuhunkin työhön kuin sukutilan ylläpitämisen jatkamiseen. Hänen mielestään naisen on hyvä pystyä ansaitsemaan elantonsa riippumatta siitä, tarvitseeko tämän elättää itseään elämänsä aikana vai ei.⁹² Montgomeryn kouluttautumista vastustettiin lähipiirissä, joten Marillan kaltainen myönteisesti koulutukseen suhtautuva hahmo ei ollut itsestäänselvyys hänen elämässään. Montgomery elätti itse itseään, mutta meni silti naimisiin ajatellen myös, että naimisiinmeno olisi taloudellisesti järkevä ja turvallinen valinta.⁹³

Marillan on vaikea näyttää lämpimiä tunteita. Hän huomaa tuntevansa jotakin, kun Anna osoittaa hänelle hellyyttä ottamalla kädestä tai suutelemalla poskelle. Hänen on vaikea kehua Annaa ja näyttää ylpeyttään tästä, kun Anna riemuitsee Queen's Academyn listalle pääsystään. Lopulta yhteinen suru rohkaisee Marillaa ottamaan askeleen lähemmäs kohti Annaa. Hän lohduttaa Annaa ja tunnustaa sa-

⁹⁰ AOGG, 154–156, 160, 311–313, 425–426.

⁹¹ AOGG, 6–8, 44.

⁹² AOGG, 238, 336.

⁹³ Ylimartimo 2008, 84–86, 191–192.

malla pitävänsä tästä paljon. Vähän myöhemmin Marilla avaa menneisyyttään Annalle kertomalla vanhasta rakkaustarinastaan, joka päättyi itsepäiseen pitkävi-haisuuteen.⁹⁴

Toinen tärkeä hahmo Annan kasvatuksessa on Rachel Lynde, joka on Maril-lan ystävä ja naapuri. Hän on kasvattanut 10 omaa lasta ja osallistuu mielellään muidenkin lasten kasvattamiseen. Hän hoitaa mainiosti omat asiansa, johtaa ompeluseuraa, auttaa pyhäkoulun johtoa, osallistuu aktiivisesti kirkon avustusjärjes-tön (Church Aid Society) ja lähetysjärjestön toimintaan ja ehtii kaiken lisäksi tarkkailla muita ihmisiä ja levittää juoruja. Hänen mielipiteensä ja neuvonsa tun-netaan yleisesti kaikkialla Avonleassa. Hänen mielestään lapsen ruumiillinen ran-kaiseminen on joskus hyväksi, näytteleminen on syntiä ja naisen olisi parempi pysyä kotona kuin toimia opettajana tai opiskella korkeakoulussa. Hänellä on mie-lipiteitä uusista pastorikokelaista, Annan ensimmäisen opettajan toiminnasta ja uuden opettajan opetusmetodeista.⁹⁵ Häntä pidetään hyvänä kristittynä ja jonkin-laisena puhtaan opin vartijana, jolla on auktoriteettia uskonopin tulkinnassa.

Rachel Lynden olemassaolo huomioidaan heti Annan nuoruusvuosien en-simmäisillä sivuilla. Tarina alkaa kuvauksella maisemasta, joka on hyvässä järjes-tyksessä rouva Lynden katseen alla. Rouva Lynde vahtii niin ihmisiä kuin maise-maakin, jotka puolestaan yrittävät vältellä hänen arvioivaa katsettaan.⁹⁶ Sen jäl-keen rouva Lynden itsensä kerrotaan olevan lähes täydellinen emäntä, jonka koti on moitteettomassa kunnossa ja joka ottaa vastuuta omien asioiden lisäksi myös yhteisön muiden jäsenten asioista.⁹⁷

Naisten ei oletettu puhuvan 1800-luvulla sekalaiselle, aikuisista miehistä ja naisista koostuvalle yleisölle, mutta heitä ei kielletty opettamasta lapsia. Pyhäkou-lun opettaja saattoi olla nainen, vaikka monet opetusjulkaisut olivat miesten kir-joittamia ja toimittamia ja monien pyhäkoulujen johdossa oli mies. Koska naisten oletettiin kasvattavan omia lapsiaan, heidän ajateltiin olevan hyviä opettajia koulussa ja pyhäkoulussa, jossa he saivat kasvattaa myös muiden lapsia. Koulu-luokkaa opettavalle naiselle saatettiin maksaa puolet tai kolmannes siitä, mitä vas-taavassa tehtävässä olleelle miehelle maksettiin, mutta se ei pysäyttänyt itsensä elättämään pyrkiviä naisia. Jos pyhäkoululuokassa oli poikia, sitä haluttiin usein

⁹⁴ AOGG, 105, 126, 366, 409–410, 414–415.

⁹⁵ AOGG, 1–2, 6, 91–92, 163–164, 235–236, 252, 262, 309, 403, 422.

⁹⁶ Epperly 2010, 36–37.

⁹⁷ Salah 2009, 197–198.

opettamaan mies, mieluiten pastori. Pastoreilla oli kuitenkin usein kiire, minkä vuoksi he tulivat laiminlyöneeksi laadukkaan opetuksen järjestämisen. Naisia sen sijaan arvostettiin pyhäkoulun opettajina, sillä heidän ajateltiin puhuvan yksinkertaisemmin ja olevan kilttejä ja kärsivällisiä. Pyhäkouluopetuksen lisäksi heidän työtehtäviinsä kuului oppilaiden kodeissa vieraileminen ja yhteydenpito edellisiin oppilaisiin.⁹⁸

Annan opettajana toimiva neiti Stacy kannustaa Annaa opiskelemaan ja tavoittelemaan kunnianhimoisia tuloksia. Hänen kauniit vaatteensa ja puhvihihansa innoittavat 12-vuotiasta Annaa ja tämän luokkatovereita, mutta pian käy ilmi, että myös opetus muuttuu mielenkiintoisemmaksi kuin edellisen opettajan aikana. Anna omaksuu neiti Stacylta myös muita kuin opetusohjelmaan varsinaisesti kuuluvia asioita. Hänelle opetetaan esimerkiksi, että nuoren tytön kannattaa olla tarkka siitä, millaisia vaikutteita omaksuu ympäriltään, sillä kouluiän ja nuoruusvuosien aikana luonne kehittyy ja on valmis 20-vuotiaana.⁹⁹

Avonlean uuden pastorin vaimolla ja Annan pyhäkoululuokan opettajalla, rouva Allanilla, on suuri vaikutus Annaan. Kuten uuden opettajan kohdalla, 12-vuotiaat tytöt kiinnittävät huomionsa ensiksi rouva Allanin ulkonäköön. Pastorin vaimoksi hän on kaunis puhvihihoinen ja ruusukoristeisine hattuineen. Hän on niin kaunis, että Anna rupeaa miettimään, pitäisikö hänenkin vielä joskus avioitua pastorin kanssa. Taustalla on selvästi lukijalle humoristisesti välittyvä ajatus siitä, että ehkä Anna uskoo tulevansa kauniiksi tai saavansa samanlaista ihailua osakseen, jos hän vain olisi samassa asemassa kuin pastorin vaimo. Rouva Allanin ulkonäkö herättää myös epävarman kielteisiä kommentteja. Pastorin vaimon ei ole soveliaista olla liian kaunis, jotta pastori ei näyttäisi huonoa esimerkkiä seurakuntalaisille. Rouva Lynde tietää kertoa, että esimerkiksi läheisen kylän pastorin vaimo on liian muodikas. Annan ystävä Jane Andrews luokittelee esimerkiksi rouva Allanin puhvihihat liian maailmallisiksi.¹⁰⁰

Kauniin ulkonäkönsä lisäksi rouva Allan hurmaa Annan hyvyydellään, ilollaan, opetusmenetelmillään ja taidollaan kuunnella. Anna saa rouva Allanista aikuisen ystävän, jolle hän voi purkaa huoliaan ja jonka kanssa hän voi pohtia helmasyntejään. Hän kertoo rouva Allanille näytelleensä Tennysonin Elainea, mei-

⁹⁸ Brereton 2006, 907.

⁹⁹ AOGG, 261, 264, 332–333, 384.

¹⁰⁰ AOGG, 233–234.

nanneensa hukkaa ja luottaneensa Jumalan apuun. Rouva Allanilta hän saa lohtua, kun Matthew kuolee ja onnellisuus tuntuu vääraltä sen jälkeen. Rouva Allan kehottaa Annaa muistamaan, että Matthew haluaisi Annan olevan iloinen.¹⁰¹

Naisilla on suuri kasvatusvastuu Annan lapsuudessa. Miehet mainitaan lähinnä naisten aviomiehinä, peltotöitä tekevinä maanomistajina, pastoreina tai ammattitaidottomana opettajana. Lisäksi on ujo ja hiljainen Matthew, joka yhtäältä eristäytyy yhteisöstä ja toisaalta mukautuu mahdollisimman vähäeleisesti sen vaatimuksiin.¹⁰² Naisilla ei ehkä ollut 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa julkista valtaa presbyterikirkossa, mutta heillä oli paljon vaikutusmahdollisuuksia kotona, luokkahuoneessa ja kirkonpenkissä. He vaikuttivat taustalla tuoden esiin omannäköistään uskon harjoittamista miesten tavoin, eri keinoja käyttäen.¹⁰³ Anna kertoo ystävänsä Ruby Gillisin maininneen, että "jos nuori mies tavoittelee tyttöä, niin hänen on aina mukauduttava tytön äidin kantaan uskonnossa ja isän politiikassa".¹⁰⁴ Käsitteen mukaan äidillä on suuri valta etenkin tyttärensä ja myös naimattomaksi mahdollisesti jäävien poikiensa uskontokasvatuksessa.

2.1.5 Sanottavaa kasvatettavasta ja kodista

Yksi *Annan nuoruusvuosien* pääteemoista on, että aluksi Anna ei kuulu mihinkään tai kellekään ja tarinan aikana hän saa kodin, tunteen hyväksytyksi tulemisesta ja paikan, johon juurtua ja kuulua. Osattomasta tulee osallinen, ja kotipaikasta tulee suurin Annan identiteettiä määrittävä asia.¹⁰⁵ Koti ja osallisuus yhteisön jäsenyydestä näkyvät Annan esiintyessä omissa ajatuksissaan ja muiden edessä nimellä Vihervaaran Anna sen sijaan, että hän spesifioisi itseään isältään perimänsä Shirley-sukunimen avulla.

Jotta Anna voi juurtua yhteisöön ja tulla sen täysivaltaiseksi jäseneksi, hänelle on opetettava yhteisön tapoja ja ajatuksia. Tutkija Alexander Macleod esitti, että Anna ei ainoastaan hyväksy kuulemiaan asioita, vaan muokkaa niitä. Esi-merkkinä Macleod mainitsi, että kun Matthew kertoo Annalle ensimmäisellä kotimatalla paikallista paikannimistöä ja perhehistoriaa, Anna nimeää paikkoja uudelleen ja ilmaisee suoria mielipiteitään Matthew'n kertomista asioista.¹⁰⁶ Anna

¹⁰¹ AOGG, 237–238, 287, 310, 411–412.

¹⁰² AOGG, 2–3, 169, 190, 234–236.

¹⁰³ Brereton 2006, 906.

¹⁰⁴ AN, 138.

¹⁰⁵ Alexander 2009, 44, 59.

¹⁰⁶ Macleod 2010, 114.

ei kuitenkaan ole varsinaisesti kapinallinen, vaan hän sopeutuu omalla tavallaan yhteisön asettamiin rajoihin.¹⁰⁷ Samanlainen tapoihin sopeutuminen ja niiden samanaikainen kyseenalaistaminen näkyy esimerkiksi Annan ja Marillan keskusteluissa uskonnosta. Anna ei esimerkiksi kieltäydy täysin rukoilemasta, mutta hän ihmettelee avoimesti rukoilemiseen liittyvää tapakulttuuria, kuten polvistumista ja ulkoa opeteltavia lauseita.

Tarinan alussa Annalla ei ole uskontoa, mutta hänellä on jonkinlainen hengellinen, oikeudenmukaisuutta arvostava maailmankuva. Uskonnollinen tietämättömyys koituu jopa Annan onneksi, sillä se on suuri syy siihen, että Marilla kokee velvollisuudekseen kasvattaa Annan. Yhteisön jäseneksi kasvamiseen liittyy läheisesti Annan sivistäminen hengellisissä ja kodinhoitoon liittyvissä asioissa, mikä onkin vahvasti esillä tarinassa.¹⁰⁸ Marillan presbyterinen uskontulkinta on iloton ja jäykkä, eikä hän ole tottunut keskustelemaan vapaasti uskonnollisista asioista tai arvioimaan niitä.¹⁰⁹ Kun Anna kritisoi uskonnollisia näkemyksiä rukouksesta, arvostelee pyhäkoulun johtajaa tai analysoi Jeesusta esittävää taulua, Marilla on kauhuissaan. Hän haluaisi kieltää Annaa sanomasta ajatuksia ääneen. Tutkija Christiana Salahin mukaan Marilla ei kuitenkaan voi kieltää Annaa esimerkiksi arvostelemasta pyhäkoulun johtajaa, sillä niin tehdessään Marilla tuntisi olevansa tekopyhä.¹¹⁰ Anna puhuu vapaasti ja tulee vaikuttaneeksi Marillan uskontulkintaan. Hän tarjoaa erilaista, iloisempaa ja eloisampaa mallia kuin John Geddie, jonka perintöä Marillan ajattelu oli.¹¹¹ Samalla kun Marilla opettaa Annalle presbyteristä uskontulkintaa, Anna opettaa Marillalle omaa, avoimen iloista maailmankuvaansa.

Annan esittämä uskonnollisten tapojen kritiikki on luonteeltaan hengellistä. Kun hän kyseenalaistaa polvistumisen rukouksen yhteydessä, hän ehdottaa tilalle mallia, jonka avulla hän kokisi pääsevänsä lähemmäs Jumalaa. Hänen kohdallaan se tarkoittaa metsään tai aukealle niitylle menemistä ja katseen kohottamista taivaaseen. Kun Anna ei jaksa kuunnella pyhäkoulun johtajan pitkää rukousta, hän ei vaivu mihin tahansa ajatuksiin, vaan katselee ulos ikkunasta ja kiittää Jumalaa kauniista näkymistä. Näin lukijalle vakuutetaan, että Annan uskonnollisuus on

¹⁰⁷ Alexander 2009, 50.

¹⁰⁸ Mitchell 2013, 150–151, 157–158.

¹⁰⁹ Salah 2009, 203; Mitchell 2013, 157.

¹¹⁰ Salah 2009, 203.

¹¹¹ Mitchell 2013, 157.

todellista, vaikka se ei olisi puhdasoppista yhteisön perinnäistapoihin verrattaessa. Lisäksi Annan näkee tulokkaana yhteisön tavat erilailla kuin syntyperäinen avonlealainen. Kyseenalaistaessaan tapoja ja tottumuksia Anna arvostelee samalla yhteisöä tekopyhyydestä tietämättä lausuvansa ääneen ajatuksia, jotka saattavat olla yleisiäkin yhteisön jäsenten keskuudessa.¹¹² Niin pitkälle Anna ei kuitenkaan mene, että hän ei sopeutuisi oppimiinsa tapoihin. Kyseenalaistamisesta huolimatta hän hyväksyy esimerkiksi polvillaan lausuttavan iltarukouksen osana kulttuuria, jonka osaksi häntä kasvatetaan.

Annan sopeutumisen tarve on suuri, sillä jotta Anna voi tuntea kelpaavansa Marillalle, hänen on yritettävä kehittää luonnettaan kohti hyvyyttä. Salahin mukaan Annan ponnistelut kohti hyvyyttä nousevat siitä, että koska Anna ei tiedä, miten yhteisössä tulee käyttäytyä, hänen kannattaa kaiken varalta opetella käyttäytymään mahdollisimman hyvin.¹¹³ Hyväksi tuleminen ei kuitenkaan ole helppoa. Anna puhuu luonnostaan hyvistä ihmisistä, jotka tietävät opettelemattakin, miten kuuluu käyttäytyä. Hän ei koe kuuluvansa luonnostaan hyvien ihmisten joukkoon, vaan hänen on tehtävä töitä tullakseen hyväksi. Anna tiedostaa, että hyvyyden opettelemisen mahdollisuus on toiveikkaampi ajatus yksilölle ja yhteisölle kuin se, että hyvyyttä joko on tai ei ole ja sitä ei voi opetella.¹¹⁴

Tarinan alussa Anna mainitsee kauneuden, älykkyyden ja hyvyyden kolmena ominaisuutena, joista ainuttakaan hänellä ei ole ja joista erityisesti kahta hän arvostaa paljon. Kaikkein vähiten hän tuntee olevansa hyvä. Näitä kolmea hyvettä käsitellään tarinassa paljon. Loppujen lopuksi lukijalle selviää, että Anna on kuin onkin älykäs. Hänellä on hyvä mielikuviutus, soveltamiskyky, koulumenestys ja kyky itsereflektioon. Älykkyys paljastuu kolmesta ominaisuudesta siksi hyveeksi, joka Annaa ei kiehdo samalla tavalla kuin kauneus ja hyvyys, kun Diana kehuu Annaa älykkääksi ja Anna ilmaisee halunsa olla mieluummin kaunis kuin älykäs. Kauneuden tavoittelu puolestaan johtaa Annan ongelmiin. Anna tuottaa Marillalle häpeää koristaessaan itsensä kukilla ensimmäisellä kirkkokäynnillään ja itselleen murhetta värjätessään vahingossa punaiset hiuksensa mustan sijaan vihreiksi. Lisäksi Marillan tapa vaatettaa Anna yksinkertaisesti ja muodista välittämättä harmittaa Annaa, joka haaveilee puhvihihoista, jollaiset kaikilla muilla tytöillä on.

¹¹² Salah 2009, 202–203.

¹¹³ Salah 2009, 195.

¹¹⁴ Moran 2010, 60–61.

Hyvyys, joka tarinan alussa mainitaan enkelimäisenä hyvytenä, heijastaa viktoriaanista käsitystä luonnostaan hyvästä vaimosta, jonka luoma turvallinen koti on hyvä kasvuympäristö lapsille ja hengähdyspaikka väsyneelle aviomiehelle.¹¹⁵ Hyvyyttä oli pidetty perinteisesti kolmesta mainitusta hyveestä tärkeimpänä, mutta Montgomery nosti tarinassa älykkyyden ja estetiikan sen rinnalle samantarvoisiksi ominaisuuksiksi.¹¹⁶ Nykylukijan näkökulmasta Annan kysymys Matthewlle kolmesta hyveestä saattaa olla vaikea, mutta 1800- ja 1900-lukujen vaihteen viktoriaanisen ja edvardiaanisen ajan kirjallisuudessa kysymys oli edistykseellinen. Annalle valinta on vaikea, eikä Matthewkaan osaa vastata. Jos kysymys olisi esitetty Marillalle, vastaus olisi voinut olla samansuuntainen kuin silloin, kun Anna ylistää Dianan kauneutta ja Marilla muistuttaa, että kaunis käytös on ulkoista kauneutta tärkeämpi ominaisuus. Vaikka Anna sanoo, että hän ei osaa päättää, minkälaiseen arvojärjestykseen hän asettaisi hyveet, ja että hän ei tunnista itsessään ainuttakaan niistä, lukijalle välittyy erilainen kuva. Anna on älykäs, hän haluaisi olla kaunis ja hänellä on sekä velvollisuus että aito halu tulla hyväksi.

Annan nuoruusvuosien suomenkielisessä käännöksessä sana "hyvä" on korvattu toisinaan sanalla "kiltti". Joissakin kohdissa sanat esiintyvät rinnakkain muodossa "hyvä ja kiltti". Alkuperäisessä tekstissä kirjailija käytti poikkeuksetta pelkkää sanaa "good", minkä vuoksi ajattelen, että kiltteyttä ei erotettu tarinassa hyvydestä omaksi hyveekseen. Kiltteys sisältyi hyvyteen yhtenä hyvyden ominaisuutena.

Hyvyden opetteleminen ei ole helppoa ja Anna joutuu itsensä ja muiden arvostelun kohteeksi erehdyksiensä takia, mutta kertoja on Annan puolella. Kun Anna juottaa vahingossa Dianan humalaan, Annaa arvostellaan huonoista emännöintitaidoista ja hänen taipumuksestaan vaipua haaveisiin ja kuvitelmiin, mutta samalla Dianan äitiä, rouva Barrya kritisoidaan kyvyttömyydestä ymmärtää erehdyksiä.¹¹⁷ Kun Annaa rankaistaan Marillan rintaneulan häviämisestä, Annan ja Marillan suhde on koetuksella. Marillan olisi helpompaa suhtautua tilanteeseen, jos Anna osoittaisi olevansa edes pahoillaan, mutta Annan sepitetyssä tunnustuksessa ei kuulu katumusta. Kun rintaneula löytyy, kertoja ei moiti Annaa valehte- lusta, vaan Marilla korjaa suhteensa Annan kanssa pyytämällä anteeksi omaa toi-

¹¹⁵ Moran 2010, 35.

¹¹⁶ Salah 2009, 196.

¹¹⁷ Salah 2009, 194, 199.

mintaansa.¹¹⁸ Lisäksi Annan esikuvat, rouva Allan ja neiti Stacy, pitävät Annasta tämän itsensä vuoksi, eivätkä yritä tehdä Annasta toisenlaista. He tukevat Annaa tämän omassa ajattelussa, eivätkä yritä muuttaa sitä täysin esimerkiksi omien ihanteidensa kaltaiseksi ajatteluksi.¹¹⁹

Annan ja Marillan välinen suhde on monimutkainen. Tarinan alussa Marillan on vaikea keksiä syitä, miksi hänen kannattaisi kasvattaa Anna, sillä hän ei koe hyötyvänsä tästä mitenkään. Lopulta hän alkaa pitää Annan kristillistä kasvatamista kutsumuksenaan ja uskonnollisena velvollisuutenaan. Hän kokee tekevänsä hyväntekeväisyyttä ja välttyvänsä siten asian myöhemmin mahdollisesti herättämältä huonolta omaltatunnonalta. Kasvattaminen ei ole helppoa, sillä Marilla ei ole tottunut lapsiin ja Annan luonne ja käytös eivät vastaa kiltin tytön ihanteita. Anna on ahkera ja työteliäs, mutta hän vaipuu helposti mielikuviutumailmaansa, puhuu liikaa ja kummallisia asioita, unohtelee asioita ja tekee virheitä. Marillan mielessä oleva malli nöyrästä, hiljaisesta, tynnestä ja marginaalissa pysyttelevästä työstä, joka hyväksyy kyseenalaistamatta yhteisön tavat ja kristillisyyden, ei näytä sopivan Annaan kaikista Marillan ponnisteluista huolimatta. Tunteensa kätkevän Marillan on vaikea ymmärtää ja hyväksyä Annan mielialojen vaihtelua ja tunteellista tapaa suhtautua elämään. Siinä missä Marillalla on kyky harkita asioita ennen niiden toteuttamista, Anna rientää kokeilemaan asioita ajattelematta enempää niiden seurauksia. Marilla on enimmäkseen ankara ja tyly Annaa kohtaan. Hän arvostelee, neuvoa ja opettaa Annaa, mutta hän ei juurikaan kannusta, lohduta tai kehu.

Marillan luonne kehittyy tarinan aikana. Hänen tunteensa alkavat tulla esiin ja niiden ilmaiseminen alkaa kehittyä.¹²⁰ Tutkija Margaret Anne Doodyn mukaan *Annan nuoruusvuodet* on tarina siitä, miten Marillaa kasvatetaan. Hänen mukaansa Annan ja Marillan suhde on tarinan ihmissuhteista kaikkein tärkein.¹²¹ Vaikka ihmissuhteita ei asettaisi tärkeysjärjestykseen, on totta, että Anna vaikuttaa Marillaan. Marilla huomaa pitävänsä Annasta, vaikka tämä ei muutu hänen ihanteidensa kaltaiseksi tytöksi. Marillan kehittyvä rakkaus ja Annan jäsenekseen hyväksyvä Avonlean yhteisö luovat vähitellen tilanteen, jossa Marillan on koetettava uskoaan ihanteidensa ehdottomuuteen. Anna avartaa Marillan ajatusmaailmaa antamalla

¹¹⁸ Moran 2010, 56–57.

¹¹⁹ Salah 2009, 200.

¹²⁰ Hilder 2009, 216.

¹²¹ Doody 1997, 20.

esimerkkiä rakkauden osoittamisesta, tunteiden ilmaisemisesta ja käsittelemisestä, erehdyksistä selviämisestä, ympäröivää luontoa koskevasta kauneudentajusta sekä kyvystä arvioida kriittisesti omia ja muiden ajatuksia.

2.2 Kirkko

2.2.1 Pyhäkoulu ja jumalanpalvelus

Kodin uskontokasvatusta tuki pyhäkoulu, mikä on esillä Anna-kirjoissa vahvasti. Kun Anna tulee Vihervaaraan, koulun lukukauden päättymiseen on pari viikkoa, joten sinne on järkevää mennä vasta loman jälkeen, mutta pyhäkoulu on aloitettava mahdollisimman pian, kunhan Marilla ensin tekee Annalle muutamia sopivia vaatteita. Pyhäkoulu järjestetään joka sunnuntai kirkonmenojen yhteydessä. Ensin kuunnellaan pyhäkoulun johtajan rukous, jonka jälkeen järjestäytyään luokkiin saamaan opetusta. Opetuksen jälkeen mennään istumaan oman perhekunnan kirkonpenkkiin, josta käsin osallistutaan jumalanpalvelukseen.¹²²

Avonlean jumalanpalvelukseen kuuluu ainakin rukous, saarna, laulua ja kollehdin kerääminen.¹²³ Anna käy ensimmäisessä jumalanpalveluksessaan Avonlean kirkossa yksin. Jälkeenpäin hän kertoo Marillalle rehellisesti, että teksti ja saarna olivat liian pitkiä, eikä niihin jaksanut keskittyä. Hän kertoo, miten hän katseli ympärilleen, antoi ajatustensa harhailla ja kiitti Jumalaa näkemästään kauneudesta.¹²⁴ Hän sanoittaa palveluksen yksitoikkoisuuden, mihin kenties Marilla ja moni muu yhteisön asukas tietää voivansa yhtyä, mutta mistä ei kuulu puhua. Jumalanpalvelus on myös sosiaalinen tapahtuma. Kirkossa tavataan ihmisiä ja sinne menään parhaimpiin vaatteisiin pukeutuneina.¹²⁵

Pyhäkoulun opetusmenetelmät olivat 1800-luvulla yksinkertaiset. Ennen kontaktiopetusta opeteltiin ulkoa Raamatun jakeita ja pyhäkoululehtien sisältöä. Uusia opetusmenetelmiä etsittiin Yhdysvalloista ja Euroopasta.¹²⁶ Montgomeryn lapsuudessa pyhäkoulu oli sosiaalisesti merkittävä viikoittainen tilaisuus. Montgomery piti pyhäkoulusta, mutta hän muisteli myöhemmin, että kukaan ei selittänyt siellä opeteltuja katkelmia, eivätkä lapset ymmärtäneet oppimaansa.¹²⁷ Annal-

¹²² AOGG, 73, 75, 109, 111.

¹²³ AOGG, 109, 113.

¹²⁴ AOGG, 113–114.

¹²⁵ AOGG, 109, 130, 320, 414–415.

¹²⁶ Brereton 2006, 906–907.

¹²⁷ Ylimartimo 2008, 215, 221.

la on kaksi opettajaa pyhäkoulussa. Ensin häntä opettaa neiti Rogerson, jonka kerrotaan opettaneen jo 20 vuoden ajan pyhäkoululuokkaa. Neiti Rogerson kyselee pyhäkoululehdessä julkaistut kysymykset ja kuuntelee ulkoa opitut vastaukset. Vuoden kuluttua uuden pastorin vaimo, rouva Allan, alkaa opettaa Annan pyhäkoululuokkaa ja ilmoittaa, että myös oppilaat saavat kysyä kysymyksiä. Anna ilahtuu, sillä hän on miettinyt jo pitkään, että hänellä olisi paljon kysyttävää.¹²⁸ Rouva Allan edustaa uudistusta opetuksessa. Vanhan luopumisesta ei kuitenkaan mainita, joten voi olettaa, että ulkoa opettelu pysyy edelleen opiskelumenetelmänä.

Kanadalaiset olivat aktiivisia käymään kirkossa 1900-luvun alussa. Aktiivisinta kirkossa käyminen oli katolisessa Quebecissä, jossa 90 % ihmisistä kävi kirkossa viikoittain, ja Torontossa sama luku oli 50 %, joka oli korkeampi kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa.¹²⁹ Kirkkoon ja pyhäkouluun mennään joka sunnuntai myös Avonleassa. Kun Anna suuttuu koulussa ja päättää jäädä kotiin opiskelemaan, hän jatkaa pyhäkoulussa käymistä entiseen tapaan. Toisaalta kova sade voi olla syy jäädä kotiin myös sunnuntaina. Lisäksi murtunut nilkka ja sen seurauksena lääkärin määräämä seitsemän viikon vuodelepo vapauttavat pyhäkoulussa käymiseltä. Vuodelevon aikana pyhäkoulun johtaja ja rouva Allan käyvät katso-
massa Annaa – jälkimmäinen 14 kertaa, mistä sopii ylpeillä. Kun talvisää ja opintojen aiheuttama kiire estävät Annaa matkustamasta viikonloppuisin kotiin Queen's Academysta, hän käy sunnuntaisin paikallisessa kirkossa Dianan Josephine-tädin kanssa.¹³⁰

Sunnuntaita säätelevät muutkin asiat kuin aamun kirkkokäynti. Sunnuntaina ei esimerkiksi ole sopivaa puhua mistä tahansa. Uskonnolliset aiheet, kuten helmasynnit, ovat kaikkein turvallisimpia puheenaiheita ja ajattelun kohteita. Lisäksi sunnuntaina ei ole sopivaa lukea mitään liian jännittävää.¹³¹

Ensimmäisenä kesänä pyhäkoululuokka menee eväsretkelle erään kyläläisen maille. Kyseessä on sama retki, joka meinaa jäädä Annalta kokematta Marillan rintaneulan häviämisen takia. Retkellä on tarkoitus soutaa lammella ja syödä jäätelöä.¹³² Anna kysyy innoissaan Marillalta, saako hän osallistua retkelle. Marilla

¹²⁸ AOGG, 110–113, 237.

¹²⁹ Noll 2001, 377.

¹³⁰ AOGG, 164, 175, 260–261, 394–395.

¹³¹ AOGG, 287, 335, 349.

¹³² AOGG, 124–125.

antaa luvan: "Sinähän olet pyhäkoulun oppilas, enkä minä tahdo kieltää sinua, kun kaikki muut saavat lähteä."¹³³ Muiden osallistumisella ei ole yhtä paljon merkitystä myöhemmin, kun Anna pyytää lupaa mennä Dianan kanssa tämän syntymäpäivänä konserttiin ja sen jälkeen yökylään Dianalle. Marilla ei meinaa antaa lupaa, vaikka Anna vertaa konsertissa kuultavia lauluja virsiin ja pastorin tervetulosanoja saarnaan. Annan onneksi Matthew saa itsepäisyydellään käännettyä Marillan päin.¹³⁴ Marilla ei pidä yleisesti ottaen huviretkiä, illanviettoja tai muita huvittelu-tapahtumia kovin suuressa arvossa, mutta pyhäkoulun järjestämä huviretki on eri asia. Kun pastori sitten kuuluttaa edellisenä sunnuntaina seuraavan viikon retkestä, Annan on vaikea pysyä rauhallisena. Vasta sen jälkeen hänestä tuntuu, että retken toteutumiseen on pakko uskoa.¹³⁵ Pastorin sanoja kohtaan on vahva luottamus. Toisaalta kiihtynyttä mielentilaa voi aiheuttaa myös se, että kirkossa kuuluu jotakin sellaista, mikä koskettaa lapsen omaa maailmaa ja tavoittaa tämän ymmärryksen.

2.2.2 Pappilan väki yhteisön keskiössä

Avonleassa on toiminut 18 vuoden ajan sama pastori, herra Bentley. Häntä ei varsinaisesti kiitellä puhelahjoista, ja Anna moittii häntä mielikuvituksen puutteesta. Pastori on tullut kylään leskimiehenä, eikä tilanne ole muuttunut vuosien mittaan huolimatta juoruista, jotka ovat saattaneet antaa ymmärtää muuta. Kun herra Bentley sitten eroaa virastaan ja lähtee Avonleasta, seurakuntalaiset huomaavat olevansa pahoillaan ja pitäneensä sittenkin pastorista.¹³⁶

Vanhaa pastoria seuraavat lukuisat pastorin virkaa tavoittelevat kokelaat, jotka joutuvat ankaran arvostelun kohteeksi. Valinnan suorittavan raadin lisäksi moni muukin arvostelee heitä puheissaan. Vihervaarassa 12-vuotiaalla Annalla on sanansa sanottavana. Marilla pidättäytyy osallistumasta keskusteluun, mutta Matthew kuuntelee mielellään. Kokelaisissa on paljon vikoja: herra Smithillä ei ole mielikuvitusta, herra Terryllä sitä on liikaa ja herra Gresham on liian hauska. Sitten on vielä herra Marshall, joka Annan mielestä olisi sopiva, mutta rouva Lynden mielestä olisi ongelmallista, jos Avonlean pastori olisi nuori ja naimaton ja mahdollisesti avioituisi jonkun kyläläisen kanssa. Annan puheenvuorossa näkyy muu-

¹³³ AN, 90.

¹³⁴ AOGG, 206–209.

¹³⁵ AOGG, 129.

¹³⁶ AOGG, 234–235.

tenkin ajatusten kehittyminen vuorovaikutuksessa rouva Lynden ajatusten kanssa. Hän mainitsee jokaisen pastorin kohdalla, mitä mieltä rouva Lynde on.¹³⁷ Suomenkieliseen käännökseen pastoreiden arvostelua ei ole käännetty.

Kun Anna ja Marilla keskustelevat naisten pappeudesta, rouva Lynden ääni kuuluu jälleen heidän keskustelunsa taustalla. Rouva Lynden mukaan Yhdysvalloissa saattaa ollakin naisia pappeina, mutta Kanadassa näin ei ole ollut ja ei olisi jatkossakaan, jos asia olisi hänen päätettävissään. Anna suhtautuu asiaan vapaa-mielisemmin. Hänen mielestään naiset osaisivat saarnata ja rukoilla yhtä hyvin kuin miehet, sillä nämä kantavat niin paljon vastuuta muistakin kirkon tehtävistä. Anna ja Marilla pohtivat yhteistuumin, että itse asiassa rouva Lynde saarnaa niin paljon muutenkin, että jos hän harjoittelisi hieman, hän osaisi varmasti saarnata kirkossakin.¹³⁸ Rouva Lynde on oikeassa, Yhdysvalloissa toimi naisia pappeina jo 1800-luvulla. Louisa Woosley vihittiin siellä ensimmäisenä naisena presbyteerikirkon papiksi vuonna 1889, mutta häntä ennen muutamissa muissa kirkoissa oli jo toiminut naisia pappeina.¹³⁹ Kanadan presbyteerikirkko alkoi vihkiä naisia papeiksi vuonna 1966.¹⁴⁰

Seurakunta valitsee pastorikseen herra Allenin, joka muuttaa alueelle vaimonsa kanssa. Vielä kuherruskuukautta viettävän nuoren pariskunnan molemmat osapuolet ovat iloisia ja innokkaita tarttumaan uusiin rooleihinsa, herra Allan pastorina ja rouva Allan pappilan emäntänä ja esimerkiksi pyhäkoulun opettajana. Heidän saapumisensa herättää uteliaisuutta seurakuntalaisissa. Kun herra Phillips, Annan koulun opettaja, on pitänyt kouluvuoden päätteeksi jäähyväispuheensa ja tytöt itkevät vielä kotimat kallakin, tyttöjä lohduttaa ensimmäinen kohtaaminen Allanien kanssa matkan aikana. Kun Allanit yöpyvät rouva Lynden luona odottaessaan pappilansa valmistumista, naapurit rientävät palauttamaan rouva Lyndeltä lainaamia tavaraita, jos huomaavat pitävänsä sellaisia hallussaan. He haluavat uteliaina nähdä uuden pastorin ja etenkin tämän vaimon.¹⁴¹

Uuden pastorin vuosipalkaksi mainitaan 750 dollaria.¹⁴² Se on huomattavasti vähemmän kuin myöhemmin Montgomeryn aviomiehen, Ewan Macdonaldin

¹³⁷ AOGG, 234–236.

¹³⁸ AOGG, 348–349.

¹³⁹ TWOUS s. a; Boyd 2006, 355.

¹⁴⁰ Tippins 2016.

¹⁴¹ AOGG, 233–234.

¹⁴² AOGG, 236.

pastorin vuosipalkka, joka oli 1800 dollaria. Montgomeryn oma vuosipalkka oli opettajana 180 dollaria, vuonna 1909 Annan nuoruusvuosien ilmestyttyä edellisellä vuonna 1730 dollaria ja vuonna 1910, jolloin kaksi ensimmäistä Anna-kirjaa olivat menestyneet, 7000 dollaria.¹⁴³

Rouva Lynde hyväksyy herra Allanin tämän puhtaan opin takia ja pastorin vaimon tämän moitteettoman taloudenhoidon takia, mitä hän pitääkin parhaana mahdollisena yhdistelmänä pastorin perheessä. Anna mieltyy heti uuteen pastoriin, sillä herra Allanin rukous kuulostaa siltä kuin hän ei rukoilisi pelkästään taivan vuoksi ja hänen toimituksensa ovat mielenkiintoisia. Rouva Allan on puolestaan Annalle iloisen ja kaiken lisäksi kauniin kristityn esikuva, jolta voi omaksua käyttökelpoisia elämänohjeita. Anna kysyy Marillalta, uskooko tämä, että hänestä voisi tulla myöhemmin rouva Allanin kaltainen. Marilla arvelee sen olevan mahdotonta, sillä Annassa ei ole riittävästi hyvyttä. Anna kertoo, että rouva Allankaan ei ole aina ollut hyvä, minkä tämä on itse kertonut Annalle. Rouva Allanin opittu hyvyys rohkaisee Annaa, joka miettii, onko oikein iloita siitä, että joku tunnustaa olleensa aiemmin paha. Epäily on syntynyt vuoropuhelussa rouva Lynden kanssa, joka on kertonut Annalle menettäneensä kunnioituksen erästä pastoria kohtaan, joka tunnusti varastaneensa lapsena tätinsä ruokakomerosta mansikkatorttua. Annan mielestä pastorinkin tarina kuitenkin rohkaisee niitä poikia, jotka haluavat oppia hyviksi tai ruveta papeiksi, sillä esimerkki osoittaa, että hyvyiden oppiminen on mahdollista.¹⁴⁴

Hyvät tavat vaativat, että pastori on kutsuttava silloin tällöin teelle. Uusi pastori on käynyt jo lähes joka kodissa, kun Marilla päättää hoitaa osansa. Pastorin kestitseminen ei ole leikin asia. Yhteisön kirjoittamattomien sääntöjen mukaisesti hänelle kuuluu tarjota talon parhaista astioista parasta, mihin talon emäntä pystyy. Kun Allanit kutsutaan Vihervaaraan, Annalla ja Marillalla on kädet täynnä töitä keittiössä ennen teekutsuja. Marilla on päättänyt monen muunkin Avonlean emännän ja perheenäidin tavoin jättää varjoonsa kaikki muut taloudet.¹⁴⁵

Pappila on paitsi pastorin perheen koti myös eräänlainen kohtaamispaikka. Anna saa kutsun pappilaan teelle, sillä rouva Allan kutsuu jokaisen pyhäkoulu-
luokkansa oppilaan vuorotellen teelle. Hänen kanssaan on samaan aikaan teekut-

¹⁴³ Ylimartimo 2008, 204–205.

¹⁴⁴ AOGG, 236, 293.

¹⁴⁵ AOGG, 168, 238–239.

suilla eräs oppilas toisesta pyhäkoulusta. Kyläilyn aikana nautitaan tyylikkäästä teepöydästä ja lauletaan yhdessä. Rouva Allan pyytää Annaa osallistumaan pyhäkoulun kuoroon.¹⁴⁶ Yksi kutsun tarkoituksista lieneekin tutustua seurakunnan lapsiin ja nuoriin ja tunnistaa joukosta esimerkiksi taitavat laulajat.

2.2.3 Sanottavaa kasvatettavasta ja kirkosta

Uskontoa pidetään Avonleassa vakavana ja juhlallisena velvollisuutena, jota eletään todeksi arjessa. Ruoanlaitto ja siivous ovat osa kristillistä palvelusta.¹⁴⁷ Kirkossa käydään sunnuntaisin näyttäytymässä, lapset viedään pyhäkouluun ja pastorin kanssa pidetään yhteyttä. Seurakunnan toimintaan osallistuminen on keskeinen osa yhteisön jäsenyyttä ja hyväksytyksi tulemistä. Kirkkoon mennään parhaimpiin vaatteisiin pukeutuneena, mutta asu ei saa herättää liikaa huomiota tai olla liian erilainen, minkä Anna oppii koristettuaan hiuksiaan kukilla. Yhteisö kontrolloi jäseniään kirkon avulla, ja sunnuntain kirkonmenot antavat merkityksen arjen rooleille ja tehtäville ja vahvistavat niitä.

Pastori on kylän merkkihenkilö, joten pastorin vaihtuminen on uteliaisuutta herättävä tapahtuma ja pastorin yltäkylläinen kestitseminen jokaisen taloudenpitäjän kunnia-asia. Uusia pastorikokelaita arvostellaan yleisesti kodeissa ja vastavaliitun pastorin ensi kohtaamista pidetään jännittävänä ja mielenkiintoisena asiana. Pastori on arvovaltainen henkilö, jonka puheisiin suhtaudutaan vakavasti, olipa kyseessä sitten saarna tai huvirekkestä kuuluttaminen. Pastorin on toisaalta myös ansaittava arvovaltansa, eikä virkaan siksi haluta henkilöä, jonka olemus ei herätä riittävän varmasti seurakuntalaisten kunnioitusta. Tällaisia kunnioitettavuutta heikentäviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi huumorintaju, rehellisyys omista vioista tai naimattoman pastorin mahdollisuudet avioitua jonkun seurakuntalaisen kanssa.

Presbyterisessä uskontulkinnassa Jumala pysytteli etäällä ihmisestä ja luomakunnastaan. Ihminen voi kuitenkin tuntea armon vaikutuksen elämässään. Jumala ei kuitenkaan ollut läsnä samalla tavalla luonnossa ja yksilön tunnekokemuksissa kuin romanttisemmissä elämäkatsomuksissa. Lisäksi taidetta pidettiin uskolle vahingollisena, jollei jopa vaarallisena.¹⁴⁸ Verrattuna presbytereihin esi-

¹⁴⁶ AOGG, 247, 250–252.

¹⁴⁷ Salah 2009, 194–195, 201.

¹⁴⁸ Salah 2009, 201.

merkiksi metodistit ja baptistit korostivat yksilön henkilökohtaista Jumala-suhdetta ja omakohtaista uskoa.¹⁴⁹

Avonlean presbyteerisen seurakunnan ihanteisiin näyttää kuuluvan yhteisölinen uskontulkinta ja tapa harjoittaa uskoa. Yksilön omiin mielipiteisiin suhtautaan varauksella. On turvallisempaa tehdä ja ajatella samalla tavalla kuin muut ympärillä, ja vaikeneminen on parempi vaihtoehto kuin yhteisön normista vahingossa tai tahallisesti poikkeavan mielipiteen lausuminen. Kun Anna pyytää lupaa päästä pyhäkoulun järjestämälle huviretkelle, hän pelkää Marillan pitävän huviretkiä turhanpäiväisyyksinä. Koska kyseessä on pyhäkoulun retki, Marilla kokee parhaaksi mukautua yhteisön vaatimuksiin ja sallia Annan osallistumisen retkelle omista periaatteistaan huolimatta. Mukautumisen tarve rajoittuu kuitenkin vain kirkollisiin asioihin. Anna on huomannut tämän, minkä osoittaa hänen yrityksensä kuvailulla Dianan syntymäpäivänä järjestettävää konserttia käyttäen hyväksi kirkollisia mielikuvia. Toinen asia, johon Marillan tarve olla erottumatta joukosta ei ulotu, on Annan vaatettaminen. Anna saa käyttää kirkossa ja pyhäkoulussa yksinkertaisia, melko värättömiä ja kapeita pukuja, vaikka muilla tytöillä on värikkäissä mekoissaan kukkia ja puhvihihat.

Montgomeryn päiväkirjat paljastavat, että Montgomeryn suhde uskontoon oli ristiriitainen. Hän hyväksyi presbyteerisen uskonnon, eikä torjunut sitä täysin, mutta vastusti sen jäykkiä tulkintoja ja arvovaltaisuutta. Hän halusi esimerkiksi uskoa, että kuoleman jälkeen on elämää, mutta hän ei osannut sanoa, millaista elämä olisi. Hän pohti perinteisen kristillisen näkemyksen lisäksi muitakin vaihtoehtoja, kuten jälleensyntymisoppia. Montgomeryn ristiriitainen suhtautuminen näkyy myös Anna-kirjoissa, joissa Annan kautta kyseenalaistetaan tapoja ja oppeja.¹⁵⁰ Uskontoa ei kuitenkaan hylätä, kuten Montgomerykaan ei hylännyt.¹⁵¹

Montgomery kritisoi pappeja ja pyhäkouluopettajia päiväkirjoissaan ja romaaneissaan siitä, että nämä eivät ymmärrä lapsen tarpeita opetuksessa.¹⁵² Anna sanoo pyhäkoulun johtajan puhuvan rukouksessaan seurakuntalaisten sijaan Jumalalle ja kuulostavan lisäksi kaikkea muuta kuin kiinnostuneelta tai innostuneelta. Vanhaa pastori Bentleytä Anna kritisoi mielikuvituksen puutteesta, millä hän viittaa pastorin heikkoihin puhelahjoihin. Pyhäkouluopetuksen epäkohtana Anna

¹⁴⁹ Whitely 2006, 246.

¹⁵⁰ Gillen 1976, 56–60; Ylimartimo 2008, 223; Mitchell 2013, 151.

¹⁵¹ Doody 1997, 23.

¹⁵² Ylimartimo 2008, 221.

osoittaa sen, että ainoastaan opettaja saa kysyä kysymyksiä, vaikka Anna kokee, että hänellä on paljon kysyttävää. Annalle jakeiden ja lauseiden ulkoa opetteleminen ei selvästi riitä, vaan hän haluaa ymmärtää lukemansa. Siksi hän ilahtuu, kun rouva Allanista tulee hänen uusi pyhäkouluopettajansa, joka kehottaa oppilaita kysymään kysymyksiä.

Montgomery piti omia pyhäkouluopettajiaan pääosin ikävinä ja rumina. Hän oppi liittämään uskonnon ja rumuuden toisiinsa ja pitämään kauneutta vastakkaisena, uskuntoon liittymättömänä asiana.¹⁵³ Ajatus näkyi *Annan nuoruusvuosissa*, sillä Anna oppii iloiselta, kauniisiin vaatteisiin pukeutuvalta nuorelta rouva Allanilta, että uskonnon ei tarvitse olla surullinen asia. Uskonnon iloisuuden oivaltamisella on suuri rooli Annan hengellisessä kypsymisessä. Anna soveltaa oppimaansa uskoa ja luo omannäköistään teologiaa, joka on yhteydessä kauneudentajuun, taiteeseen ja luontoon. Kaikenlainen Annan ympärillä oleva estetiikka on keskiössä hänen uskontulkinnassaan.¹⁵⁴

Rouva Allan hoitaa ainakin Annan kohdalla erinomaisesti pastorin vaimon tehtävänsä, johon sisältyy seurakuntalaisten kanssa seurusteleminen ja yhteydenpito pyhäkouluoppilaiden kanssa. Hän on iloisen kristityn esikuva Annalle ja luotettava aikuinen, jonka kanssa Anna voi käsitellä uskonnollisia kysymyksiä, joista puhuminen on Marillalle vaikeaa. Hän tekee Annan olon paremmaksi pyhäkoulussa ja sitouttaa Annaa seurakuntaan olemalla Annalle ystävällinen ja käymällä tapaamassa Annaa silloinkin, kun tämä ei pääse murtuneen nilkkansa takia pyhäkouluun.

Anna vaikuttaa teologiallaan myös yhteisön uskonnollisuuteen. Hän kysyy, miksi nainen ei voi olla pappi, mutta tutkija Salahin mukaan Anna itse on jo eräänlainen itseoikeutettu pappi. Hänen epäsovinnaiset ajatuksensa monipuolistavat yhteisön hengellisyyttä ja herättävät sen jäsenissä ajatuksia.¹⁵⁵ Hän kyseenalaistaa pyhäkoulun arvoja,¹⁵⁶ koettelee totuttuja tapoja ja lausuu ääneen näkemyksiään. Kirkko tarjoaa Annalle arvoja, rajoja ja yhteisön, joihin mukautuessaan Anna tekee samalla itselleen omannäköisensä tilan. Hän ei luovu itsestään tai vanhoista, luonnonläheisistä ajatuksistaan, vaan rakentaa aiemmin oppimansa varaan. Avonlean uskonnollinen yhteisö ottaa hänet huomaansa vasta 11-

¹⁵³ Ylimartimo 2008, 222–223.

¹⁵⁴ Salah 2009, 200–201.

¹⁵⁵ Salah 2009, 195, 207.

¹⁵⁶ Doody 1997, 11.

vuotiaana, jolloin hän on jo ehtinyt kohtaamaan erilaisia ihmisiä ja erilaisia maailmankuvia siirtyessään kasvattiperheestä toiseen. Presbyterinen uskontokasvatus kohtaa Annassa kyvyn reflektoida, kyseenalaistaa ja käydä dialogia.

2.3 Koulu

2.3.1 Kyläkoulu ja sen mallioppilas

Montgomery kävi koulunsa suurimmaksi osaksi Cavendishin kyläkoulussa. Koulussa oli hänen aikanaan 40–50 oppilasta. Montgomeryn ollessa 11-vuotias Cavendishiin valittiin ensimmäistä kertaa opettajaksi nainen, mistä Montgomery oli innoissaan. Opettaja petti kuitenkin Montgomeryn odotukset, eikä herättänyt tässä luottamusta.¹⁵⁷

Avonlean koulutalosta kerrotaan, että se on rapattu valkoiseksi ja siinä on matala katto ja leveät ikkunat. Ainakin kannelliset pulpetit ovat olleet käytössä kolmen sukupolven oppilailla, mikä näkyy nimikirjaimina ja muina kaiveruksina niiden pinnassa.¹⁵⁸ Jos pulpetit ovat olleet koulussa alusta asti, eikä niitä ole välissä uusittu, voi olettaa, että koulu on jokseenkin niiden ikäinen.

Opettajana toimii herra Phillips, joka on keskittynyt lähinnä Queen's Academyn opettajaopintoihin pyrkivän Prissy Andrewsien opettamiseen ja tämän kosiskelemiseen. Muut oppilaat jäävät paljolti oman harkintakykynsä varaan miettiessään, mitä tekevät koulupäivän aikana.¹⁵⁹ Herra Phillipsin mallina oli John Mustard, Montgomeryn opettaja Prince Albertissa, jossa Montgomery kävi koulua asuessaan isänsä luona. Tyttö, johon opettaja yritti tehdä vaikutusta, oli Montgomery.¹⁶⁰ Avonlean koulussa opiskellaan ainakin maantietoa, historiaa ja äidinkieltä sekä opintojen edettyä pidemmälle myös geometriaa, algebraa, ranskaa ja latinaa. Lisäksi uskoa harjoitetaan lukemalla Raamattua. Koulutavaroihin kuuluvat kynät, kivitaulu, kirjat, Uusi testamentti ja erilaiset kirjanmerkit ja muut pikkutavarat, joita oppilaat askartelevat ja vaihtelevat keskenään.¹⁶¹

Montgomeryn lapsuudessa koulun loma-ajat olivat keväällä ja syksyllä, molempina kolme viikkoa. Jos joskus oli kesäloma, se oli viikon mittainen loma heinäkuun alussa. Arkena vapaapäiviä olivat sunnuntait ja joka toinen lauantai, kun-

¹⁵⁷ Ylimartimo 2008, 72, 74.

¹⁵⁸ AOGG, 148.

¹⁵⁹ AOGG, 148, 152–154.

¹⁶⁰ Doody 1997, 14.

¹⁶¹ AOGG, 149–150, 160, 185, 190.

nes koulun johtokunta päätti tehdä lopuistakin lauantaista vapaapäiviä. Uudistus herätti keskustelua, sillä monet pitivät ajatustalisääntyvästä vapaa-ajasta vahingollisena.¹⁶² Avonlean koululaiset käyvät koulussa viitenä päivänä viikossa. Lauantait ja sunnuntait ovat vapaita. Kesäloma alkaa kesäkuun loppupuolella ja uusi kouluvuosi syyskuun alussa, ja lomaa on jonkin verran myös jouluna.¹⁶³

Vaikka Anna ei pidä opettajastaan, eivätkä hänen ystävänsäkään pidä, luokassa vallitsee murheellinen tunnelma kesäloman alkaessa, kun herra Phillips pitää jäähyväispuhettaan. Tytöt itkevät, koska itku tarttuu. Uudeksi opettajaksi valitaan neiti Muriel Stacy. Anna on innoissaan, mutta rouva Lynde suhtautuu kielteisesti naisten opettajuuteen. Kun tulee vihdoin syksy, Anna joutuu jäämään kotiin odottamaan murtuneen nilkkansa parantumista. Luokkatoverit kertovat hänelle uudesta opettajasta. Ennen kaikkea uusi opettaja on hyvännäköinen ja hänellä on kylän suurimmat puhvit hihoissaan.¹⁶⁴

Jos rouva Allan edustaa uudistusta pyhäkouluopetuksessa, neiti Stacy tekee sen kouluopetuksessa. Opetusohjelmaan sisältyy päivittäistä voimistelua sekä perjantai-iltapäivien luontoretkeä ja lausuntatunteja.¹⁶⁵ Neiti Stacyllakin oli esikuva Montgomeryn elämässä. Ensimmäistä Cavendishin naispuolista opettajaa seurasi toinen, nimeltään Hattie Gordon, jota Montgomery piti rohkaisevana ja jolle hän omisti *Anna ystävämme* -kirjansa. Gordonin johdolla koulussa oli paljon ainekirjoitusta. Kerran viikossa kirjoitettiin kotiaine. Joskus aiheen sai päättää itse, toisinaan sen päätti opettaja. Kuten Avonlean koulussa, perjantai-iltapäivisin pidettiin lausuntatunteja.¹⁶⁶ Opettaja järjesti myös pieniä konsertteja, mikä heijastuu Montgomeryn fiktioon, jossa Anna riemuitsee neiti Stacyn järjestämästä joulukonsertista.¹⁶⁷ Avonlean koulussa luetaan paljon kirjallisuutta, kuten Tennysonia ja Shakespearea.¹⁶⁸ Laaja kirjallisuuden tuntemus näkyy myös Montgomeryn tekstissä, jossa on lukuisia viittauksia muihin teksteihin ja tehokeinoina käytettyjä suoria lainauksia.¹⁶⁹

¹⁶² Ylimartimo 2008, 70.

¹⁶³ AOGG, 2, 75, 391, 393.

¹⁶⁴ AOGG, 232, 252, 261.

¹⁶⁵ AOGG, 261.

¹⁶⁶ Ylimartimo 2008, 74.

¹⁶⁷ AOGG, 266–267; Ylimartimo 2008, 74.

¹⁶⁸ AOGG, 307, 317.

¹⁶⁹ Salah 2009, 201; Macleod 2010, 145.

Anna on lahjakas ja ahkera oppilas. Hänen koulutyötään vauhdittaa jokseenkin vihamielinen parhaista tuloksista kilpaileminen Gilbertin kanssa. Anna on loukkaantunut Gilbertille Avonlean kouluvuosiensa ajan ja purkaa kiukkuaan pyrkimällä saamaan parempia tuloksia opinnoissa kuin tämä. Toinen Annan opinto-menestykseen vaikuttava tekijä lienee ainakin alussa se, että hänellä ei ole muuta tekemistä koulussa kuin opiskella. Dianan äiti on kieltänyt Dianaa olemasta tekemisissä Annan kanssa, kun Anna on juottanut vahingossa Dianan humalaan luultuaan Marillan kotiviiniä vadelmamehuksi. Anna saa myöhemmin anteeksi erehdyksensä, mutta sillä aikaa hän on jo päässyt vauhtiin matkallaan mallioppilaaksi.¹⁷⁰

Annassa tapahtuu henkistä kasvua kouluvuosien aikana. Ensin hän huomaa luonteensa monimutkaisuuden. Hän kertoo Dianalle, että hänessä on monta persoonaa, jotka käyttäytyvät eri tavoin eri tilanteissa. Hän pohtii, että elämä olisi yksinkertaisempaa, jos voisi käyttäytyä aina samalla tavalla, mutta hän pitää kuitenkin mielenkiintoisempaa monen persoonan tuomaa vaihtelua.¹⁷¹ Tutkija Blackfordin mukaan Annan huomio osoittaa, että Montgomery ymmärsi hahmonsa psykologisesti. Montgomery kirjoitti Annan luonteesta moniulotteisemman kuin esimerkiksi moraalin kautta hahmojaan *Pikku naisissa* lähestynyt Alcott.¹⁷²

Neiti Stacyn puhe 20 ikävuoteen mennessä kehittyvästä luonteesta saa Annan suhtautumaan vakavasti nuoruuteensa. Anna vakavoituu, lakkaa kertomasta yhtä avoimesti ajatuksiaan ja käyttämästä hienoja sanoja ja rupeaa kirjoittamaan vähemmän tarinoita kuin ennen.¹⁷³ Marilla huomaa muutoksen ja ihmettelee sen syitä. Annan vastauksessa näkyy oman kokemusmaailman erittelyn taito:

– En tiedä, minun ei tee mieli puhua, hän sanoi sivellen ajatuksissaan leukaansa etusormella. – On hauskeempaa miettiä itsekseen ja piilottaa ajatuksensa syvälle mieleensä niin kuin aarteet. Ei ole hauskaa kun muut ihmiset nauravat tai ihmettelevät niitä. Ja jostakin syystä minua ei enää haluta käyttää niitä [hienoja sanoja]. On kyllä omalla tavallaan hauskaa olla suuri, mutta se ei ole ollenkaan sellaista kuin olin odottanut, Marilla. On niin paljon opittavaa ja tehtävää ja ajateltavaa, ettei jää aikaa etsiä hienoja sanoja. Muuten neiti Stacy sanookin, että on paljon parempi ilmaista ajatuksensa selvästi ja lyhyesti. Meidän täytyy käyttää aineissamme niin korutonta kieltä kuin mahdollista. Se oli alussa vaikeata. Olin tottunut pöyhkeilemään niin hienoilla ja pitkillä sanoilla kuin suinkin saatoinkin keksiä – ja kyllä minä keksinkin niitä yllin kyllin. Nyt olen tottunut yksinkertaiseen sanontaan ja ymmärrän että se on parempi.¹⁷⁴

¹⁷⁰ AOGG, 182–185, 188–189, 201.

¹⁷¹ AOGG, 224.

¹⁷² Blackford 2009, XIII.

¹⁷³ AOGG, 332–333, 350, 353–354.

¹⁷⁴ AN, 235.

Aiemmin Anna on odottanut aikuisuutta, jotta hän voisi käyttää niin hienoja sanoja kuin haluaa, eikä kukaan voisi nauraa hänelle.¹⁷⁵ Nyt Anna on kasvanut yhteisönsä tapoihin ja oppinut erottamaan tavalliset ajatukset ja sanat epätavallisista. Hän tietää, millaisille ajatuksille nauretaan ja millaiset hyväksytään. Koska hän ei ole lapsena erottanut sosiaalisesti hyväksyttävää puhetta sellaisesta, jolle nauretaan, hän on joutunut tahattomasti naurunalaiseksi mielikuvituksellisine ajatuksineen ja hienoine sanoineen, mutta nyt hän voi välttää sen pitämällä ajatuksensa omana tietonaan. Lisäksi Anna on kohdannut aikuisuuden mukanaan tuomat velvollisuudet, tulevaisuudensuunnitelmien pohdinnan ja kiireen, jotka ohjaavat häntä kohti yksinkertaisempaa ilmaisua.

Lapsia oli pidetty erityisen syntisinä, uppiniskaisina ja vaikeasti opetettavina, kunnes käsitys alkoi muuttua 1800-luvulla. Lapsuutta alettiin pitää otollisena aikana opettamiselle, minkä vuoksi juuri lasten opettamiseen panostamista ruvettiin pitämään järkevänä.¹⁷⁶ Annan vakava suhtautuminen nuoruuteen, aikuisuuteen ja lähestyvään 20 vuoden ikään heijasti uutta käsitystä lapsuudesta ja lapsuuden merkityksestä oppimisessa. Anna omaksuu ajatuksen, että lapsena luonteen kehittäminen on helpompaa kuin aikuisena, jolloin hänen mukaansa pitäisi olla jomelko valmis.

2.3.2 Tulevaisuudensuunnitelmia

Annan tulevaisuudensuunnitelmat näyttävät liittyvän ensin enimmäkseen avioliittohaaveisiin. Hän ihailee nuoria kauniita naisia ja on huolissaan, riittääkö hänen kauneutensa siihen, että yksikään mies haluaisi naida hänet:

Minusta ei taida koskaan tulla morsianta. Ei kai kukaan halua mennä minun kanssani naimisiin – ellei ehkä joku lähetyssaarnaaja. Lähetyssaarnaaja ei luultavasti saa olla aivan turhantarkka. Mutta toivottavasti minä kuitenkin joskus saan valkoisen puvun. Se on hartain toiveeni.¹⁷⁷

Avioitumisessa Annaa houkuttelevat etenkin kauniit vaatteet ja kauniiksi tuleminen. Hän ei kuitenkaan pidä itseään niin kauniina, että pitäisi naimisiinmenoaan todennäköisenä. Hän ajattelee, että lähetyssaarnaaja ei voi kiinnittää huomiota niin maalliseen asiaan kuin ulkonäköön, minkä vuoksi hän näkeekin ainoan toivonsa hengellisen säädyn edustajassa. Sama koskee ihan tavallista pastoria: Kuvaillaan haltioituneena Marillalle rouva Allanin kauniita vaatteita Anna toteaa

¹⁷⁵ AOGG, 286.

¹⁷⁶ Rowbotham 1989, 1; Brereton 2006, 907.

¹⁷⁷ AN, 17.

haluavansa pastorin rouvaksi, sillä hän arvelee, että pastori ei välittäisi, vaikka vaimon hiukset olisivat punaiset.¹⁷⁸ Tutkija Mitchellin mukaan Annan ajatukset lähetyssaarnaajan vaimoksi ryhtymisestä viittasivat siihen, että Montgomerylla oli tietoa lähetystyöntekijöiden rajallisista aviomahdollisuuksista. Liikkumista vaativan lähetystyön tekeminen vaikutti siihen, millaista elämää vaimolle saattoi tarjota.¹⁷⁹ Kauniit vaatteet puolestaan liittyivät oleellisesti naimisiinmenoon. Montgomeryn lähipiirissä naisen silkkinen hääpuku oli usein ainoa silkkipuku, jonka nainen sai elämänsä aikana.¹⁸⁰

Koska naimisiinmeno vaikuttaa Annan mielestä vain epärealistiselta haaveelta, tilalla on oltava muita tulevaisuudensuunnitelmia. Anna haluaakin tehdä jotakin merkittävää. Jos hän olisi hyvä, hän haluaisi tehdä lähetystyötä. Koska hän ei tunnista itsessään sellaista hyvyttä, jota hänen mielestään lähetystyö vaatii, hän haluaa mennä sairaanhoitajaksi rintamalle Punaisen Ristin mukana. Anna on kuitenkin huolissaan siitä, että hänestä tulee yksinäinen, sillä Diana varmasti menee naimisiin. Siksi tytöt suunnittelevatkin tekevänsä toisilleen lupauksen jäädä naimattomiksi ja elää yhdessä toistensa kanssa. Lupaus jää ilmeisesti vain suunnitelmaksi, sillä Diana alkaa epäilyttää.¹⁸¹

Tulevaisuudensuunnitelmat kehittyvät Annan kasvaessa. Hän alkaa tunnistaa älykkyytään ja aavistaa, mihin hän voisi yltää opiskelemalla ahkerasti. Hän alkaa haaveilla opettajantutkinnon suorittamisesta Queen's Academyssa. Hänen tavoitteensa on tulla neiti Stacyn kaltaiseksi opettajaksi. Neiti Stacy kysyy Marillalta, saako Anna jäädä koulupäivien jälkeen opiskelemaan valmentavalle luokalle, joka tavoittelee sisäänpääsyä tarvittaviin jatko-opintoihin. Marilla antaa luvan, ja Anna lupaa kiitollisena opiskella ahkerasti ja tuottaa opintonsa maksajille kunnia.¹⁸²

Valmentava luokka koostuu seitsemästä oppilaasta, joista neljä on tyttöjä ja kolme poikia. Pojista Moody Spurgeon aikoo ruveta pastoriksi ja Charlie Sloane poliitikoksi. Gilbertin suunnitelmista Anna ei halua keskustella, joten hän sanoo Marillalle, että hän ei tiedä, mitä Gilbert tavoittelee.¹⁸³ Tyttöjen tulevaisuuden-

¹⁷⁸ AOGG, 250.

¹⁷⁹ Mitchell 2013, 158.

¹⁸⁰ Ylimartimo 2008, 108.

¹⁸¹ AOGG, 165, 265–266, 332.

¹⁸² AOGG, 336–337.

¹⁸³ AOGG, 337, 339.

suunnitelmissa näkyy pohdinta siitä, pidetäänkö naimisiinmenoa uhkana vai mahdollisuutena:

Jane ja Ruby aikovat opiskella opettajiksi, mutta Ruby sanoo, että hän opettaa vain kaksi vuotta tutkinnon jälkeen ja sitten hän menee naimisiin. Jane sen sijaan aikoo omistaa koko elämänsä opettamiselle eikä koskaan mennä naimisiin, sillä opettajana saa palkkaa, mutta jos on naimisissa, ei palkasta ole tietoaakaan ja mies vain murisee, jos vaimo haluaisi osan edes voin ja munien tuottamista rahoista. [– –] Josie Pye sanoo menevänsä jatko-opistoon vain sivistyäkseen, sillä hänen ei koskaan tarvitse ansaita elatustaan, ja hän huomautti, että ottolasten laita on tietysti toinen, he kun elävät ihmisten armeliaisuudesta.¹⁸⁴

Anna nauttii opiskelusta. Hänen ainoa murheensa on teiden erkaneminen Dianan kanssa. Dianan vanhemmat eivät halua lähettää Dianaa jatko-opistoon, joten Diana joutuu kulkemaan yksin kotimatkinsa Annan jäädessä koulupäivien jälkeen opiskelemaan pidempään.¹⁸⁵ Aiemmin erottamattomat ystävykset joutuvat totuttelemaan erilaisiin päivärytmeihin. Lisäksi erilaiset tavoitteet luovat sosiaalista eroavaisuutta tyttöjen välille, sillä Annan opintomahdollisuudet vaikuttavat väistämättä siihen, että tyttöjen tulevaisuudennäkymät ovat keskenään erilaiset.

Marilla ajattelee, että Annan on helpompaa selvittää tulevaisuudessa, jos Anna hankkii itselleen ammatin ja pystyy elättämään itseään. Hän pitää opettajaksi kouluttautumista varautumisena eteen tuleviin yllätyksiin. Niin kauan kuin Cuthbertit asuvat Vihervaarassa, Anna voi pitää sitä kotinaan. Tarinassa ei kerrota, kuka perii Vihervaaran, mutta joka tapauksessa Annan kannattaa kouluttautua. Rachel Lynde ei puutu Annan opettajahaaveisiin, mutta sen pidemmälle hänen ymmärryksensä ei ulotu. Naisten korkeakoulutus on rouva Lynden mukaan väärin naisten kristillistä kotona palvelemisen tehtävää kohtaan.¹⁸⁶ Naisten opettajuus oli tuttu asia 1800-luvulla. Vuosisadan alkupuolella naisia oli alettu pitää erinomaisina julkisten koulujen opettajina. Heidän ajateltiin voivan kasvattaa muiden lapsia yhtä hyvin kuin he kasvattivat omiaankin.¹⁸⁷ Tämä selittää osaltaan sen, että rouva Lynden ei mainita suhtautuvan kielteisesti opettajaksi aikovien tyttöjen pyrkimykseen.

Annan tavoitteena ei ole ainoastaan päästä sisään Queen's Academyyn, vaan hän haluaa myös suoriutua erinomaisesti tutkinnosta. Neiti Stacy motivoi opetuksellaan Annaa, ja Anna on helpottunut, kun opettaja ilmoittaa jäävänsä vielä viimeiseksikin kouluvuodeksi opettamaan. Anna kokee, että ei jaksaisi opiskella, jos

¹⁸⁴ AN, 226.

¹⁸⁵ AOGG, 337–338, 341.

¹⁸⁶ AOGG, 336, 403, 422.

¹⁸⁷ Brereton 2006, 907.

opettaja ei olisi nimenomaan neiti Stacy. Toinen motivoiva asia on kilpailu Gilbertin kanssa. Anna ajattelee jopa, että koko sisäänpääsillä ei ole väliä, jos hän ei suoriudu paremmin kuin Gilbert ja sijoitu tätä korkeammalle sisään päässeiden luettelossa. Kannustavan opettajan ja kovan kilpailun lisäksi työtä vauhdittavat kiitollisuus ja rakkaus Marillaa ja Matthew'ta kohtaan. Anna unelmoi siitä, että hän saisi nähdä Marillan ja Matthew'n tuntevan iloa ja ylpeyttä hänen opintomenestyksensä takia.¹⁸⁸

Anna tukijoukkoineen ei joudu pettymään. Annan nimi on ensimmäisenä sanomalehdessä sisään päässeiden listalla. Hän on jaetulla ensimmäisellä pistesijalla yhdessä Gilbertin kanssa ja saa nähdä Marillan, Matthew'n ja jopa rouva Lynden iloitsevan puolestaan.¹⁸⁹ Etenkin Matthew'n ilahtuminen vaikuttaa olevan Annalle tärkeä asia.

Anna muuttaa saaren pääkaupunkiin, Charlottetowniin, ja aikoo suorittaa vuodessa tutkinnon, jonka suorittamiseen tavallisesti käytetään kaksi vuotta.¹⁹⁰ Näin teki myös Montgomery. Hän suoritti opettajantutkinnon vuodessa ja valmistui opettajaksi vuonna 1894.¹⁹¹ Kaksivuotisia koulutusta tarjoavia opettajakouluja oli ollut 1820-luvulta lähtien. Kouluttautumista suositeltiin, mutta opettajana toimiminen ei välttämättä edellyttänyt koulutuksen suorittamista. Moni opettaja opetti lapsia ainoana koulutuksenaan oma koulukokemus.¹⁹² Koska Annan ystävät eivät halua opiskella yhtä nopeasti kuin Anna, Gilbert on ainoa tuttu Annan luokalla. Anna on helpottunut, sillä hän miettii, mitä opiskelusta tulisi ilman kilpailua Gilbertin kanssa.¹⁹³

Annan tavoitteet ovat kunnianhimoisia. Hänelle ei tälläkään kertaa riitä pelkkä tutkinnon suorittaminen, vaan hän haluaa ansaita tunnustusta ja kunniamerkkejä. Hän tavoittelee hyvästä opintomenestyksestä jaettavaa mitalia sekä Averyn stipendiä, joka oikeuttaa nelivuotisiin yliopisto-opintoihin Redmondin yliopistossa. Kyläkoulun opettajana toimiminen ei enää riitä tavoitteeksi Annalle, joka haluaa kokeilla, mihin asti ahkeruudella voi päästä.¹⁹⁴

¹⁸⁸ AOGG, 342–343, 362–363.

¹⁸⁹ AOGG, 364–366.

¹⁹⁰ AOGG, 283, 336, 364–365, 384, 400.

¹⁹¹ Ylimartimo 2008, 191–192.

¹⁹² Brereton 2006, 908.

¹⁹³ AOGG, 384–385.

¹⁹⁴ AOGG, 389–390.

Ahkeruus palkitaan, ja Anna onnistuu saamaan Averyn stipendin ja Gilbert mitalin. Anna on innoissaan menestyksestään. Hänen kotiinpaluunsa jälkeen tapahtuu kuitenkin paljon asioita: pankki, jossa Cuthbertien rahat ovat, menee konkurssiin ja ajaa Cuthbertit vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen, Matthew kuolee ja Marillan näkö on vaarassa heiketä. Marilla aikoo myydä Vihervaaran, mutta hänen ei tarvitsekaan, sillä Anna päättää luopua väliaikaisesti unelmistaan ja jäädä Vihervaaraan tekemään opettajan töitä ja auttamaan Marillaa.¹⁹⁵ Ehkä Anna sai velvollisuudentuntonsa Montgomeryn omista kokemuksista. Montgomery jätti opettamisen isoisänsä kuoltua ja muutti takaisin Cavendishiin auttamaan vanhaa isoäitiä, mikä toisaalta vapautti aikaa kirjoittamiselle. Toisen kerran Montgomery vetosi perhesyihin, kun lykkäsi häitään siksi kunnes isoäitiä ei enää olisi.¹⁹⁶ Montgomery tosin hyötyi valinnoistaan. Jätettyään opettamisen hän pystyi keskittymään haluamansa uran luomiseen. Samoin häiden viivyttäminen antoi hänelle mahdollisuuden keskittyä omiin asioihin. Hänen tulevaisuutensa oli kihlauksen myötä turvattu, joten enää ei ollut kiire.

Vaikka rakkaus Marillaa ja Vihervaaraa kohtaan menee Annan opintoahavien edelle, Anna ei hylkää kokonaan suunnitelmiaan. Hän aikoo – naisten kouluttautumista vastustavan rouva Lynden harmistumisesta huolimatta – opiskella itseksensä opettamisen ohella samoja aineita, joita hän vielä jonain päivänä aikoo opiskella Redmondissa. Gilbert kuulee Annan päätöksestä, luopuu omasta paikastaan Avonlean koulun opettajana, suosittelee tehtävään Annaa ja aikoo itse opettaa muualla. Kiitollinen Anna antaa lopulta Gilbertille anteeksi vuosientakaisen kiusanteon ja saa Gilbertistä ystävän.¹⁹⁷

Matthew on ollut Annalle tärkeä hahmo tarinan alusta asti, joten hänen kuolemansa järkyttää Annaa erittäin paljon. Matthew Cuthbert on hiljainen ja vaatimaton mies, jonka Marilla ei halua puuttuvan Annan kasvatukseen. Marilla kokee, että Matthew ei voi ymmärtää Annaa, mutta käykin ilmi, että Matthew nimenomaan ymmärtää Annaa. Hän kuuntelee mielellään Annan ajatuksia ja tarinoita, hemmottelee Annaa suklaamakeisilla ja puhvihihaisella puvulla ja auttaa tätä eteenpäin vaikeissa tilanteissa, kuten silloin, kun Annan on vaikeaa mennä pyytämään rouva Lyndeltä anteeksi sopimatonta käytöstään. Matthew on tarinan alus-

¹⁹⁵ AOGG, 399–401, 407, 416–420.

¹⁹⁶ Ylimartimo 2008, 77, 81, 86–87.

¹⁹⁷ AOGG, 422–423, 425–426.

sa ennen Marillaa halukas pitämään Annan ja suostuttelee myöhemmin Marillan päästämään Annan Dianan syntymäpäiväjuhlien yhteydessä konserttiin. Anna pitää Matthew'sta paljon ja omaksuu tältä esimerkiksi poliittisen puoluekantansa. Matthew'kin pitää Annasta. Hän kehottaa Annaa olemaan muuttumatta liikaa ja säilyttämään romantiikkaa ajatuksissaan. Matthew pitää Annaa kauniina ja hyväsydämisenä tyttönä, jonka Jumala on lähettänyt Vihervaaraan ajateltuaan, että Cuthbertit tarvitsevat Annaa.¹⁹⁸ Matthew'n vaikutus Annaan on suuri hänen eläessään, mutta myös hänen kuoltuaan. Matthew tukee Annaa ja tarjoaa tälle ymmärrystä, ystävyyttä ja rakkautta. Hänen kuolemansa saa Annan pohtimaan suunnitelmiaan ja ajaa Annan tilanteeseen, jossa Anna päättää jäädä toistaiseksi kotiin ja osoittaa siten kiitollisuuttaan ja rakkauttaan kotiväkeään kohtaan.

2.3.3 Sanottavaa kasvatettavasta ja koulusta

Koulunkäynti sosiaalista Annaa omanikäistensä lasten muodostamaan yhteisöön ja sitä kautta tiiviimmin koko Avonlean kyläyhteisöön. Anna alkaa luoda ja tunnistaa sosiaalista asemaansa koulussa ja kylässä. Josie Pyen huomautusten takia Anna ei voi unohtaa surkuteltavaa orpolapsen asemaansa, mutta hänellä on muita ystäviä, joilta hän saa hyväksyntää ja ihailua. Päätettyään ryhtyä mallioppilaaksi Anna alkaa myös tunnistaa itsessään älykkyyttä ja kykyä ahkeruuteen. Älykkyys ja ahkeruus eivät kuitenkaan riitä mahdollistamaan opintojen jatkamista, jos kotiväki ei tue suunnitelmia. Marilla hyväksyy Annan kouluttautumisen, mutta koska Dianan vanhemmat eivät hyväksy tyttärensä kouluttamista, Diana ei voi seurata Annaa parempien yhteiskunnallisten mahdollisuuksien tavoittelussa. Koulutus mahdollistaa Annan tulevaisuudensuunnitelmien laajenemisen avioliittohaaveista urakehitykseen.

Koulun lisäksi koti ja kirkko kasvattavat Annaa. Kouluasioiden, kodin velvollisuuksien ja kristillisyyden omaksuminen vaikuttavat siihen, että Annan puheliaisuus vähenee.¹⁹⁹ Anna oppii, mitä kannattaa sanoa ääneen ja mikä kannattaa pitää vain omana ajatuksena. Hän oppii vaikuttamaan siihen, joutuuko hän naurunalaiseksi ajatuksineen vai ei. Lisäksi vaikeneminen on osa Annan aikuistumisen prosessia, johon kuuluvat lisääntyvät velvollisuudet, tehtävät ja huolet. Annan puheliaisuus on vaivannut Marillaa, joka on huomauttanut siitä Annalle monta

¹⁹⁸ AOGG, 21, 39–40, 67, 97–99, 122, 124, 208, 235, 270–279, 316, 383, 407–409.

¹⁹⁹ Mitchell 2013, 159.

kertaa. Toisaalta kun Anna lopulta vaikenee, Marilla on ihmeissään. Hän huomaa pitäneensä Annan lapsellisesta puheliaisuudesta, josta hän on pyrkinyt kasvattamaan Annaa eroon.

Annasta ei kuitenkaan tule kokonaan hiljainen ja huomaamaton, viktoriaanisten ihanteiden mukainen tyttöahmo. Hänen naiseutensa ei tutkija Salahin mukaan ole perinteistä, vaan kehittyy sellaiseksi kuin anna haluaa.²⁰⁰ Perinteisten sukupuoliroolien kyseenalaistamisen on huomannut myös tutkija Pearce. Anna on hänen mukaansa erilainen hahmo kuin tyttöahmot, joita englanninkielisessä kirjallisuudessa oli totuttu näkemään. Anna on aktiivisempi, itsenäisempi ja seikkailunhaluisempi.²⁰¹ Siinä missä kirjojen maskuliiniset sankarit seikkailivat ja kohtasivat vaaroja, feminiiniset sankarit keskittyivät henkiseen kasvuun.²⁰² Montgomery loi erilaisen sankarin, millä hän kyseenalaisti hienovaraisesti naiseuden, hyvän emännän ja hyvän kristityn ihanteita. Annan rinnalle hän asetti ihanteiden mukaisen tytön, Dianan. Diana on kaunis, vaatimaton, perhekeskeinen ja hyvä hoitamaan kotia, eikä hän hanki koulutusta, joka saisi muut hänen ympärillään tuntemaan itsensä häntä tyhmemmiksi. Montgomery ei kuitenkaan tehnyt Dianasta tarinan sankaria.²⁰³ Väitteet sukupuoliroolien perinteiden horjuttamisesta ovat perusteltuja, jos niillä viitataan perinteiseen naishahmoon, joka tottelee, alistuu ja mukautuu, eikä kysele, kyseenalaista tai ole esillä. Sellaisena hahmona Anna ei todella näyttäyty tarinassa. Anna ei kuitenkaan ole varsinaisesti kapinallinen. Hän toimii yhteisönsä asettamien rajojen sisäpuolella, vaikka hänen luonteensa on erilainen ja hän uskaltaa puhua ajatuksistaan. Jos Annan hahmoa verrataan 1800- ja 1900-lukujen vaihteen englanninkielisen kirjallisuuden tyttöahmoihin, Anna näyttää erilaisena ja kyseenalaistaa ajan kirjallisia ihanteita, jotka puolestaan sekä kertoivat ajastaan että vaikuttivat siihen. Tarinan sisällä Anna tavoittelee kuitenkin sen verran sovinnasta käyttäytymistä, että lukijan oli helppo olla hänen puolellaan.

Vaikka Matthew'ta kielletään tarinan alussa osallistumasta Annan kasvatukseen, hänellä on suuri vaikutus Annaan. Annalla on turvallinen olo Matthew'n seurassa, joten hänen on helppo jutella tälle ja kertoa omia asioitaan.²⁰⁴ Matthew

²⁰⁰ Salah 2009, 206–207.

²⁰¹ Pearce 2009, 230, 237–238.

²⁰² Hilder 2009, 214.

²⁰³ Salah 2009, 194–195.

²⁰⁴ Epperly 2013, 38–39.

ymmärtää Annaa eri tavalla kuin Marilla, ja ymmärtävän kuuntelijan olemassaolo tuntuu Annasta hyvältä. Annalla on tarve ilahduttaa Matthew'ta. Kun Matthew suostuttelee Annaa pyytämään loukatulta rouva Lyndeltä anteeksi, Anna sanoo tekevänsä mitä tahansa, mikä ilahduttaa häntä. Kun Anna tavoittelee onnistumista opinnoissa ja saavuttaa hyviä tuloksia, häntä kannustaa ajatus Matthew'n ilahtumisesta. Anna pitää Matthew'sta, minkä osoittaa myös se, että Anna ilmoittaa kannattavansa samaa poliittista puoluetta kuin Matthew. Matthew pitää Annasta tämän itsensä vuoksi ja kehottaa tätä pysymään sellaisena kuin on.²⁰⁵ Anna alkaa pitää Matthew'sta ennen kuin vielä tietää edustavansa väärää sukupuolta ja joutuvansa olemaan epävarma jäämisestään Vihervaaraan. Kiintymys Marillaa kohtaan sen sijaan alkaa kiitollisuudesta, jota Anna tuntee saatuaan luvan jäädä Vihervaaraan, ja tarpeesta miellyttää Marillaa, jotta tämä ei muuttaisi mieltään ja lähettäisi Annaa pois. Suhde Matthew'n kanssa on erilainen ja perustuu molemminpuoliseen ystävyyteen, joka on syntynyt molempien hyvästä olostsa toistensa seurassa.

Matthew'n kuoltua kaikki muuttuu. Kuolema vaikuttaa Vihervaaran pysähtyneeseen aikaan ja romanttiseen tunnelmaan muuttaen niitä pysyvästi. Annan lapsuus päättyy hänen joutuessaan kohtaamaan Matthew'n kuolemasta seuraavia velvollisuuksia.²⁰⁶ Montgomery paljasti myöhemmin päiväkirjassaan, että Matthew'n kuolema oli välttämätön tapahtuma Annan kehityksen kannalta, sillä se pakotti Annan oppimaan uhraamaan itsensä.²⁰⁷ Annan uhrauksella tarkoitetaan opintohaaveiden väliaikaista unohtamista ja Vihervaaraan jäämistä, jotta Marilla ei joutuisi myymään tilaa ja muuttamaan muualle. Kotiin jääminen ei ole kuitenkaan Annalta välttämättä pelkkää uhrautumista. Kotiin jäädessään hän jatkaa Marillan ja itsensä välisen suhteen rakentamista ja turvaa Vihervaaran säilymisen kotinaan. Samalla hän huolehtii opintomahdollisuuksiensa säilyttämisestä opiskelemalla itsenäisesti kotona.²⁰⁸ Lisäksi Annalle Vihervaarasta luopuminen olisi pahin mahdollinen asia,²⁰⁹ onhan Vihervaara ollut hänen ensimmäinen oikea kotinsa ja suurin hänen nuoruuden minäänsä määrittelevä tekijä.

Annan kotiin jäämistä ja omista suunnitelmistaan luopumista on pohdittu paljon Anna-kirjoja käsittelevässä kirjallisuudessa. Tutkijoita on askarruttanut

²⁰⁵ Hilder 2009, 218, 220.

²⁰⁶ Alexander 2009, 53.

²⁰⁷ Ylimartimo 2008, 233.

²⁰⁸ Moran 2010, 53–54.

²⁰⁹ Alexander 2009, 55.

esimerkiksi, alistuuko Anna lopulta naiseuden vaatimukseen arvostaessaan kotiaan enemmän kuin omaa uraansa vai onko kyseessä sankariteko.²¹⁰ Annan on ajateltu täyttävän lopulta ne ihanteet, joihin häntä on kasvatettu. Tutkija Salahin mukaan Annan hahmossa merkittävin ominaisuus on kuitenkin hänen kykynsä vaikuttaa muihin. Montgomery ei halunnut Annan muuttuvan muiden kaltaiseksi, vaan horjuttavan kasvaessaan vakiintuneita malleja ja ihanteita.²¹¹ Anna-kirjat eivät kyseenalaistaneet kaikkea, eikä niiden tarkoitus ollut tuhota olemassa olevia arvoja. Ne haastoivat kuitenkin käsitystä naisista, joiden ainoa elämäntehtävä oli ainoastaan heidän vastuulla ollut kodista ja perheestä huolehtiminen.²¹² Anna-kirjojen tausta-ajatuksena säilytettiin kuitenkin juutalais-kristillinen ajatus nöyryydestä keskeisenä hyveenä.²¹³ Anna tietää tekevänsä hyvän työn jäädessään kotiin. Hän auttaa Marillaa, joka on auttanut häntä. Auttaminen ei tarkoita kuitenkaan lopullista luopumista tulevaisuudensuunnitelmista, vaan mahdollisuuksia pystyy ylläpitämään, joten mahdollinen uhraus ei ole kuitenkaan järjetön.

Anna saa kasvattajiltaan kodin, uskonnon, poliittisen mielipiteen, neuvoja, turvaa ja mahdollisuuden kouluttautua. Kasvattaessaan Annaa kasvattajat oppivat samalla itsekin Annalta. Tutkija Pearcen mukaan Anna opettaa viisautta Marillalle, rouva Lyndelle ja Dianan Josephine-tädille.²¹⁴ Marillalle Anna opettaa erityisesti erilaisten tunteiden tuntemista, analysoimista ja näyttämistä.²¹⁵ Tutkija Mitchellin mukaan Marilla ja Matthew pelastavat Annan ottaessaan tämän kasvatukseen, mutta tullessaan osaksi kasvattajiensa elämää Anna pelastaa samalla heidät.²¹⁶ Anna tuo mukanaan eloisuutta syrjäiseen Vihervaaraan ja pakottaa Marillan ja Matthew'n ajattelemaan monia asioita uudella tavalla. Matthew'n kuoleman jälkeen Anna pelastaa Marillan joutumasta aloittamaan täysin uudenlaisen elämän muualla kuin Vihervaarassa. Kuoleman aiheuttama yhteinen suru saa Marillan rakentamaan uudenlaisen, enemmän ystävyysuhteen kaltaisen suhteen Annan kanssa. Anna kohoaa uhruksensa myötä Marillan silmissä kasvatettavasta vertaiseksi, eikä Marilla kohtelee Annaa enää kuin lasta.

²¹⁰ Hilder 2009, 211.

²¹¹ Salah 2009, 196.

²¹² Moran 2010, 51.

²¹³ Hilder 2009, 214.

²¹⁴ Pearce 2009, 240.

²¹⁵ Hilder 2009, 216.

²¹⁶ Mitchell 2013, 159.

3. Anna kasvattajana

3.1 Koti

3.1.1 Kaksosten kotikasvatus

Montgomery ei nauttinut toisen Anna-kirjan kirjoittamisesta yhtä paljon kuin hän piti ensimmäisen kirjansa kirjoittamisesta. *Anna ystävämmme* valmistui nopeasti, ja lopputulos vaikutti kirjailijan mielestä tyyliltään hyvin erilaiselta kuin esikoisteos. Jatko-osa kelpasi lukijoille, joiden into uutta kirjaa kohtaan yllätti jälleen Montgomeryn.²¹⁷ Tarina alkaa samasta kesästä, johon edellisen kirjan tarina päättyy. Marillan kaukainen sukulainen menehtyy ja jättää jälkeensä kuusivuotiaat kaksoset, kiltin ja kunnollisen Doran ja huonosti käyttäytyvän Davyn. Anna suostuttelee Marillan adoptoimaan kaksoset, sillä hän toivoo kaksosten pääsevän osalliseksi samanlaisesta hyvästä kuin hän itse on päässyt. Marilla epäroi. Hän uskoo selviävänsä Doran kasvattamisesta, mutta Davyn kerrotaan olevan hankalampi tapaus. Anna on havainnut Marillan korkean velvollisuudentunnon ja vetoaakin siihen huomauttamalla, että ehkä jonkun on sitä suuremmalla syyllä ryhdyttävä toimeen ja kasvatettava kaksoset.²¹⁸

Marilla tuo Davyn ja Doran Vihervaaraan. Dora osoittautuu kiltiksi, hiljaiseksi ja ahkeraksi tytöksi, joka tekee tunnollisesti sen, mitä häneltä pyydetään, joka osaa käyttäytyä ruokapöydässä moitteettomasti ja joka ei kiinnitä huomiota itseensä.²¹⁹ Davy on riehakas ja eloisa poika, joka hurmaa Annan ja Marillan olemuksellaan tottelemattomuudestaan huolimatta. Anna ja Marilla huomaavat pian, että heidän ei kannata olettaa Davyn tietävän hyvistä tavoista juuri mitään, vaan tapoja kannattaa opettaa sitä mukaa kuin Davyn tietämättömyys niiden suhteen paljastuu.²²⁰

Annalle ja Marillalle näyttää muodostuvan selkeä työnjako kaksosten kasvatuksessa. Päävastuussa oleva Marilla asettaa rajat ja rankaisee niiden rikkomisesta. Pääosin rangaistus on ilkityöstä kiinni saadun Davyn lähettäminen huoneeseensa ilman illallista. Marilla pyytää, että Anna käyttäisi mielikuvitusta ja keksisi

²¹⁷ Epperly 2014, 39.

²¹⁸ AOA, 9, 71–73.

²¹⁹ AOA, 72, 82–83, 153, 177–178.

²²⁰ AOA, 77–78, 105, 109, 176–177.

jonkin muun rangaistuksen. Anna kieltäytyy käyttämästä mielikuvitustaan rangaistusten keksimiseen, sillä hän ei pidä niin ikävien asioiden kuvittelemisesta. Annan vastuulle jää sen sijaan keskusteleminen, kuunteleminen, ymmärryksen ja myötätunnon osoittaminen, lohduttaminen ja kysymyksiin vastaaminen. Hän kuulee syyllistä ennen tuomion julistamista ja käy vielä keskustelemassa iltaisin rangaistustaan kärsivän Davyn kanssa. Davy tottuu Marillan määräämiin rangaistuksiin ja oppii suhtautumaan niihin välinpitämättömästi, mutta Annan murheellinen katse tai kyyneleet saavat hänet katumaan tekojaan.²²¹

Davy saa oppia monia asioita kahden ensimmäisen vuotensa aikana Vihervaarassa. Heti ensimmäisenä iltana Anna kertoo Davylle, että muutkin kuin aikuiset voivat olla herrasmiehiä ja että oikeastaan sellaiseksi voi ruveta jo heti. Samalla Anna opettaa, että herrasmies kiittää saadessaan jotakin, eikä vedä Doraa tukasta tai vie kysymättä kakkupalaa tämän lautaselta. Myöhemmin Davy oppii esimerkiksi, että valehteleminen on väärin ja että vaikka hän on kaunis poika, hänen pitää opetella olemaan myös kiltti. Lisäksi kirkossa ei ole sopivaa työntää toukkaa edessä istuvan tytön kauluksesta sisään, eikä Marillan sänkyyn saa viedä rupikonaa. Annasta ei saa käyttää sellaisia sanoja kuin hepsakka, ja jos on käynyt kylässä, ei saa arvostella kyläpaikkaa jälkikäteen. Uusia sääntöjä on niin paljon, että Davyn on vaikea muistaa kaikkea, vaikka hän yrittää parhaansa.²²²

Joskus Anna siirtää vastuun säännöistä Marillalle. Näin tapahtuu esimerkiksi silloin, kun Davy pyytää saada luumutorttua:

– Mutta ei minulla ole voileivän nälkä, sanoi Davy nyreästi. – Minulla on luumutortun nälkä.

– Oho, nauroi Anna. Hän laski kirjeen pois ja kietoi kätensä Davyn ympärille rutistaakseen häntä. – Sellainen nälkä ei ole vaarallista. Tiedäthän että Marilla noudattaa ankarasti sääntöä: ei mitään muuta kuin voileipää aterioiden välillä.²²³

Tällaisissa tapauksissa vastuu ikävistä kielloista siirtyy pois Annalta itseltään. Davy pitää todella paljon Annasta, mikä onkin varmasti helppoa, sillä Anna tekee vain niin kuin Marilla käskee. Lisäksi Anna ei rankaise, vaan lohduttaa ja yrittää vedota Marillaan, jotta tämäkään ei rankaisisi Davya joka tilanteessa, Anna kertoo satuja ja Annan kanssa voi puhua vapaasti monista asioista.²²⁴

²²¹ AOA, 82, 90, 103–106.

²²² AOA, 76–78, 81–82, 85, 102–104, 175, 291–292, 319.

²²³ Anna ystävämme, 125. Jatkossa käytän lyhennettä AY.

²²⁴ AOA, 191, 194, 200–201.

Anna vie usein tiedonhaluisen Davyn nukkumaan. Hän selittää asioita ja vastailee Davyn kysymyksiin. Kaikkea Annakaan ei osaa kuitenkaan selittää. Kun Davy kysyy, missä unet ovat, Anna sanoo Davyn olevan liian pieni ymmärtämään sitä. Samalla Anna pettyy itseensä. Hän muistaa, miltä hänestä on tuntunut, kun häntä on sanottu liian pieneksi ymmärtämään jotakin. Hän on luvannut, että hän ei milloinkaan sano lasta liian pieneksi ymmärtämään, mutta nyt hän joutuu luopumaan periaatteestaan.²²⁵ Hän lupaa selittää asian Davylle myöhemmin, kunhan tämä vähän kasvaa. Keskustelu jatkuu Annalle ja Davylle tyypilliseen tapaan. Davy esittää ajatuksensa ja Anna oikaisee tämän mielessä syntyneitä väärinymmärryksiä:

- Niin, minä yritän kaikin voimin kasvaa, sanoi Davy. – Ellei Marilla olisi niin saita hillostaan, kasvaisin varmasti aika paljon nopeammin.
- Ei Marilla ole saita, Davy, sanoi Anna ankarasti. – Olet hyvin kiittämätön sanoessasi hänestä sellaista.
- On kyllä toinen sana, joka merkitsee aivan samaa ja kuulostaa paljon paremmalta, mutta en nyt muista sitä, sanoi Davy ja rypisti otsaansa miettiväisenä. – Marilla sanoi itse kerran, että hän on sellainen.
- Jos tarkoitat taloudellista, niin se on aivan muuta kuin saita. Taloudellinen on aivan erinomainen ominaisuus. Jos Marilla olisi saita, ei hän ikipäivänä olisi ottanut sinua ja Doraa, kun sinun äitisi kuoli.²²⁶

Davy tietää, että Annalla on koulussa suosikkioppilas, Paul Irving. Davy kuulee Paulista kyllästymiseen asti heti ensimmäisenä kokonaisena päivänään Vihervaarassa. Anna vertaa Davya Pauliin useissa tilanteissa, joissa hän vaatii Davylta parempaa käyttäytymistä. Davy saa kuulla, että Paul pesee kasvonsa, Paul ei vaatisi sisartaan, jos hänellä olisi sellainen, kävelemään sikolätin aidalla ja Paulilla on hyvät pöytätavat. Tällainen vertailu saa Davyn tuntemaan itsensä huonommaksi kuin Paul ja kuvittelemaan, että Anna pitää enemmän Paulista kuin hänestä. Ensimmäisellä kerralla Davyn lausussa epäilyksensä ääneen Anna vakuuttaa pitävänsä hänestä, mutta kehottaa Davya käyttäytymään paremmin, jotta hänestä voisi pitää vielä enemmän. Seuraavalla kerralla Davya ei kiinnosta iltarukous, koska Anna välittää kuitenkin enemmän Paulista. Anna selittää Davylle, että eri ihmisistä pidetään eri tavoilla.²²⁷

Lahjonta kuuluu Davyn kasvatuksen keinoihin Vihervaarassa. Kun Anna odottaa päivällisvieraakseen kuuluisaa kirjailijaa, hän pyytää Davya käyttäytymään kiltisti ja lupaa palkkioksi viedä tämän ja Doran lammelle soutelemaan.

²²⁵ AOA, 199–200.

²²⁶ AY, 142.

²²⁷ AOA, 80, 82, 84–85, 220–221, 257.

Davy yrittää parhaansa, mutta kaikki ei mene suunnitelmien mukaan. Hän menee ruokakomeroon kiipeilemään tavalla, jonka Marilla on häneltä aiemmin kieltänyt, ja putoaa Annan valmistamien jälkiruokien päälle. Myöhemmin samana päivänä Davy potkaisee vahingossa erään koriste-esineen yläkerrasta alakertaan ja tulee näin hajottaneeksi Annalla lainassa olleen lasiastian, johon koriste osuu pudotessaan. Kaikesta huolimatta Anna palkitsee Davyn ja perustelee päätöstään sillä, että Davy yritti olla kiltti.²²⁸ Annalla on selvästi tarve olla hyvä ja kiltti. Hän uskoo siihen, että muutosta parempaan tapahtuu lämpimän vuorovaikutuksen ja ystävällisyyden avulla. Rajojen asettaminen on hänelle kuitenkin vaikeaa.

Marilla, jolle rajojen asettaminen ei ole vaikeaa, taipuu hänkin lahjomaan Davya. Eräänä päivänä Anna ja Davy ovat jäämässä kotiin, kun Marilla lähtee Doran kanssa kaupunkiin ostoksille. Lähtiessään Marilla pyytää Davya käyttäytymään kiltisti ja olemaan häiritsemättä Annaa. Jos Davy onnistuu, Marilla lupaa antaa hänelle kaupungista tuomiaan makeisia. Davy varmistaa, ehkä edellinen tapaus muistissaan, mitä tapahtuu, jos hän on vahingossa tuhma. Marilla kehottaa häntä yksinkertaisesti välttämään vahinkoja.²²⁹

Elämä Vihervaarassa Annan ja Marillan kasvatettavana on toki muutakin kuin pelkkiä sääntöjä, kieltoja ja rangaistuksia. Etenkin Anna yrittää tehdä Davyn ja Doran elämän mahdollisimman mukavaksi. Hän muistaa hyvin, millaista oli, jos ei saanut olla samanlainen kuin muut ikätoverit, minkä vuoksi hän ymmärtää Davya, joka yrittää turhaan saada Marillalta lupaa ottaa vanhalta kukolta höyheniä intiaanipäähineeseen. Anna lupaa tehdä vanhasta pölyhuiskusta Davylle intiaanipäähineen, koska kaikilla Davyn luokkatovereilla on sellainen. Marillan puheen- vuorosta käy ilmi, että Anna on myös ostanut Doralle hatun, jota tämä ei Marillan mielestä tarvitsisi. Lisäksi Davy saa lisää jälkiruokaa lähes aina pyytäessään.²³⁰

Suurimmassa osassa kaksosia käsittelevistä kohtauksista kerrotaan Davysta, ja hiljainen ja kunnollinen Dora jää taka-alalle. Dorasta mainitaan hänen kykynsä suorittaa hänelle annettuja tehtäviä ilman suurempia vastoinkäymisiä. Hänen hoitamansa puutarha kukoistaa, kun taas Davy ei saa ainuttakaan kasvia kasvamaan. Doran mielipiteet eivät poikkea yleisesti hyväksytyistä ajatuksista, eikä hänellä ole tarvetta kyseenalaistaa Davyn tavoin asioita, kuten sitä, kumman sukupuolen

²²⁸ AOA, 183, 189–190, 193–194, 197.

²²⁹ AOA, 228–229.

²³⁰ AOA, 77–78, 257–258, 261–263, 322.

edustajan tehtävä on kosia. Dora joutuu useimmiten kohteeksi Davyn päänäpistöille ja päätyy vasten tahtoaan esimerkiksi likaamaan toistuvasti kauniit vaatteensa. Kun ensimmäisen koulupäivän jälkeen Davyn puheet antavat ymmärtää, että hänellä ei tule olemaan ongelmia puoliensa pitämisessä koulutovereidensa seurassa, Dora puolestaan rupeaa pelkäämään pimeää, sillä häntä on peloteltu yössä liikkuvilla kuolleiden sukulaisten haamuilla. Marilla ei saa häntä kertomaan pelostaan, mutta Anna nostaa Doran polvelleen ja saa tytön kertomaan koko tarinan.²³¹ Dora on vastakohtapari, johon verrattuna Davyn luonteen rosoisuus korostuu. Pimeänpelko on ainoa mainittava tilanne, jossa Dora osoittaa heikkoutta ja turvautuu Annan ja Marillan apuun, jos ei oteta lukuun niitä tilanteita, joissa Davy on kiusannut häntä. Pimeän pelkääminenkin ei kuitenkaan ole mitään epäsovinnaisista, mikä aiheuttaisi poikkeaman Doran hahmon kiiltokuvamaisuuteen. Päin vastoin: pelätessään pimeää Dora osoittaa naisellista heikkoutta ja tarvetta suojeluun ja korostaa rohkeuden maskuliinisuutta.

Anna, Marilla ja jopa Rachel Lynde ajattelevat, että vaikka Dora on kiltti, jostain syystä he tuntevat silti pitävänsä enemmän Davysta. He arvelevat tämän johtuvan siitä, että Davy tarvitsee heitä enemmän kuin Dora, joka puolestaan vaikuttaa niin valmiilta ilman heitäkin.²³² Johtopäätös aiheuttaa mielenkiintoisen ristiriidan: Davylle sanotaan, että hänen pitäisi olla kiltimpi, jotta hänestä voisi pitää vielä enemmän, vaikka hänestä pidetään valtavasti jo valmiiksi. Doraa kiitetään kiltteydestä, mutta häntä moititaan selän takana tylsäksi. Ihanteiden ja todellisuuden välinen hankaus ruumiillistuu tarinassa juuri Davyn ja Doran hahmoissa.

3.1.2 Uskontokasvatus

Kuten Annan kohdalla, Davyn ja Doran uskontokasvatus alkaa välittömästi heidän saavuttuaan Vihervaaraan.²³³ Ensimmäinen kertomus yrityksestä kasvattaa kaksosista kunnan kristittyjä on tarina heidän ensimmäisestä Avonlean jumalanpalveluksestaan, jossa Davy aiheuttaa sekaannusta kiusoittelemalla edessään istuvaa tyttöä:

Molemmat ensimmäiset virret ja evankeliumi olivat jo onnellisesti ohi. Pastori luki paraikaa rukouksia, kun tuo tavaton välikohtaus sattui. [– –] Davy pisti kätensä tasakuun ja veti sieltä esiin toukan – karvaisen pienen toukan, joka kiemurteli ja väänteli

²³¹ AOA, 83–84, 101–102, 177–178, 240–241, 263, 276–277, 322.

²³² AOA, 109, 309–310.

²³³ AOA, 80–81.

lehti. Marilla näki sen ja tarttui häneen, mutta liian myöhään. Davy oli tipauttanut toukan Laurettan niskaan.²³⁴

Anna keskustelelee tapahtuneesta illalla Davyn kanssa. Davy ottaa omasta aloitteestaan esille Paul Irvingin ja arvelee, että tämä ei olisi tehnyt samalla tavalla kirkossa. Annan ei kerrota käsittelevän tilannetta muulla tavalla kuin vahvistamalla Davyn arvelun todeksi.²³⁵

Marillan uskontokasvatukseen kuuluu lasten vieminen kirkkoon ja pyhäkouluun sekä jokasunnuntainen rutiini opettaa ulkoa kaksosille yksi virsi, kysymys Katekismuksesta sekä kaksi Raamatun jaetta. Hän pitää Annaa pääosin taitavana vastaamaan Davyn kysymyksiin, mutta ilmaisee kahdenkeskisessä keskustelussaan Annan kanssa, että mitä tahansa ei sovi ajatella. Anna on juuri aikaisemmin pohtinut, ikävöikö eräs edesmennyt Hester Gray -niminen rouva puutarhansa kukkia vielä taivaassa. Anna vastustaa Marillan kieltoa puhua asiasta ja ajatella sitä. Hän sanoo uskovansa, että hän ainakin ikävöisi puutarhaansa taivaassa. Marilla ei kiellä häntä uudelleen, vaan pyytää, että kaksoset eivät sentään kuulisi tämänkaltaisia Annan ajatuksia.²³⁶

Eräänä päivänä Davy lukitsee Doran naapurin ulkorakennukseen viihdyttäkseen itseään. Hän nauttii katsellessaan, kuinka Anna ja Marilla etsivät Doraa hädissään kaikkialta, kaivostakin, ja vastaa kieltävästi, kun häneltä kysytään, tietääkö hän jotakin Doran olinpaikasta. Lopulta Dora löytyy ja hän kertoo totuuden Annalle ja Marillalle, jotka ovat pettyneitä erityisesti Davyn valehtelun takia. Illalla sänkyynsä lähetetty Davy kysyy Annalta, onko aikuistenkin valehteleminen väärin. Davy kertoo, että Marilla on valehdellut hänelle, sillä Marilla on sanonut, että jos Davy ei rukoile iltaisin, jotakin paha tapahtuu. Selviää, että Davy on jättänyt iltarukouksen lausumatta nähdäkseen seuraukset ja odottanut kohtaavansa jotakin jännittävää. Hän pettyy, kun Anna kertoo hänelle, että paha, Davyn valehteleminen, on jo tapahtunut ja että ikävät asiat eivät välttämättä ole jännittäviä.²³⁷ Jälleen Anna selittää ja avaa lapselle ymmärrettävällä tavalla asioita, jotka voi käsittää helposti väärin, jos kysymyksiin ei saa selkeitä vastauksia.

Davy miettii ääneen, millainen taivas on. Pohdinta saa alkunsa niin arkisesta asiasta kuin siitä, että Anna huomaa hänet syömässä salaa Marillan luumuhilloa.

²³⁴ AY, 60.

²³⁵ AOA, 82.

²³⁶ AOA, 90, 153, 286–287,

²³⁷ AOA, 98–104, 106–107.

Davy on onnellinen siitä, että ainakin taivaassa saa niin paljon luumuhilloa kuin haluaa. Tyypilliseen tapaansa hän kuitenkin kysyy Annalta, milloin enkelit tekevät luumuhilloa, jos aina on sunnuntai. Taustalla on selvästi ajatus siitä, että sunnuntaina ei saa valmistaa ruokia. Anna vastaa uskovansa, että taivaassa vietetään kaikkia muitakin viikonpäiviä.²³⁸ Siinä missä Dora hyväksyy hänelle opetetun kristinopin sellaisenaan,²³⁹ Davy konkretisoi oppimiaan asioita peilaten niitä omaan elämäänsä:

Chester Sloane sanoo, ettei taivaassa tehdä muuta kuin kuljeskellaan ympäri valkeissa vaatteissa ja soitetaan harppua, eikä hän haluaisi mennä sinne ennen kuin vanhana, ehkä se silloin ei enää tunnu niin ikävältä. Mutta Chesterin mielestä on noloa, kun siellä on pidettävä hametta, ja niin minustakin on. Miksi enkelit eivät voi pitää housuja, Anna? [– –] Taivaassa minä mieluummin soittaisin huuliharppua kuin oikeaa harppua – eivätköhän ne antaisi, jos oikein pyytäisin?²⁴⁰

Davy yrittää keskustella taivaasta myös pyhäkoulussa. Hän kysyy, missä taivas on. Hänen opettajansa – ilmeisesti sama neiti Rogerson, joka opetti aluksi myös Annaa pyhäkoulussa – vastaa epämääräisesti taivaan olevan Jumalan luona ja pyytää Davya olemaan kysymättä enää samanlaisia kysymyksiä. Davyn ystävä, Milty Boulter, lupaa kuitenkin selittää Davylle myöhemmin asian. Selitys osoittautuu väärinkäsityksen levittämiseksi eteenpäin. Milty on kysynyt samankaltaisen kysymyksen äidiltään ollessaan sukulaisensa Simon Fletcherin kotona hautaisissa. Äiti on osoittanut kattoon, joten Milty on päätellyt taivaan olevan Simon Fletcherin ullakolla. Davy toistaa käsityksen Annalle ja ilmoittaa, että hän ei halua mennä taivaaseen, koska hän ei pidä Simon Fletcheristä. Annan tapaa selittää asia ei kerrota, mutta hän ottaa Davyn syliinsä ja vakuuttaa, että kyseessä on väärinkäsitys.²⁴¹ Käsityksen taustalla oli Montgomeryn oma lapsuusmuisto. Montgomery kävi nelivuotiaana tätinsä kanssa Cliftonin kirkossa ja kysyi jumalanpalveluksen aikana hiljaa tädiltä, missä taivas on. Täti osoitti ylöspäin. Ylhäällä hänen osoittamassaan suunnassa oli kirkon ullakko, jonne pystyi näkemään välikatossa olevasta reiästä. Montgomery oivalsi virheellisesti, että taivaalla, jonne hänen äitinsä oli mennyt, tarkoitettiin Cliftonin kirkon ullakkoa. Hän uskoi pääsevänsä välikatton reiästä äitinsä luokse, kunhan kasvaisi aikuiseksi.²⁴² Selittäessään Davylle taivaan sijaintia Anna täyttää jälleen tehtävän, joka monelta muulta jää tekemättä.

²³⁸ AOA, 152–153.

²³⁹ AOA, 153.

²⁴⁰ AY, 109–110.

²⁴¹ AOA, 176–177.

²⁴² Ylimartimo 2008, 226.

Hän soveltaa pyhäkoulun oppeja käytäntöön ja selittää ne sellaisella tavalla, että lapsi ymmärtää. Hänen ihanteitaan ei horjuta lapsi, joka uskaltaa sanoa ääneen ajatuksensa ja käsityksensä, vaan hän yrittää parhaansa mukaan selittää sellaisia-kin asioita, joista kaikki eivät uskalla puhua.

3.1.3 Sanottavaa kasvattajasta ja kodista

Davyn ja Doran adoptioiminen on Marillan päätös, mutta Anna vaikuttaa päätöksen muodostumiseen. Marilla ottaa vastuun kaksosista ja Annan tehtävä on auttaa. Annaa ei kielletä puuttumasta kasvatukseen, kuten Matthew'ta kiellettiin vuosia aiemmin Annan tultua Vihervaaraan. Vastuunkantajan ja auttajan roolit määrittävät sitä, millainen asema ja millaiset valtuudet Annalla on. Kaksosia koskevat säännöt, kiellot ja ohjeet ovat Marillan sanelemia. Marilla päättää, että kaksoset opiskelevat uskontoa sunnuntaisin eivätkä syö herkkuja aterioiden väleillä. Anna voi tarpeen tullen vedota Marillan auktoriteettiin, kuten hän tekee kieltäytyessään tarjoamasta nälkäiselle Davylle luumutorttua välipalaksi. Kaksosten näkökulmasta Annalla ja Marillalla on molemmilla erittäin voimakas valta-asema, jota kaksoset eivät kyseenalaista.

Kun Marilla pohtii, osaisiko hän kasvattaa kaksoset, hän ajattelee, että Davy on hankalampi kuin Dora. Kiltti ja hiljainen Dora on hahmona ihanteiden mukainen kiltti tyttö. Hän on vaatimaton, puhdas ja ahkera. Hän oppii nopeasti kodinhoitoon liittyvät asiat ja omaksuu kyselemättä pyhäkoulun opit. Hänessä ruumiillistuu Marillan mielessä oleva kiltin tytön ihanne, jonka mallia Anna ei ole omaksunut. Anna vaikuttaa olevan Marillalle kuitenkin erityisen tärkeä tavalla, johon sivussa pysyttelevän Doran ei kerrota yltävän.

Kaksosista Davy on kuin Doran vastakohta, eikä hänen läsnäoloaan voi olla huomaamatta. Davy saa huomiota kiusaamalla Doraa, joutumalla vahingossa vaikeuksiin ja kyseenalaistamalla kristinoppia. Siinä missä Anna on pohtinut lapsena esimerkiksi rukouksen muodon ja tavan merkitystä, Davy kokeilee käytännössä, toteutuuko Marillan uhkaus pahan tapahtumisesta, jos iltarukouksen lausumisen ohittaa tietoisesti. Samoin Davyn käsitykset taivaasta muodostuvat käytännön esimerkkien kautta hyvin konkreettisiksi. Luumuhillon syöminen tuo mieleen iäisen mahdollisuuden syödä taivaassa luumuhilloa, kuvat enkeleistä saavat Davyn ystävineen ajattelemaan, että taivaassa on pakko käyttää hametta, ja ylöspäin osoittavalla eleellä vastaaminen luo kuvitelman, että taivas sijaitsee Simon Flet-

cherin ullaolla. Davyn käsitykset ovat seurausta ulkoaopituista pyhäkoululäksyistä ja aikuisten kyvyttömyydestä vastata lapsen kysymyksiin. Anna on poikkeavanlainen aikuinen, sillä hän vastaa Davyn kysymyksiin ja selittää kristinuskoa lapsentajuisesti.

Davysta yritetään kasvattaa herrasmies, minkä Anna kertoo hänelle heti ensimmäisenä iltana. Anna kuvailee käyttämäänsä sanaa vaatimusten ja kieltojen avulla: herrasmies kiittää ja ei ole ilkeä Doralle. Osoittautuu, että herrasmiehen käsitteeseen kuuluvat etenkin taito pitää itsensä puhtaana, hyvät tavat ruokapöydässä ja muiden huomioon ottaminen. Davy haluaa ja yrittää oppia kasvattajiensa neuvoista, mutta hänelle sattuu vahinkoja ja erehdyksiä, jotka aiheuttavat kasvatuksellisia keskusteluja ja tilanteita. Moni keskustelu käydään Annan viedessä Davya nukkumaan. Yhteiset iltahetket ovat sopivia Davyn kysymyksille ja tunnustuksille, Annan vastauksille ja saduille sekä molemminpuoliselle läsnäololle ja vuorovaikuttamiselle.

Marillan käsitys lapsista ja kasvatuspäämääristä perustuu ihanteisiin, jotka ovat pohjimmiltaan samankaltaisia kuin Annan kohdalla aiemmin. Annaa ohjaavat kasvattajana omat kokemukset lapsuudesta, josta hänellä on niin vähän aikaa, että muistot ovat kirkkaina mielessä. Hän muistaa hemmottelun, rakkauden osoittamisen ja asioiden selittämisen merkityksen. Hän muistaa, miten helposti väärinkäsitykset syntyvät ja miten suuri tarve mukautua koulu yhteisöön voi olla. Hänen suurin periaatteensa näyttää olevan kohdata lapsi tavalla, jolla hän olisi halunnut itsensä kohdattavan. Periaatetta koetellaan, kun Anna ei osaa vastata Davylle, missä unet ovat. Kohtaus tekee Annan hahmosta inhimillisemmän osoittamalla, että Annakaan ei ole täydellinen, periaatteidensa mukainen kasvattaja.

Marilla ohjaa kaksosia mielestään oikeaan suuntaan ja Anna osoittaa myötätuntoa silloin, kun kaksoset eivät onnistu heille asetettujen vaatimusten täyttämässä. Anna näyttäytyy lempeänä, ystävällisenä ja ymmärtävänä osapuolena, joka osoittaa rakkauttaan sanoin ja elein. Lisäksi hän puolustaa ankarampaa ja etäisempää Marillaa selittämällä Davylle, miten esimerkiksi kaksosten pitäminen on Marillan tapa osoittaa rakkautta ja hyvyyttä. Kun Davy tekee jotakin väärää, Marillan reaktio on harmistuminen ja rankaiseminen. Anna reagoi näyttämällä harminsa ja surunsa, mikä vaikuttaa enemmän Davyyn kuin rangaistukset, joihin tämä on tottunut.

Näen tarinassa kritiikkiä, joka kohdistui yksinkertaisiin kasvatusmetodeihin, joissa väärintekijä sai kärsiä konkreettisesti. Annan tapa näyttää mielipaha ja käsitellä tapahtunutta väärintekijän kanssa saa Davyn olemaan pahoillaan, ymmärtämään ja oppimaan enemmän kuin Marillan rangaistukset, joiden yhteyttä tapahtuneeseen Davy ei aina ymmärrä. Davyn hahmolla kritisoitiin lisäksi pyhäkouluopetuksen kyvyttömyyttä soveltaa opetusta lapsen kehitystason mukaan. Pyhäkouluopetuksen kritiikin on huomannut myös tutkija Sisko Ylimartimo. Kun opetusmateriaalia opeteltiin ulkoa, sisältöä ei välttämättä ymmärretty, mitä Montgomery kritisoi päiväkirjoissaan ja romaaneissaan.²⁴³ Dora vastaa erityisen hyvin ihanteita, mutta Davysta pidetään loppujen lopuksi kuitenkin enemmän. Pidän tätä Marillan, Annan ja rouva Lynden mielipidettä hyvinkin suorana kritiikkinä ihanneihmissyyden vaatimuksia kohtaan. Luomalla Annan ja Davyn ja näiden vastakohtaksi Doran Montgomery viesti, että tyttöhämonkin oli aika tulla esiin ja syrjäyttää vähitellen kuva naisesta vaatimattomana taustatoimijana, jonka korkein päämäärä oli henkinen ja hengellinen kehitys kohti massanmukaista persoonattomuutta.

Tutkija Epperlyn mukaan *Annan nuoruusvuodet* kertoi enemmän Annan olemuksesta ja ominaisuuksista, kun taas *Anna ystävämmme* keskittyi Annan toiminnan kuvaukseen. Jatko-osan kerrontaa leimasivat kiire ja kyvyttömyys pysähtyä.²⁴⁴ Väite on osittain totta. Näen Annan toimintaan kätkeytyneenä kuitenkin niin paljon aikakontekstissaan merkittävää edistyksellisyyttä, että pidän jatko-osaa luontevana jatkona Annan nuoruusvuosille, enkä kohdista Epperlyn tavoin kritiikkiä kirjailijan valintoja kohtaan. Anna oli kasvattajana edistyksellinen. Hänellä on kyky ymmärtää lapsia ja asettua heidän tasolleen unohtamatta kuitenkaan omaa aikuisen rooliaan ja vastuutaan. Hänen näkemyksensä lapsen tarpeista, toiveista ja moraalitajusta ovat erilaiset kuin Marillan, mikä ohjaa hänen tapaansa suhtautua lapseen lämpimästi ja ymmärtävästi.

3.2 Koulu

3.2.1 Opetuksen ihanteet

Ennen kouluvuoden alkua Anna suhtautuu tulevaan opettajuuteensa vakavasti. Hän asettaa itselleen kunnianhimoisia tavoitteita ja ihanteita, joiden avulla hän aikoo pyrkiä tavoitteisiinsa. Hän näkee itsensä tärkeässä roolissa oppilaidensa

²⁴³ Ylimartimo 2008, 215, 221.

²⁴⁴ Epperly 2014, 40–41.

elämässä. Hän toivoo voivansa innostaa oppilaitaan tavoittelemaan korkeita päämääriä ja ajatella jälkikäteen, että juuri hän on auttanut tulevan neron alkuun. Hän harjoittelee opettajamaista ääntä loman aikana, suunnittelee, haaveilee ja jännittää.²⁴⁵

Naapurustolla on sanansa sanottavana jo etukäteen Annan opettajuudesta. Rachel Lynde ennustaa tapansa mukaan vaikeuksia. Hän kertoo, että Annan luokalle on tulossa orvoksi jäänyt Anthony Pye -niminen poika. Pyen suku ei ole kovin pidetty Avonleassa, ja orvoksi jäänyt Pyen poika näyttää olevan vielä pahempi asia.²⁴⁶ Lasta kohtaan on vahvat ennakko-oletukset, jotka ohjaavat rouva Lynden käsitystä koko tulevasta kouluvuodesta.

Anna keskustelee kesälomansa viimeisenä iltana opettamisesta Janen ja Gilbertin kanssa. *Annan nuoruusvuosissa* Janen kerrotaan käyttävän opettajaopintoihinsa kaksi vuotta, mutta seuraavan kirjan alussa hän on yhtäkkiä valmis opettamaan yhtä aikaa kuin Anna ja Gilbert. Keskustelun taustalla on nähtävissä rouva Lynden ajattelu. Tämä on sanonut, että koska Anna opettaa entisiä koulutovereitaan, Annan on oltava erityisen äkäinen, jotta oppilaat rupeavat kunnioittamaan häntä. Anna ei kuitenkaan halua olla äkäinen, mutta hän ilmaisee pitävänsä Janen ja Gilbertin tilanteita helpompina, sillä nämä eivät joudu opettamaan koulutovereitaan. Jane suhtautuu tulevaan huomattavasti Annaa tynemmin ja realistisemmin. Hän uskoo, että he kolme selviytyvät opettamisesta yhtä hyvin kuin muutkin.²⁴⁷

Ystävysten keskustelu siirtyy kurinpitokäytäntöihin. Anna ja Jane edustavat keskustelussa ääripäitä ja Gilbert yrittää asettua heidän välilleen. Jane ilmoittaa, että tottelemattomuudesta seuraa fyysinen rangaistus hänen luokassaan. Anna on kauhuissaan. Hän ei aio lyödä oppilaitaan ja yrittää saada Janenkin luopumaan tämän ajattelutavasta. Anna muistuttaa, että neiti Stacyn ei ole tarvinnut lyödä heitä saadakseen heidät tottelemaan. Lisäksi hän perustelee näkemystään sillä, että jatko-opistossa on opetettu, että opettajan tärkein tehtävä on havaita oppilaan hyvät ominaisuudet ja kehittää niitä. Hän ei usko, että hyvät ominaisuudet tulevat esiin lyömällä, vaan opettajan on ansaittava oppilaiden kunnioitus. Fyysistä kurittamista parempia rankaisukeinoja ovat Annan mielestä esimerkiksi jälki-istunto,

²⁴⁵ AOA, 2, 5–6, 39–40.

²⁴⁶ AOA, 11.

²⁴⁷ AOA, 34–35.

puhuttelu tai laiskanläksy. Tytöt vaativat Gilbertiä sanomaan oman mielipiteensä, ja tämä yrittää miellyttää molempia sanomalla, että fyysistä kuritusta on käytettävä viimeisenä keinona, jos mikään muu ei enää toimi. Kumpikaan kuulija ei ole tyytyväinen vastaukseen.²⁴⁸

Janen ja Gilbertin kanssa keskusteltuaan Anna kohtaa vielä toisen kerran periaatteidensa kyseenalaistamista saman illan aikana. Hän pistäytyy naapuriin muuttaneen herra Harrisonin luona. Keskustelu käynnistyy, kun naapuri tulee kiuisoitelleeksi Annaa tulevista rankaisutilanteista ja kysyneeksi, mitä välinettä Anna aikoo käyttää. Tyrmistynyt Anna ilmoittaa aikovansa voittaa oppilaidensa kiintymyksen. Lisäksi hän sanoo, että tavat ovat muuttuneet siitä, kun herra Harrison on käynyt koulunsa ja että hän aikoo kokeilla omaa tapaansa. Herra Harrison huomauttaa, että vaikka aika kuluu ja tavat muuttuvat, ihmisluonto pysyy samanlaisena.²⁴⁹ Lisäksi hän ilmaisee suorasanaisen mielipiteensä Annan opettajuudesta ja ennustaa tulevaa:

No niin, no niin, saammepa nähdä. Jonakin päivänä kuohahdatte – ihmiset, joilla on tuollainen tukankväri, kuohahtelevat helposti. Silloin unohdatte kaikki kauniit periaatteenne ja piiskaatte koko joukon... Te olette joka tapauksessa aivan liian nuori opettajaksi – aivan liian nuori ja lapsellinen.²⁵⁰

Fyysinen kurittaminen oli yleinen käytäntö kouluissa Montgomeryn lapsuudessa. Montgomerylla oli kokemusta opettajasta, joka rankaisi fyysisesti.²⁵¹ Opetusmenetelmät ja käsitykset lapsista olivat kuitenkin muuttumassa,²⁵² mikä näkyi pohdintana ja ajatusten ja käytäntöjen vertailuna Annan opettajuuden alussa. Montgomerylla täytyi olla tietoa, kokemusta, ajatuksia tai niitä kaikkia hänen kirjoittaessaan Annan ihanteista ja keskusteluista Janen, Gilbertin, rouva Lynden ja herra Harrisonin kanssa.

Annalla on suuria paineita, kun hänen on sitten lähdettävä opettamaan. Hänen ihanteensa ja kuvitelmansa ovat kohdanneet ystävien ja naapureiden skeptisyyden ja realismin. Anna on kuuluttanut kaikille periaatteitaan, mutta Marillalle hän epäilee ääneen omaa pystyvyyttään.²⁵³ Marilla neuvoo Annaa:

– Siitä et pääse perille yhdessä päivässä, ja sinulla on monta päivää edessäsi, sanoi Marilla. – Sinun vikasi on siinä, Anna, että uskot voivasi opettaa noille lapsille kaiken

²⁴⁸ AOA, 35–37.

²⁴⁹ AOA, 38–40.

²⁵⁰ AY, 31–32.

²⁵¹ Ylimartimo 2008, 71–72.

²⁵² Brereton 2006, 906–907.

²⁵³ AOA, 40.

auringon alla ja kaupan päällisiksi kitkeä heistä pois virheet. Ja ellet siinä onnistu, luulet ettet kykene mihinkään.²⁵⁴

Anna on saanut keskusteluissaan palautetta ajatuksistaan ja opetukseen liittyvistä yksityiskohdista rouva Lyndeltä, Janelta, Gilbertiltä ja herra Harrisonilta. Marilla näyttää kuitenkin tuntevan Annan parhaiten. Marillan sanat tarttuvat suoraan itse ongelmaan eli Annan pelkoon siitä, miten ihanteet ja käytäntö lopulta kohtaavat.

3.2.2 Opettajanpöydän takana

Anna toimii Avonlean koulun opettajana kaksi vuotta, mutta kirjan kuvaus hänen työstään keskittyy enimmäkseen ensimmäiseen kouluvuoteen. Kahta yksittäistä päivää kuvataan tarkemmin kuin muita päiviä. Niistä ensimmäinen on Annan ensimmäinen koulupäivä ja toinen eräs onneton päivä, jolloin Anna on huonolla tuulella. Lisäksi koulumaailmaa kuvataan Annan kirjeessä ystävälleen Priscillalle.²⁵⁵ Näiden lisäksi koulusta kerrotaan enimmäkseen yksittäisiä tapahtumia ja sattumuksia.

Annan ensimmäinen päivä kuluu jännittyneisyyden vallassa. Oppilaat käyttäytyvät pääosin kiltisti. Tarinassa mainitaan, että edellinen opettaja on opettanut heidät menemään koulupäivän alkaessa rauhassa omille paikoilleen. Oppilasryhmässä on Annan entisiä luokkatovereita, koulunsa Annan lähdön jälkeen aloittaneita uusia oppilaita sekä kymmenen kylään muualta muuttanutta lasta. Anna on suunnitellut pitävänsä alkajaisiksi viisaan ja ystävällisen puheen, mutta hän ei muista puheestaan sanaakaan, joten tyytyy kehottamaan oppilaita ottamaan esiin Raamattunsa ja ryhtymään lukemaan jakeitaan. Sen jälkeen päivä kuluu lähes omalla painollaan. Anna hoitaa tehtävänsä ja oppilaat omansa. Kaksi kertaa Anna joutuu muistuttamaan käytöstavoista: Morley Andrews joutuu seisomaan tunnin ajan opettajanpöydän edessä juoksetuttuaan heinäsiirkkoja lattialla ja Anthony Pye joutuu Annan ystävälliseen puhutteluun kaadettuaan kivitaulun pesuun tarkoitettua vettä Aurelia Clayn päälle. Päivän päätteeksi erään oppilaan äiti tulee moittimaan Annaa siitä, että tämä on käyttänyt hänen pojastaan väärää etunimeä ja lisäksi lausunut pojan sukunimen väärin.²⁵⁶

Ensimmäisen opetuspäivänsä jälkeen Annaa epäilyttää, pitääkö hän opettamisesta ollenkaan. Hän pohtii, millaista on tehdä esimerkiksi 40 vuotta sellaista

²⁵⁴ AY, 32.

²⁵⁵ AOA, 41–48, 110–123, 124–130.

²⁵⁶ AOA, 41–42, 45–48.

työtä, josta ei pidä. Annaa kuitenkin lohduttaa, kun hän saa huomata, että oppilaat pitävät hänestä. Lisäksi oppilaiden vanhemmat luottavat häneen huolimatta siitä, että he arvostelevat opettajaa, joka lukee satuja lapsille. Ei kulu kauankaan, ja Anna huomaa alkujärkytyksen haihduttua myös itse nauttivansa sittenkin opettamisesta. Hän on harmissaan vain Anthony Pyen kielteisestä suhtautumisesta häneen.²⁵⁷ Oppilaiden arvostuksen ja kiintymyksen herättäminen on Annalle tärkeä asia.

Anna kirjoittaa koulukokemuksistaan ystävälleen Priscillalle, joka toimii Annan tavoin opettajana. Ilmeisesti lasten yksityisyyden suojaamista ei pidetä kovin tärkeänä, sillä Anna paitsi kirjoittaa oppilaista käyttäen heistä heidän oikeita nimiään myös kopioi kirjeeseen oppilaiden kirjeitä, joita he ovat kirjoittaneet Annalle koulutehtävänä. Anna mainitsee Priscillalle, että hän pitää suurimpana haasteenaan opettajana saada oppilaat kertomaan todellisista ajatuksistaan. Vaikuttaa siltä, että Anna yrittää rakentaa luottamusta opettajan ja oppilaiden välille. Jostain syystä hän kuitenkin rikkoo tätä luottamusta erikoisella tavalla kertomalla humoristiseen sävyyn Priscillalle, mitä kaikkea oppilaat ovat sanoneet. Hän kertoo esimerkiksi kysyneensä oppilailta, millaisia toiveita näillä on, ja kuullessaan oppilaiden toivovan lupaa käyttää sunnuntaipukua joka päivä, hyväksi tulemista ilman vaivannäköä, leskeksi tulemista tai kuherruskuukautta, jota toivonut lapsi on luullut sen tarkoittavan polkupyörää.²⁵⁸

Annalla on oppilaiden joukossa erityinen suosikki, Paul Irving. Paul on kymmenvuotias, mutta hän näyttää ikäisekseen pienikokoisena enemmänkin kahdeksanvuotiaalta. Anna tietää heti ensimmäistä kertaa Paulin nähdessään katsovansa älykästä lasta, jonka kanssa hän tulee varmasti toimeen. Paul asuu isoäitinsä ja tämän kotiapulaisen kanssa, sillä hänen äitinsä on kuollut ja hänen isänsä asuu kaukana. Hänellä on hyvä mielikuvitus, minkä takia isoäiti ei aina ymmärrä häntä. Anna sen sijaan ymmärtää, minkä Paul havaitsee nopeasti. Paul kertoo Annalle luontoihmisiksi kutsumistaan mielikuvitusystävistä ja muista kuvittelemistaan asioista. Sen sijaan että Anna tuomitsisi hänet muiden tavoin vähä-älyiseksi, Anna kertoo Paulille, että tämän ajatukset ovat kauniita. Hän kannustaa Paulia kirjoittamaan ajatuksiaan paperille myöhemmin elämän aikana. Anna tunnustaa ystävilleen, että Paul on hänen suosikkioppilaansa, vaikka hän on oppinut jatko-

²⁵⁷ AOA, 46, 49, 67–68.

²⁵⁸ AOA, 110–112.

opistossa, että opettajalla ei saisi olla suosikkeja. Hän kuitenkin arvelee, että muille oppilaille ei ole siitä haittaa, että hän pitää Paulista erityisen paljon.²⁵⁹ Kertomus ei anna ymmärtää, että toisin olisikaan. Tarinassa ei kerrota, että Anna suosisi Paulia koulussa, vaan hänen kuvataan ilmaisevan kiintymystä Pauliin viettämällä vapaa-aikaansa tämän kanssa.

Paul on hyvin kiintynyt opettajaansa. Hän pohtii suhdettaan Annaan rehellisesti, tarkkanäköisin ajatuksin. Hän sanoo Annan olevan kolmanneksi tärkein ihminen hänen elämässään heti isän ja isoäidin jälkeen. Hän pohtii, että Anna olisi hänelle isoäitiä tärkeämpi, jos hänen velvollisuutensa ei olisi pitää isoäidistä enemmän kuin opettajasta. Toisen kerran Paul pohtii Annan asemaa elämässään ja ajatuksissaan puhuessaan sunnuntaista. Isoäidin mielestä sunnuntaisiin kuuluu ajatella vain uskonnollisia asioita, kun taas opettaja on sanonut, että oikeastaan jokainen todella kaunis ajatus on uskonnollinen, eikä Paul tiedä, kumpaa hänen kannattaa uskoa. Hänen mielestään Annan ajatus tuntuu oikealta ja ymmärrettävämmältä, mutta toisaalta isoäidillä on enemmän kokemusta kasvattamisesta kuin Annalla, minkä vuoksi Paul arvelee isoäidin olevan luotettavampi. Anna vakuuttaa, että totta kai Paulin kannattaa uskoa enemmän isoäitiä. Hän kuitenkin lisää uskovansa, että loppujen lopuksi he, isoäiti ja opettaja, tarkoittavat samaa, vaikka he ilmaisevat ajatuksensa eri tavoin.²⁶⁰

Annan periaatteet joutuvat koetukselle, kun hänellä on koulussa erityisen huono päivä. Hän on väsynyt, hänellä on ollut hammassärkyä, tuli ei pala kunnolla ja luokassa on savua. Ystävälliset kehotukset, myötätunto ja ilo ovat tiessään, kun hän komentaa oppilaat paikoilleen, moittii julmasti Barbara Shawta kömpelyydestä ja rankaisee myöhästynyttä StClair Donnelia laiskanläksyllä, vaikka pojalla on hyvä selitys myöhästymiselleen. Opetuksen tahti on kiivas, eivätkä hämentyneet oppilaat uskalla sanoa mitään. Anna erehtyy luulemaan erästä pientä pakettia oppilailta luvattomasti olevaksi makeispaketiksi, káskee heittämään sen vastusteluista huolimatta tuleen ja saa pian huomata paketin sisältäneen ilotulitteita. Vaikeudet eivät lopu luokassa sinne tänne räiskähteleviin ilotulitteisiin, vaan lopullinen hermostuminen tapahtuu, kun Anna löytää laatikostaan lounaan jälkeen

²⁵⁹ AOA, 44, 119–120, 165–166, 220.

²⁶⁰ AOA, 166, 325–326.

hiiren. Naurava Anthony Pye tunnustaa laittaneensa hiiren laatikkoon, minkä seurausena raivostunut Anna lyö häntä karttakepillä.²⁶¹

Anna on pahoillaan rankaistuaan Anthonya. Hän kokee epäonnistuneensa, kun hän ei ole pystynyt pysymään periaatteissaan ja pitämään lupaustaan olla lyömättä lasta. Hän saa kiitosta Marillalta, rouva Lyndeltä ja rouva Allanilta, jotka ajattelevat Anthonyn ansainneen rangaistuksen. Annan hämmästykseksi Anthonyssa tapahtuu muutos. Seuraavana päivänä Anna tapaa koulumatkalla Anthonyn, joka nostaa lakkia tervehtiessä ja pyytää saada kantaa Annan kirjoja. Anthony, joka ei ole kunnioittanut naispuolista opettajaa, alkaa arvostaa Annaa, joka osaa hänen mielestään lyödä kuin mies. Anna on kuitenkin edelleen pettynyt itseensä, kun hän puhuu asiasta myöhemmin rouva Allanin kanssa. Hän sanoo, että pahinta tilanteessa oli maltin menettäminen. Hän kertoo, että hän olisi tehnyt saman riippumatta siitä, kuinka epäoikeudenmukaista se olisi ollut. Hän ei ole enää yhtä pahoillaan lyönnistä, vaan eniten häntä harmittaa siihen ajanut hermostuminen ja itsehillinnän pettäminen.²⁶²

Kun kesäloma ensimmäisen kouluvuoden jälkeen alkaa, Anna tuntee ansainneensa loman. Häntä on kiitelty ja hänen halutaan jatkavan seuraavanakin vuonna. Anna harmittelee rouva Allanille, että hän ei ole onnistunut täyttämään ihanteitaan. Rouva Allan huomauttaa, että ihanteet eivät koskaan toteudu, mutta hänen mielestään niitä on silti aina oltava. Kun Anna sitten syksyllä palaa opettajanpöydän taakse, hänellä kerrotaan olevan enemmän kokemusta ja vähemmän periaatteita.²⁶³

3.2.3 Opettajan rooli vapaa-ajalla

Anna on ahkera ja aktiivinen myös vapaa-ajallaan. Sen lisäksi, että hän opettaa työkseen koulussa, kasvattaa kaksosia kotona ja auttaa kotitöissä, hänellä on aikaa harrastaa yhdistystoimintaa ystäviensä kanssa. Annan ja Gilbertin aloitteesta Avonlean nuoret perustavat uudistusseuran, jonka tavoitteena on toteuttaa kylällä pieniä viihtyvyyttä ja maiseman kauneutta edistäviä uudistuksia. Gilbert toimii seuran puheenjohtajana ja Anna sihteerinä. Uudistusseura herättää hilpeyttä ja vastustusta kyläläisissä. Rouva Lynden mukaan seuran toiminnasta aiheutuu pelkkää harmia. Hän ajattelee asiaa kyläläisten kannalta, jotka eivät halua kenenkään

²⁶¹ AOA, 124–130.

²⁶² AOA, 130–133, 172.

²⁶³ AOA, 164, 171, 239.

puuttuvan asioihinsa. Anna huomauttaa, että seuran tavoite on uudistaa ihmisten sijaan paikkoja. Herra Harrison on puolestaan Annan lähipiirissä ainoa, joka ilmaisee kannattavansa seuraa, mutta hänen kannatuksensa ei ilahduta Annaa. Herra Harrison arvostelee kylää, jota puolestaan kotipaikkaansa kiintynyt Anna huomaa puolustavansa kylässä vasta hetken aikaa asuneen herra Harrisonin edessä.²⁶⁴

Ensimmäinen uudistusseuran konkreettinen tavoite on maalauttaa Avonlean seuraintalo. Seuran jäsenet kiertävät keräämässä kyläläisiltä avustusta työhön. Herra Harrison ei suostu osallistumaan keräykseen, mikä osoittaa, että hänen kannatuksensa perustuu todella lähinnä kylän arvostelemiseen. Talo maalautetaan, mutta värin valinnassa tapahtuu erehdys, jonka seurauksena lopputulos on räikeän sininen. Uudistajat luulevat menettäneensä viimeisen mahdollisuutensa osoittaa arvonsa kyläläisille, mutta tapahtuukin päin vastoin. Erehdyksen myötä kyläläiset alkavat tuntea myötätuntoa uudistusseuraa kohtaan ja hyväksyä sen muutosehdotuksia, kuten esimerkiksi puiden istuttamisia ja aitojen korjauksia. Samalla nuoret saavat seurasta syyn tavata säännöllisesti toisiaan ja opetella hauskanpidon lomassa tarkan muodollisia kokouskäytäntöjä.²⁶⁵

Anna käyttää vapaa-aikaansa myös opiskeluun. Ilmeisesti Gilbert opiskelee hänen kanssaan tai ainakin joitakin asioita samassa tahdissa, sillä ennen kesäloman alkua ensimmäisen kouluvuoden lopussa puhutaan Vergiliuksen viimeisten rivien kääntämisestä siten, että Annan aikomus koskisi myös Gilbertiä. Sen sijaan kirjoittamiselle ei jää koulutyötä paljon aikaa tai voimia, mikä harmittaa hieman Annaa.²⁶⁶ Annan pyrkimys opiskella osoittaa, että hän ei hylkää täysin ajatusta korkeakouluopinnoista, vaikka hän ei tiedäkään, mahdollistuvatko opinnot. Toisaalta on myös mahdollista, että hän ajattelee itsenäisen opiskelun joka tapauksessa kannattavan, kun siihen on edes jonkinlainen mahdollisuus.

Anna tarkkailee kasvatettaviensa ominaisuuksien lisäksi omaa käyttäytymistään. Tämä käy ilmi pienistä kommentteista Annan puheenvuorojen välillä. Anna luettelee Marillalle, mitä kaikkia kotitöitä hän aikoo seuraavana päivänä tehdä, ja luettelointinsa keskellä hän pohtii, että hän ei voi torua oppilaitaan velvollisuuksien välttelemisestä ja tuonnemmas siirtämisestä, jos hän huomaa itse syyllistyvänsä

²⁶⁴ AOA, 12–13, 31, 53–55.

²⁶⁵ AOA, 13–14, 55, 64–65, 91–95, 155–156.

²⁶⁶ AOA, 1, 66, 172, 304.

samaan.²⁶⁷ Neuvoessaan oppilaitaan Anna kääntää katseen samalla itseensä. Itsetutkiskelun seurauksena hän ei näytä madaltavan vaatimustasoaan oppilaitaan kohtaan, vaan nostavan sitä omalla kohdallaan yrittäen elää omien opetustensa mukaisesti ja arvoisesti.

Annan vapaa-ajasta kerrotaan myös hieman erikoinen tarina. Anna, jonka syntymäpäivä on maaliskuussa, haluaa viettää sitä ystäviensä kanssa myöhemmin keväällä, miltei kesällä. Hän kutsuu Dianan, Janen ja Priscillan kanssaan metsäretkelle. Retken tarkoitus on elää hetki hyvässä, mielikuvituksenomaisessa maailmassa, jossa huolia tai ikäviä ajatuksia ei ole. Retken alussa Anna huomaa Janen kasvoilla itselleen tutun ilmeen, jonka perusteella hän arvaa Janen ajattelevan jotakin kouluun liittyvää ikävyyttä ja kehottaa tätä ajattelemaan jotakin muuta. Lisäksi hän ehdottaa, että ystävykset voisivat sanoa ääneen kaikki ajatuksensa sitä mukaa kuin ne ilmestyvät ja pitää huolta siitä, että ajatukset olisivat niin kauniita ja puhtaita, että ne todella voi sanoa ääneen. Näin sanoessaan hän ei kiellä pelkäänsä ikäviä sanoja, vaan myös kaikki ikävät, ilkeät ja sopimattomat ajatukset. Anna vaikuttaa olevan monin tavoin ystäviensä ja maallisten asioiden yläpuolella. Kun ystävät juovat hänen tuomaansa limonadia mukeista, hän juo puron vettä kaarnanpalasesta. Jane kysyy, mitä muut toivoisivat, jos yksi tai useampi toive toteutuisi. Jane itse toivoisi olevansa rikas, kaunis ja älykäs, Diana olevansa pitkä ja hoikka ja Priscilla olevansa kuuluisa.²⁶⁸ Annan mainitaan ajattelevan punaista tukkaansa, mutta ääneen hän sanoo: "Minä toivoisin, että olisi aina kevät – jokaisen sydämessä ja meidän kaikkien elämässä",²⁶⁹ mikä saa joko muiden toiveet vaikuttamaan turhamaisilta ja yksinkertaisilta tai Annan toiveen kaunopuheiselta ja tekopyhältä.

Anna tutustuu syrjäisessä talossa yksin asuvaan Lavendel-neitiin ja rupeaa vierailemaan säännöllisesti tämän luona. Vaikka Lavendelilla on ikää lähes 30 vuotta enemmän kuin Annalla, heidän välilleen kehittyy ystävyys. Erään vierailun aikana Anna ja Lavendel valmistavat keittiössä suuren määrän erilaisia mahdollisimman hyvänmakuisia ja epäterveellisiä herkkuja, minkä mainitaan olevan sopimatonta sekä 45-vuotiaalle naiselle että toisaalta arvokkaalle opettajalle.²⁷⁰ Annalle opettajuus on paljon enemmän kuin työ. Se on rooli, asema ja tapa elää. Se

²⁶⁷ AOA, 226.

²⁶⁸ AOA, 134–146.

²⁶⁹ AY, 100.

²⁷⁰ AOA, 249, 264–265, 327.

määrittää hänen paikkaansa yhteisössä ja ohjaa hänen toimintaansa vapaa-ajalla. Anna ei kuitenkaan kadota täysin itseään opettajuuden taakse. Hän säilyttää jotakin itsessään olevasta työstä ja kaivaa sen esiin tarvittaessa, milloin hulluttelemalla Lavendel-neidin kanssa, milloin juhlimalla syntymäpäiviään oikean ajan­kohdan sijaan omasta mielestään hauskimpana ajankohtana.

3.2.4 Anna arvioi mennyttä ja tulevaa

Toisen kouluvuoden loppupuolella Annalle tarjoutuu tilaisuus tehdä uusia suunnitelmia syksyn varalle. Rouva Lynden aviomies kuolee, eikä rouva Lynde pysty huolehtimaan yksin suuresta talostaan. Jotta pitkäaikainen naapuri ei joutuisi muuttamaan pois kylästä, Marilla pyytää rouva Lynden luokseen Vihervaaraan asumaan. Näin Marilla saa seuraa ja apua kaksosten kasvatukseen, eikä hän tarvitse enää samalla tavalla Annaa kuin ennen. Hän kehottaa Annaa jatkamaan vapaasti opintoaaveidensa täyttämistä. Anna ei ole voinut kuvitellakaan lähtevänsä jatkamaan opintojaan, sillä hän on kokenut velvollisuudekseen auttaa Marillaa kaksosten kanssa, missä olisi työtä vielä vuosiksi. Kun Marilla saa vakuutettua Annan siitä, että tätä ei tarvita enää kotona, hämmentynyt ja onnellinen Anna pitää lähtöä mahdollisena.²⁷¹

Marilla keskustelee rouva Lynden kanssa tulevasta ja kaksosista, ja rouva Lynde ilmoittaa, että hän ei aio korvata Annaa vastailemalla Davyn kysymyksiin.²⁷² Marilla toistaa edellisessä kirjassa rouva Spencerin suulla lausutun ajatuksen:

Kun poika tekee kysymyksiä, joihin en osaa vastata, sanon hänelle vain, että lapsia kelpaa katsella, mutta ei kuunnella. Niin minut kasvatettiin, enkä tiedä, oliko se kasvatustapa sen huonompi kuin nämä uudenaikaiset menetelmäkään.²⁷³

Marillan kommentin jälkeen rouva Lynde antaa kuitenkin tunnustusta Annankin kasvatustavoille. Hänen mukaansa niillä on ollut hyvä vaikutus Davyyn.

Uusi alku muualla tarkoittaa samalla jäähyväisiä opettajantyölle, koululle ja oppilaille. Annan oppilaat, jotka ovat erittäin kiintyneitä opettajaansa, reagoivat voimakkaasti uutiseen:

Oppilaat joutuivat kauhun valtaan kuin tulossa olisi ollut tuhoisa onnettomuus. Annetta Bell sai hysteerisen kohtauksen. Anthony Pye pieksi kaksi pahaa aavistamatonta poikaa pahanpäiväisesti vain tunteitaan purkaakseen. Barbara Shaw itki koko yön.

²⁷¹ AOA, 304–307.

²⁷² AOA, 309.

²⁷³ AY, 220.

Paul Irving julisti isoäidilleen, ettei tämän tarvinnut uskoa, että hän söisi puuroa aina-
kaan viikkoon...²⁷⁴

Seuraava Avonlean koulun opettaja on Jane Andrews. Koulun loputtua Annan oppilaiden vanhemmat keskustelevat muutoksesta. He ovat vakuuttuneita Janen mahdollisuuksista hoitaa työ erinomaisesti. He uskovat, että Jane ei ehkä samalla tavalla lue satuja lapsille, ulkoile näiden kanssa tai tee muita heidän mahdollisesti turhanpäiväisiksi katsomiaan asioita, joita Annalla on ollut tapana tehdä lasten kanssa.²⁷⁵ Jane edustaa heille tuttua, turvallista ja kunnollista roolimallia, jolta heidän lapsensa eivät keksi, omaksu tai opi ainakaan minkäänlaisia turhia ja erikoisia tapoja tai ajatuksia.

Kahden vuoden aikana Anna on pohtinut elämänsä tavoitteita. Kun Gilbert kertoo hänelle aikovansa lääkäriksi ja pitävänsä sairauksien hoitoa ja parantamista kunnioitettavana päämääränä, menossa on Annan ensimmäinen vuosi opettajana. Silloin Anna on huomannut, että vaikka tiedon jakaminen on tärkeää, hän pitää vielä tärkeämpänä kaikkea maailmassa olevaa kauneutta, jota hän haluaisi tuoda ympärillä olevien ihmisten elämään lisää. Hän kertoo haluavansa välittää ihmisille esimerkiksi onnellisia ajatuksia tai pieniä iloja. Rakastunut Gilbert sanoo, että Anna toteuttaa tavoitettaan jatkuvasti olemalla vain olemassa.²⁷⁶ Epperlyn mukaan Montgomery vahvisti kohtauksessa perinteisiä sukupuolirooleja. Gilbertin maskuliininen haave liittyi työhön, toimeentuloon ja kunniaan, kun taas Annan haave oli vaatimaton ja harmiton. Annan oli madaltanut tavoitteitaan ja kohdistanut päämääränsä kunnian sijaan naiselliseen hyvän tekemiseen.²⁷⁷ Syitä muutokseen voi hakea myös tarinan sisältä, mutta erilaisten selitysten ei tarvitse kumota toisiaan. Ehkä lasten opettaminen on antanut Annalle uuden päämäärän. Tiedon jakaminen ei välttämättä tunnu yhtä merkitykselliseltä kuin onnellisen ilmeen näkeminen oppilaan kasvoilla. Toisaalta ajatteluun saattaa vaikuttaa esimerkiksi tarve hahmottaa omaa elämäntehtävää ja asemaa tilanteessa, jossa tulevaisuuden opintomahdollisuuksista ei ole varmuutta, vaan edessä saattaa olla vuosikymmeniä kyläkoulun opettajana. Jonkin muun arvon nostaminen tiedon yläpuolelle voi auttaa Annaa suhtautumaan paremmin arkeensa ja tulevaisuuteensa, mikäli hän

²⁷⁴ AY, 220.

²⁷⁵ AOA, 336–337.

²⁷⁶ AOA, 69–70.

²⁷⁷ Epperly 2014, 43–44.

joutuu alistumaan jonkun toisen kodista huolehtivan naisen ja kyläkoulun opettajan rooleihin lopullisesti.

Oppilaiden lähdettyä koulusta viimeisenä päivänä kesälomalle Anna miettii kahta vuottaan opettajana. Tällä kertaa ajatukset eivät liiku oman toiminnan arvioinnissa, kuten ensimmäisen kouluvuoden päätteeksi. Silloin Anna koki onnistuneensa monessa ja saaneensa kiitosta, mutta tunsu itsensä epäonnistuneeksi toteutumattomien ihanteiden ja periaatteiden vuoksi. Tällä kertaa Anna ajattelee saaneensa paljon ja oppineensa oppilailtaan monia asioita, kuten parempaa itsehillintää, maltillisuutta ja kykyä ymmärtää oppilaitaan.²⁷⁸

Myöhemmin Anna miettii tulevia korkeakouluvuosiaan. Hän asettaa itselleen tavoitteen, joka ei koske suoranaisesti tiedon tai kauneuden päämäärää, mutta joka voi sisältää toisaalta molemmat. Hänen tavoitteensa ei ole myöskään voittaa palkintoja ja ansaita kunniaa, minkä hän kertoo herra Harrisonille:

– Yritän ehkä yhtä tai paria, sanoi Anna. – Mutta en välitä sellaisesta enää niin paljon kuin kaksi vuotta sitten. Menen korkeakouluun etsimään ennen kaikkea tietoa, miten minun olisi parhaalla tavalla elettävä elämäni, jotta saisin siitä mahdollisimman paljon hyvää. Tahdon oppia ymmärtämään ja auttamaan muita ihmisiä ja itseäni.²⁷⁹

Näyttää siltä, että annan tavoitteet, arvot ja kunnianhimo ovat kokeneet muutoksen. Muutokseen ovat selvästi vaikuttaneet nimenomaan Vihervaarassa vietetyt kaksi edellistä vuotta, opettajana toimiminen ja väliaikainen etäisyys opintoihin. Anna on kypsymässä henkisesti kohti aikuisuutta. Realismi on asettanut tulevaisuudelle rajoja, joiden sisällä kunnianhimon terävin kärki on hioutunut. Sen sijaan naiivi usko hyvän mahdollisuuksiin on tallella, eikä usko ihanteisiin ole kadonnut. Tiedon, kunnian ja niiden avaamien uusien mahdollisuuksien sijaan Anna päättää lähteä etsimään taitoa elää sitä elämää, jollaiseksi hänen oma elämänsä muodostuu. Hän on oppinut, että oman tahdon ja omien kykyjen lisäksi ympärillä olevat ihmiset ja tapahtumat vaikuttavat siihen, millainen suunta kussakin tilanteessa kannattaa valita.

3.2.5 Sanottavaa kasvattajasta ja koulusta

Anna suhtautuu opettajuuteensa ennen opetustyön alkua vakavasti. Hän kuvittelee ja toivoo voivansa tehdä vaikutuksen oppilaisiinsa. Hän pitää lasten koulunkäyntiä tärkeänä ja opettajan onnistumista koulunkäynnin mielekkyyden kannalta merkittävänä. Hän tiedostaa hyvin sen, että jokaisen pitkälle opinnoissaan edenneen ih-

²⁷⁸ AOA, 164, 171–172, 338–339.

²⁷⁹ AY, 255.

misen on täytynyt samalla tavalla aloittaa alkeista. Lisäksi opinnoissa eteneminen edellyttää hänen mielestään innostusta. Annan ihanteet liittyvätkin läheisesti innostuksen herättämiseen alkeiden opettamisen yhteydessä. Hän pitää itseään erittäin tärkeänä henkilönä tulevien oppilaidensa elämässä.

Ihanteet luovat paineita, ja Anna on epävarma onnistumisestaan. Suurin syy epävarmuuteen on tarve saavuttaa ihanteet. Anna tunnistaa oman opetusideologiansa erityislaatuisuuden, mikä ilmenee hänen ilmoittaessaan herra Harrisonille ainakin kokeilevansa omaa tapaansa. Hän ei saa tukea ajatuksilleen edes ystävil-tään, jotka ovat opiskelleet yhdessä hänen kanssaan. Ystävät eivät ole valmiita luopumaan fyysisestä rankaisemisesta, vaan pitävät sitä käyttökelpoisena keinona. Annan tapa kyseenalaistaa vanhoja tottumuksia saa Annan uskomaan toisenlaisiin kasvatuskeinoihin. Hän haluaa lisäksi seurata ihailemansa neiti Stacyn menetelmiä. Annan uskon periaatteisiin on huomannut myös tutkija Epperly. Hänen mukaansa Anna ystävämme oli tarina siitä, miten Anna kokeilee käytännössä teorioitaan elämästä ja ihmisistä.²⁸⁰

Anthony Pyen lyöminen karttakepillä on Annan suurin mainittu epäonnistuminen. Annan hämmästykseksi ei-toivotulla teolla on kuitenkin toivotut vaikutukset: Anthonyn käytös paranee ja hän alkaa pitää Annasta. Montgomery tuskin halusi osoittaa kohtauksella, että Gilbertin mielipide fyysisestä kurituksesta viimeisenä rankaisukeinona oli kaikkein järkevin. Ajattelen kohtauksen merkityksen liittyvän ennemmin inhimillisyyden, erehtymisen ja ihanteiden saavuttamattomuuden korostamiseen, mitä Annan tarinassa kuljetetaan teemana alusta asti. Anna osoittaa epäonnistuessaan, että hänkin on vain kyläyhteisönsä kasvattama nainen, johon ajan asenteet ja tavat vaikuttavat. Hänellä on edistyksellisiä ihanteita, mutta hän joutuu tunnustamaan heikkoutensa ja ymmärtämään, että asioita voi katsoa monelta kannalta. Anthony Pyen reaktio kertoo siitä, miten lasten käyttäytyminen voi joskus olla epäloogista aikuisen näkökulmasta.

Vaikka Anna lyö Anthony Pyeta karttakepillä, hän ei muuta mielipidettään lyömisestä. Anna on pahoillaan ja pettynyt itseensä. Kaikkein pahimpana asiana hän pitää kyvyttömyyttään hallita tunteitaan ja oman kiukkunsa purkamista Anthonyn rankaisemiseen. Kyseessä ei ole pelko kyläyhteisön tuomiosta, sillä yhteisö hyväksyy Annan teon, vaan Anna on itse itselleen suurin tuomari.

²⁸⁰ Epperly 2014, 39.

Anna reflektoi runsaasti omaa toimintaansa opettajana. Suurimmat mainitut itsetutkiskelun hetket sijoittuvat kouluvuosien alkuihin ja loppuihin, mutta pohdinnasta annetaan vihjeitä muinakin aikoina. Annan kirjeessä Priscillalle mainitaan, että Annan mielestä vaikeinta on saada oppilaat kertomaan rehellisesti omista ajatuksistaan. Siitä voi päätellä, että Annan tavoite on lähestyä oppilaitaan, rakentaa luottamusta ja ymmärtää, eikä hän pidä tavoitetta helppona. Kirje antaa kuitenkin ymmärtää, että Anna on tehnyt asioita tavoitteensa eteen. Hän on esimerkiksi järjestänyt aikaa keskusteluille, joissa hän voi kohdata oppilaitaan ajattelevina yksilöinä. Samassa kirjeessä Anna myöntää Priscillalle, että Paul Irving on hänen suosikkioppilaansa. Anna ei tyydy ainoastaan toteamaan asiaa, vaan hän miettii jatko-opistossa oppimaansa ajatusta siitä, että opettajalla ei saisi olla suosikkeja. Hän kertoo Priscillalle käytännön työssä omaksumansa mielipiteen, että Paulista välittäminen ei tuota haittaa muille oppilaille. Tapaus osoittaa, että Anna on arvioinut sekä toimintaansa että oppimaansa. Muita oman toiminnan jatkuvan arvioinnin vihjeitä ovat Janen ilmeen tunnistaminen metsäretkellä opettajuuteen liittyväksi ilmeeksi, mikä kertoo Annan kyvystä tunnistaa opettajan ajatteluprosesseja, sekä Annan maininta Paulille siitä, että opettaja ja isoäiti saattavat puhua eri tavalla, mutta tarkoittavat luultavasti pohjimmiltaan samaa.

Anna tekee vapaa-ajalla sekä opettajalle sopivia että opettajan roolista etäännyttäviä asioita. Yhdistystoiminta on aktiivisen ja aatteellisen nuoren toimintaa, joka tuottaa hyötyä ja joka näyttää vähintään ulkoapäin katsottuna sivistyneeltä ja järkevältä. Uudistusseuralla on tavoitteita, jotka ansaitsevat yleisen hyväksynnän, kunhan nuoret ovat avanneet niitä riittävästi muille kyläläisille ja saaneet aikaan jotakin konkreettista. Ei ole yllättävää, että kyläkoulun opettaja, joka haaveilee opintojen jatkamisesta, on keskeisessä roolissa uudistusseuran perustajana. Vapaa-ajalla tapahtuva itsenäinen opiskelu puolestaan auttaa Annaa pitämään yllä opintoaaveita. Opetustyö rajoittaa kuitenkin realistisella tavalla Annan mahdollisuuksia käyttää aikaansa ja energiaansa opintoihin. Muita rajoittavia tekijöitä ovat kaksosten kasvatus ja lukuisat kotityöt, joihin Annan on käytettävä aikaansa.

Vaikka Anna aikuistuu ja hänellä on kasvava määrä velvollisuuksia, tarinassa toistetaan ajatusta, että hän vastustaa valmiin käyttäytymismallin omaksumista. Lavendel-neidin koti on Annalle pakopaikka, jossa Anna saa olla rauhassa nuori ja erilainen. Hän jakaa Lavendel-neidin kanssa kyvyn käyttää mielikuvitusta ja

iloita luonnon kauneudesta. Anna riisuu Lavendel-neidin luona yltään opettajan roolin, hassuttelee, herkuttelee ja rentoutuu. Toinen pakopaikka arjesta on metsä, jossa Anna retkeilee ystäviensä kanssa kuvitteellisen syntymäpäivänsä kunniaksi. Romanttinen kohtaaminen sisältää luontokuvauksia ja vaatimuksen kauniista ajatuksista. Metsäretki vahvistaa kuvaa siitä, että kauneudentaju on säilynyt osana Annan olemusta. Hänen ihanteensa liittyvät vahvasti kauneuteen, joka on yhteydessä hyvyteen ja rakkauteen. Kun tytöt puhuvat toiveistaan, Anna ajattelee ensin haluavansa olla kaunis, mutta hän päätyy mainitsemaan muille toivovansa kevättä kaikkien sydämiin ja mieliin. Tekopyhä toive nostaa Annan ystäviensä yläpuolelle ja liittää retken osaksi Annan päänsisäistä ihannemaailmaa.

Epperly piti metsäretkeä erityisen ristiriitaisena kohtauksena Annan tarinassa. Anna on edellisessä kirjassa tullut siihen tulokseen, että kaikkia ajatuksia ei kannata sanoa ääneen, mutta nyt hän kehottaa ystäviään ajattelemaan kauniisti ja sanomaan kaiken ääneen. Toisaalta hän pitää omia ajatuksiaan muiden ajatuksia kauniimpina. Retki saattoi olla kohtaaminen, jossa Montgomery antoi Annan palata lapsuuteensa, olla oma itsensä ja esittää vapaasti ääneen ajatuksiaan, joita hän on tottunut kätkemään ajatuksiinsa. Anna ei kuitenkaan ole itse uskollinen vaatimukselleen. Tyttöjen puhuessa toiveista Anna ajattelee ulkonäköään, mutta hän ei sano ääneen ensimmäisenä mieleensä tullutta ajatusta. Sensuurin läpi pääsee ajatus ikuisesta henkisestä keväästä, jollaista muut eivät ole ymmärtäneet toivoa, koska he ovat noudattaneet Annan toivetta ja ilmaisseet vilpittömät ajatuksensa sellaisinaan.²⁸¹

Vuodet opettajana muuttavat Annan tavoitteita. Ensimmäisen kunnian tavoittelemisen ja tiedon hankkiminen muuttuvat pyrkimykseksi välittää kauniita ajatuksia. Muutokseen vaikuttavat varmasti Annan epävarmuus omasta tulevaisuudesta ja käytännön kokemus koulussa, mutta muutos kertoo ainakin siitä, että Anna pohtii tavoitteitaan, päämääriään ja arvojaan. Ensimmäisen kouluvuoden jälkeen Anna suuntaa katseen itseensä ja omaan toimintaansa. Hän kokee selviytyneensä vuodesta ja tiedostaa, että hänestä pidetään. Samalla hän tuntee riittämättömyyttä omien ihanteidensa edessä. Tavoitteet eivät ole täyttyneet, mikä on johtanut hänen omasta kyvyttömyydestään ja epäonnistumisestaan. Seuraavan kouluvuoden jälkeen Annan ajatukset ovat hyvin erilaiset. Hän ei mieltä enää, mitä hän on antanut,

²⁸¹ Epperly 2014, 49–51.

vaan enemmänkin, mitä hän on saanut. Hän on ehkä onnistunut opettamaan jotta-kin oppilaille, mutta ennen kaikkea nämä ovat opettaneet valtavasti asioita hänelle. On ymmärrettävää, että ajatukset ovat erilaiset kuin silloin, kun työtä on ollut vielä jäljellä ja itsekritiikistä on voinut olla hyötyä jatkon kannalta. Tietäessään lähtevänsä korkeakouluun Annan ei tarvitse kehittää ensisijaisesti opettajuuttaan, vaan hänen on suunnattava mielenkiintonsa oppimiseen. Toisaalta opetustyö on opettanut Annalle armollisuutta itseään kohtaan, eikä hänen enää tarvitse kokea huonommuuden ja riittämättömyyden tunteita samalla tavalla kuin ennen.

Samoin Annan ajatukset korkeakoulusta ovat kehittyneet kahden vuoden aikana. Opetustyö ja kaksosten kasvattaminen on opettanut Annaa eroon kotikasvatuksen ja kouluopetuksen ihanteita koskevasta mustavalkoisesta ajattelusta. Hän on oppinut samaa asioiden moniulotteisuutta ja erilaisten näkökulmien hallintaa, mitä hän on omaa elämäänsä elämällä opettanut ympärillään olleille ihmisille, jotka ovat kasvattaneet häntä. Siksi hänen korkeakouluopintojensa päämääräksi on tullut halu oppia elää elämää ja auttaa itseä ja muita.

Montgomeryn kokemus opettajana toimimisesta näkyi hänen kirjoitustyössään. Hän ei olisi voinut kirjoittaa niin laajasti Annan kasvatusta koskevista ajatuksista, opettajuuden haasteista ja ihanteiden ja käytännön kohtaamisesta, jos hänellä ei olisi ollut tavalla tai toisella tietoa siitä, millaiselta koulumaailma näytti opettajan näkökulmasta. Annan hahmo oli kirjallista ja yhteiskunnallista aikaansa edellä osoittaessaan kyläkoulun opettajan kykyä ja halua reflektoida omaa työtään, kehittyä työssä ja tavoitella omaa kasvattamisen tapaansa, jossa lapsi kohdetaan ajattelevana yksilönä ja lasta pyritään ohjaamaan mieluummin kiintymyksen kuin kurin avulla.

4. Loppupäätelmät

Montgomeryn lapsuudessa ja nuoruudessa 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa englanninkielisen kirjallisuuden ihanne oli kiltti, hyväkäyttöksinen ja vaatimaton tyttöhahmo. Tyttöhahmon haasteet olivat henkisiä ja hengellisiä, eikä muita haasteita korostettu. Tyttö ei ollut aktiivinen tai joutunut seikkailuihin, vaan pysytteli huomaamattomana. Päämäärä oli kasvaa kristityksi vaimoksi ja äidiksi, joka huolehti kodista, aviomiehestä ja lapsista ja eli elämäänsä muita ihmisiä varten. Montgomery kirjoitti kahteen ensimmäiseen Anna-kirjaan ainakin kaksi tällaista kiltin tytön hahmoa, Dianan ja Doran. Diana ja Dora käyttäytyvät moitteettomasti, ovat käytännöllisiä, eivät kuluta aikaansa mielikuvitusmaailmoissa eivätkä osoita ympärillä olevia ihmisiä nolostuttavaa älykkyyttä. Lisäksi Montgomery loi moraalinvartijaksi Rachel Lynden, joka tarkkailee kyläläisiä ja toimii esimerkkinä ehtivästä emännästä, joka huolehtii omista asioistaan ja jolla on aikaa auttaa muita. Rachel Lynde on aktiivinen ja jättää aviomiehensä varjoonsa tarinassa, mutta hän toimii omalla reviirillään ja pyrkii muutoksen sijaan pitämään kylän asiat ennallaan ja järjestyksessä.

Diana ja Dora ovat malleja siitä, millaiseksi Marilla yrittää kasvattaa Annaa. Marillan pyrkimykset hillitä Annan puheliaisuutta, opettaa Annalle huolellisuutta kotitöiden tekemisessä ja auttaa Annaa omaksumaan yhteisön sovinnaisuussääntöjä ja presbyteeristä uskontoa ohjaavat Annaa kohti kiltin tytön ja naisihanteen mallia. Kunnioitus uskontoa ja sen sääntöjä kohtaan näkyy kyläläisten ja pyhäkouluopettaja neiti Rogersonin haluttomuutena vastata uskontoa koskeviin kysymyksiin tai antautua uskoa koskeviin pohdintoihin. Pelkkä kysyminen nähdään mahdollisena merkinä kunnioituksen puutteesta, joten lapset kannattaa opettaa hyväksymään oppi kyselemättä.

Hyvyyttä pidettiin keskeisenä hyveenä, johon kasvatuksella tähdättiin. Montgomery nosti hyvyyden rinnalle kahdessa ensimmäisessä Anna-kirjassa kauuneuden ja älykkyuden. Anna asettaa nämä kolme ominaisuutta rinnakkain kysyessään Matthew'lta, minkä kolmesta hyveestä tämä valitsisi. Annan kysymys ja Matthew'n kyvyttömyys vastata kysymykseen luovat tilanteen, jossa Anna saa aikuiselta vahvistuksen hyveiden samanarvoisuudesta. Montgomery kuljetti kolmea alussa mainitsemaansa hyvettä mukana tarinan edetessä. Hän teki Annasta älykkään ja antoi Annan hyötyä siitä. Marilla hyväksyy Annan kouluttautumisen

ja mahdollistaa Annan etenemisen opettajaksi ja lopulta korkeakouluopintoihin, vaikka naisten kouluttautumiseen suhtaudutaan kriittisesti Avonlean kylässä ja suhtauduttiin Montgomeryn nuoruudessa. Kauneuden tavoittelua pidetään Avonleassa turhamaisuutena, eikä Montgomery antanut Annan onnistua esimerkiksi yrityksessään värjätä punainen tukka mustaksi. Kauneus näyttäytyy kuitenkin muullakin tavalla kuin paremman ulkonäön toivona. Annan kauneudentaju on kykyä nähdä ympärillä olevassa luonnossa, ihmisissä ja tapahtumissa kauneutta. Kauneudentajun säilyminen on oleellinen osa Annan henkistä ja hengellistä kypsymistä. Anna liittyy kauneuden hyvyyteen, uskontoon ja elämäntapaansa. Hän kuvaa hyvyyttä kevääksi sydämessä, yhdistää kauneuden uskontulkintaansa ja pitää yhtenä tavoitteistaan kauneuden välittämisen jokapäiväisessä elämässä.

Hyveiden lisäksi Montgomery haastoi Annan hahmon kautta perinteisiä käsityksiä naiseudesta, lastenkasvatuksesta ja uskonnosta. Annasta ei kehity ihanteiden kaltainen nainen, vaan hän säilyttää aktiivisuutensa, kriittisen arviointikykynsä, luovuutensa ja osan luonteensa kiivaudesta. Kun Annan puheliaisuus vähenee, Marilla alkaa kaivata Annan tarinoita, joita hän on moittinut. Hiljaisuuden ihanne sai kritiikkiä Marillan oivalluksen kautta. Annan kouluttautuminen, opintoaaveet ja itsereflektio opettajan työssä kyseenalaistivat naisen roolia kouluttautumattomana kasvattajana, jolle lasten kanssa toimiminen on luonnostaan helppoa. Anna on inhimillinen kasvattaja, joka tekee virheitä ja joutuu luopumaan joistakin periaatteistaan. Samaan aikaan hänen kasvatuskäsityksensä ovat uudenaikaisia. Hän pyrkii kohtaamaan lapset ajattelevina yksilöinä kotona ja koulussa, selittää asioita lapsentajuisesti, purkaa esikuvansa neiti Stacyn tavoin luokkahuonekeskeisyyttä järjestämällä opetusta myös ulkona ja kyseenalaistaa fyysisen kurittamisen rankaisukeinona. Montgomeryn omat koulukokemukset ja kokemukset opettajana toimimisesta näkyivät hänen tekstissään.

Montgomery käsitteli presbyteeristä uskontoa esimerkiksi Annan ja Davyn hahmojen kautta. Hän kirjoitti jäykän uskonnollisuuden ja kirkon arvovallan kritiikkiä Annan ja Davyn vuorosanoihin. Anna kyseenalaistaa rukouksen kaavamaisuutta, polvistumista ja valmiiden rukousten lukemista. Kun käytännöllisempi Davy kokeilee, tarvitaanko koko rukoilemista ollenkaan, rukous osoittautuu tärkeäksi ja varjelevaksi elementiksi, jota ilman voi joutua vaikeuksiin. Vaikka uskonnollisia tapoja kyseenalaistettiin, niitä ei hylätty kokonaan tarinassa. Montgomery

kritisoi myös pyhäkoulun opetusmetodeja. Anna ilahtuu, kun rouva Allan suosittelee oppilaitaan kysymään kysymyksiä. Davy ymmärtää asioita virheellisesti, kun hän ei saa kysyä kysymyksiä pyhäkoulussa. Muita kritiikin kohteita olivat sunnuntain kirkonmenojen kaavamaisuus ja uskonnollisuuden synkkyys. Kirkossa ei jaksakaan keskittyä, joten Anna katselee ikkunasta ulos ja Davy kiusaa edessään istuvaa tyttöä. Uskonnon iloisuuden sekä kauneuden ja uskonnon yhdistämisen omaksuminen rouva Allanilta oli Montgomeryn Annan kautta tapahtuva vastaus hänen omiin lapsuuden kokemuksiinsa, joissa uskonto yhdistyi rumuuteen ja ikävyyteen.

Anna-kirjojen kasvatuskohtaukset koostuvat kodin, kirkon ja koulun puitteissa tapahtuvasta kasvattamisesta. Kotona opitaan kristillisyyttä ja kodinhoidollisia velvollisuuksia. Annaa kasvatetaan kotitöistä selviytyväksi kristityksi, joka osaa käyttäytyä erilaisten tilanteiden vaatimalla tavalla. Marilla on kasvattajana ankara, tinkimätön ja taloudellinen. Annan kotikasvatuksen tavoitteet kasvattajana ovat samankaltaiset kuin Marillan. Hän opettaa Davylle ja Doralle kristillisyyttä ja hyviä tapoja, mutta hänen kanssaan kaksoset voivat keskustella vapaammin tunteistaan, peloistaan, toiveistaan ja uskonnollisista ajatuksistaan kuin Marillan kanssa. Sunnuntain kirkolliset velvollisuudet rytmittävät viikkoa ja motivoivat arjen uskontokasvatukseen. Pyhäkoulu on sosiaalinen tapahtuma, mutta sen uskontokasvatuksellinen hyöty riippuu paljon opettajan kyvystä huomioida lasten kehitystaso. Rouva Allan on tärkeässä roolissa Annan uskonnollisessa kehityksessä ja Anna Davyn uskonnollisessa kehityksessä. Rouva Allan vastaa Annan kysymyksiin pyhäkoulussa ja pappilassa, Anna avaa Davylle pyhäkoulun oppeja kotona. Koulu sosiaalistaa oppilaita ympäröivään yhteisöön ja opettaa akateemisten oppiaineiden alkeita. Koulupäivään kuuluu myös uskonnon tunnustuksellinen harjoittaminen. Annan kahdesta opettajasta jälkimmäinen tekee Annaan vaikutuksen, kannustaa Annaa yrittämään parhaansa opinnoissa ja saa Annan omaksumaan toimintamalleja omaan opetukseen. Anna osoittaa opettajana kykyä itsekritiikkiin ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Hän toistaa opetuksessaan oman opettajansa menetelmiä ja saa oppilaansa kiintymään itseensä.

Uskontokasvatus on keskeinen kasvatuksen osa kahdessa ensimmäisessä Anna-kirjassa. Kotona Anna opettelee iltarukousta, pyhäkoululäksyjä ja kristillisyyteen liittyviä hyveitä, kuten hyvyyttä, rehellisyyttä, nöyryyttä ja anteeksipyyttämistä. Samalla hän opettaa kasvattajilleen omaa, luonnon kauneuteen liittyvää

katsomustaan ja avointa, uskonnollisiin asioihin liittyvää keskustelukulttuuria. Pyhäkoulussa Anna oppii presbyterikirkon virallista uskontulkintaa, jota hänelle opetetaan enimmäkseen pyhäkoululehtien ja Raamatun jakeiden mekaanisella ulkoa opettamisella. Vihervaaran uskontokasvatus jatkuu Davyn ja Doran kohdalla. Anna opettaa kaksosille kristinopin lisäksi uskonnon harjoittamista. Hän huolehtii esimerkiksi, että Davy suorittaa iltarukouksensa. Uskontokasvatus oli tiiviisti yhteydessä kaikkeen kasvatukseen, sillä kasvatuksen päämääriin liittyi niin oleellisesti kristillisuus.

Montgomery rakensi tarinassaan omanlaistaan ihannetta. Hän teki Annasta ja Davysta pidettyjä hahmoja, vaikka he eivät vastanneet todellisen ajan ja tarinan sisäisen ajan ihanteita. Annaa pidetään erikoisena lapsena hänen omituisten puheidensa, mielikuvituksensa, kiivaan luonteensa ja erehdyksiensä takia. Aikuista Annaa moititaan satujen kertomisesta lapsille, lasten hemmottelemisesta ja korkealentoisista ajatuksista. Lisäksi hänen älykkyyteensä ja kouluttautuneisuutensa suhtaudutaan varauksella. Davyn käytöstä pidetään ilkeänä ja hänen tapojaan sivistymättöminä. Kaikesta huolimatta kertoja ja yhteisö ovat heidän puolellaan. Loppujen lopuksi heitä kunnioitetaan, arvostetaan ja rakastetaan. Anna ja Davy ovat itsenäisesti ajattelevia, epätäydellisiä hahmoja. Anna oppii ottamaan vastuuta, mutta hän ei luovu omista unelmistaan tai alistu yhteisön vaatimuksiin. Montgomery nosti tarinassaan ihanteiksi aiemmin mainittujen kauneuden ja älykkyyyden lisäksi hahmojensa aktiivisuuden, itsenäisen ajattelun, inhimillisyyden ja epätäydellisyyden.

Annan toimijuus kehittyi vuorovaikutuksessa Avonlean kulttuurin, Marillan ihanteiden, Avonlean presbyterikirkon, koulun ja samanikäisistä lapsista ja nuorista koostuvan yhteisön kanssa. Koska Marilla sallii Annan kouluttautumisen, Annalla on suurempi määrä erilaisia mahdollisuuksia tulevaisuutensa varalle kuin esimerkiksi Dianalla, jonka toimijuutta rajoittaa hänen vanhempiensa päätös olla kouluttamatta häntä. Annan tavoitteet muuttuvat naiselle yleisesti hyväksyttävään suuntaan, eikä hän enää tavoittele kunniaa ja menestystä päästessään lopulta valmistelemaan lähtöään korkeakouluun. Tavoitteiden muuttuminen vahvasti ajatusta siitä, että Anna ei ollut täysin kapinallinen. Montgomery haastoi käsityksiä naisudesta hienovaraisesti. Hän kirjoitti Annan kautta tarinaansa ajatuksen siitä, että oman mielenrauhan kannalta joskus kannattaa sopeutua ympäröivään tilanteeseen.

Anna sopeutuu sosiaalisen sukupuolensa määrittämään rooliinsa muokkaamalla tulevaisuudensuunnitelmiaan, mutta samalla hän aikoo kouluttautua riippumatta yleisestä mielipiteestä.

Annan tarina oli vuoropuhelua 1800- ja 1900-lukujen vaihteen englanninkielisen kirjallisuuden ihanteiden kanssa. Kirjallisuuden ihanneihmisyyden malli kirjoitettiin Marillan kasvatustavoitteisiin ja -päämääriin. Anna on koekappale, josta Marilla yrittää tehdä ihanteiden mukaista ihmistä. Lopputuloksena Anna sosiaalistuu yhteisöönsä, mutta hän tekee sen omalla tavallaan. Hän luo yhteisöön oman paikkansa ja vaikuttaa yhteisön jäseniin ajatuksillaan ja mielipiteillään. Hän opettaa Marillan muuttamaan käsityksiään ihanteiden yksinoikeudellisesta arvovallasta ja ajattelemaan asiaa laajemmin. Marilla oppii, että elämää voi elää monella tavalla. Lisäksi Marilla oppii Annan avulla ilmaisemaan omia tunteitaan ja näkemään kauneutta ympärillään. Toimiessaan kasvattajana Anna muistaa epäkohtina pitämiään asioita ja yrittää oppia niistä. Hän pyrkii kunnioittamaan lasten ajatuksia ja olemaan kiltti lapsille. Samalla hän huomaa, että lasten kasvattaminen ja opettaminen opettaa hänelle näkökulmien laajentamista ja armollisuutta itseä kohtaan – osittain samoja asioita, joita Marilla on oppinut Annaa kasvattaessaan. Kasvattajat oppivat tarinassa kasvatettaviltaan ja huomaavat, että opettaminen on loppujen lopuksi enemmän oppimiskokemus epätäydellisyyden hyväksymisestä kuin kasvattajan tai kasvatettavan keino saavuttaa ihanteet täydellisesti.

5. Lähteet ja kirjallisuus

5.1 Lähteet

5.1.1 Painetut lähteet

Montgomery, L. M.

AN *Annan nuoruusvuodet*. Suom. Hilja Vesala. Uud. ja tark. suomennos. 11. p. Porvoo: WSOY, 1973.

AOA *Anne of Avonlea*. London: Puffin Books, 2015.

AOGG *Anne of Green Gables*. London: Puffin Books, 2015.

AY *Anna ystävämme*. Suom. Hilja Vesala. Uud. ja tark. suomennos. 8. p. Porvoo: WSOY, 1964.

5.1.2 Internet-lähteet

Tervola, Marjut

2015 Lastenkirjat syöttävät lapsille aikansa ideologiaa – sotapropagandasta sukupuolineutraaleihin satuihin ja kakkajuttuihin (24.11.2015). – Yle Kulttuuricocktail. <<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/11/24/lastenkirjat-syottavat-lapsille-aikansa-ideologiaa-sotapropagandasta>>. Katsottu 10.4.2017.

Tippins, Emily

2016 Introduction. – Celebrating the 50th Anniversary of the Ordination of Women 1966–2016 (20.7.2016). The Presbyterian Church in Canada Archives. <<http://presbyterianarchives.ca/2016/07/20/celebrating-the-50th-anniversary-of-the-ordination-of-women-1966-2016/>>. Katsottu 10.4.2017.

TWOUS

s. a. Timeline of Women's Ordination in the United States. <https://en.wikipedia.org/wiki/Timeline_of_women's_ordination_in_the_United_States>. Katsottu 10.4.2017.

5.2 Kirjallisuus

Alexander, Joy

2009 *Anne With Two "G"s: Green Gables and Geographical Identity. – 100 Years of Anne with an "e"*. The Centennial Study of *Anne of Green Gables*. Ed. Holly Blackford. Calgary: University of Calgary Press, 41–60.

Blackford, Holly

2009 Introduction. *Anne with an "e"*. The Enduring Value of *Anne of Green Gables. – 100 Years of Anne with an "e"*. The Centennial Study of *Anne of Green Gables*. Ed. Holly Blackford. Calgary: University of Calgary Press, XI–XXXVIII.

Boyd, Lois A.

- 2006 Presbyterian Women in America. – *Encyclopedia of Women and Religion in North America*. Eds. Marie Cantlon & Rosemary Skinner Keller & Rosemary Radford Ruether. Bloomington: Indiana University Press, 352–361.

Brereton, Virginia Lieson

- 2006 Protestant Sunday Schools and Religious Education. – *Encyclopedia of Women and Religion in North America*. Eds. Marie Cantlon & Rosemary Skinner Keller & Rosemary Radford Ruether. Bloomington: Indiana University Press, 906–912.

Doody, Margaret Anne

- 1997 Introduction. – *Annotated Anne of Green Gables*. Eds. Wendy E. Barry, Margaret Anne Doody & Mary E. Doody Jones. New York: Oxford University Press, 9-34.

Epperly, Elizabeth R.

- 2013 Lasting Images of *Anne of Green Gables*. – *Anne around the World. L.M. Montgomery and her Classic*. Eds. Jane Ledwell & Jean Mitchell. Montreal [Que]: McGill-Queen's University Press, 35–44.
- 2014 *The Fragrance of Sweet-Grass. L.M. Montgomery's Heroines and the Pursuit of Romance*. Toronto: University of Toronto Press.

Gillen, Mollie

- 1976 *The Wheel of Things. A Biography of L. M. Montgomery, Author of Anne of Green Gables*. London: George G Harrap & Co.

Hilder, Monika

- 2009 The Ethos of Nurture. Revisiting Domesticity in L. M. Montgomery's *Anne of Green Gables*. – *100 Years of Anne with an "e"*. The Centennial Study of *Anne of Green Gables*. Ed. Holly Blackford. Calgary: University of Calgary Press, 211–227.

Karonen, Taru

- 2007 *Vihervaaran Anna ajan hampaissa. Anne of Avonlea -romaanin alkuperäinen ja uudistettu suomennos*. Englannin käännöstieteen pro gradu -tutkielma. TAYK.

Ledwell, Jane & Mitchell, Jean

- 2013 Introduction. – *Anne around the World. L.M. Montgomery and her Classic*. Eds. Jane Ledwell & Jean Mitchell. Montreal [Que]: McGill-Queen's University Press, 3–24.

Macleod, Alexander

- 2010 On the Road from Bright River. Shifting Social Space in *Anne of Green Gables*. – *Anne's World. A New Century of Anne of Green Gables*. Eds. Irene Gammel & Benjamin Lefebvre. Toronto: University of Toronto Press, 134–149.

Mitchell, Jean

- 2013 Civilizing Anne. Missionaries of the South Seas, Cavendish Evangelicalism, and the Crafting of *Anne of Green Gables*. – *Anne around the World*. L.M. Montgomery and her Classic. Eds. Jane Ledwell & Jean Mitchell. Montreal [Que]: McGill-Queen's University Press, 147–163.

Moran, Mary Jeanette

- 2010 'I'll Never Be Angelically Good'. Feminist Narrative Ethics in *Anne of Green Gables*. – *Anne's World*. A New Century of *Anne of Green Gables*. Eds. Irene Gammel & Benjamin Lefebvre. Toronto: University of Toronto Press, 50–64.

Noll, Mark

- 2001 Christian America and Christian Canada. – *Cambridge History of Christianity*. vol. 8: World Christianities c.1815–c.1914. Ed. Sheridan Gilley. University of Durham. Cambridge: Cambridge University Press, 359–380.

Norcia, Megan A.

- 2010 *X Marks the Spot*. Women Writers Map the Empire for British Children, 1790–1895. Athens [Ohio]: Ohio University Press.

Ojala, Hanna, Palmu, Tarja & Salminen, Jaana

- 2009 Paikalla pysyvää ja liikkeessä olevaa. Feministisiä avauksia toimijuuteen ja sukupuoleen. – *Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa*. Toim. Hanna Ojala, Tarja Palmu & Jaana Salminen. Tampere: Vastapaino, 13–38.

Pearce, Sharyn

- 2009 Constructing a "New Girl". Gender and National Identity in *Anne of Green Gables* and *Seven Little Australians*. – *100 Years of Anne with an "e"*. The Centennial Study of *Anne of Green Gables*. Ed. Holly Blackford. Calgary: University of Calgary Press, 229–245.

Pike, E. Holly

- 2009 L. M. Montgomery and Literary Professionalism. – *100 Years of Anne with an "e"*. The Centennial Study of *Anne of Green Gables*. Ed. Holly Blackford. Calgary: University of Calgary Press, 23–40.

Rowbotham, Judith

- 1989 *Good Girls Make Good Wives*. Guidance for Girls in Victorian Fiction. New York: Basil Blackwell.

Salah, Christiana R.

- 2009 A Ministry of Plum Puffs. Cooking as a Path to Spiritual Maturity in L. M. Montgomery's *Anne* Books. – *100 Years of Anne with an "e"*. The Centennial Study of *Anne of Green Gables*. Ed. Holly Blackford. Calgary: University of Calgary Press, 193–209.

Stairs, Michele

2004 Matthews and Marillas. Bachelors and Spinsters in Prince Edward Island in 1881. – *Mapping the Margins*. The Family and Social Discipline in Canada, 1700–1975. Eds. Nancy Christie & Michael Gauvreau. Montreal: MQUP, 247–267.

Tuori, Sinikka

2011 "*Helvetti on kiistaton, mutta taivas on suhteellinen.*" Uskonnollisten ihanteiden ja kokemuksen välinen ristiriita L. M. Montgomeryn elämässä vuosina 1921–1927. Yleisen kirkkohistorian pro gradu - tutkielma. Hc.

Ubani, Martin

2013 *Peruskoulun uskonnonopetus*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Waterston, Elizabeth Hillman

2013 *Anne of Green Gables - and Afterward*. – *Anne Around the World*. L.M. Montgomery and her Classic. Eds. Jane Ledwell & Jean Mitchell. Montreal [Que]: McGill-Queen's University Press, 27–34.

Whitely, Marilyn Färdig

2006 Protestantism in British North America (Canada). – *Encyclopedia of Women and Religion in North America*. Eds. Marie Cantlon & Rosemary Skinner Keller & Rosemary Radford Ruether. Bloomington: Indiana University Press, 242–249.

Ylimartimo, Sisko

2008 *Anna ja muut ystäväimme*. L. M. Montgomeryn elämä ja sankarittaret. Jyväskylä: Minerva.